

KARYS

1987
BIRŽELIS – JUNE
LIEPA – JULY

Nr. 6

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ! ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.

Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075

Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami **KARYJE**, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.
Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA**Čekius arba Money Orders adresuoti tik **KARYS** vardu, - ne "Warrior" ar kt.Keisdami adresą nedelsdami praneškite **KARIUI**, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.**KARYS (ISSN 0022-9199)** is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. **RAMOVĖ**, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: **KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207****TURINYS**

Viršelio 1 p. — Šaudykloje	
Viršelio 4 p. — Lietuvos širdžiai brangusis vaizdas	
J. V. Sūduvas — Vilniaus katedra	241
A. Skirka — Lietuvą okupuoja Sovietų Rusija	244
Dr. K. Ėringis — Lietuvių karių mirtis	247
J. Abraitis — Kariai žydų gelbėjimo veiksmuose	251
L. Kaulinis — Atsiminimai tarp atsiminimų	253
J. Gediminėnas — Raudonųjų viliojimai	255
KARIO SKYRIAI:	
Karinės žinios	258
Mūsų spaudoje pasižvalgius	263
Žvilgsnis į politiką	266
KARIO PRIEDAS:	
Tremties trimitas	273
Mūsų mirusieji	285

ATSTOVAI:**Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masiokas, Australia — V. Šalkūnas, Detroit — V. Kutkus****PLATINTOJAI****AUSTRALIJOJE**Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215S. Pačesa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199**KANADOJE**TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Prapasas.**JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE**BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", "Patria" Gifts & Electr.
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas).OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"**V. VOKIETIJOJE**Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11**ANGLIJOJE**S. Kasparas, 32 Puteaux House, Roman
Road, London E 2. ORF, England**SPAUSDINA**Franciscan Press
341 Highland Blvd. Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Juginėsė
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1633)

BIRŽELIS - JUNE — LIEPA - JULY

1987

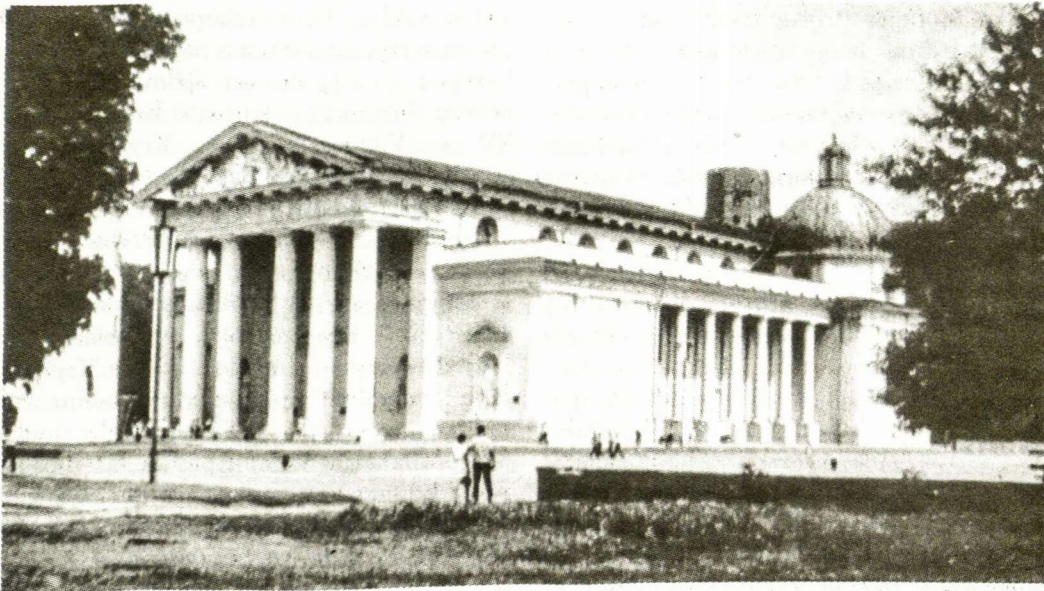
VILNIAUS KATEDRA ISTORINIUIOSE IR ARCHEOLOGINIUIOSE ŠALTINIUIOSE

J. V. SŪDUVAS

Lietuvos krikšto jubiliejaus metais pastebimas gyvas susidomėjimas Vilniaus katedros praeitimi. Istorikas ir archeologas A. Tautavičius tvirtina, kad Šventaragio slėnis, esantis Neries ir Vilnijos upių santakoje, nuo priešistorinių laikų buvęs aisčių giminų religinio kulto šventa vieta. Jame stovėjusi Perkūno šventykla ir degė amžinoji ugnis. Aplinką supęs šventasis ažuolynas. Slėnyje buvę laidojami kilmingieji aisčių giminės žmonės-kunigaikščiai. Šventyklos kunigai-žyniai palaikę glaudžius ryšius su Žemaitijoje esančiomis Palangos ir Rusnės Perkūno žinyčiomis. Rusų mokslininkas V. Toporo-

vas 1980 m. yra parašęs moksliniškai argumentuotą straipsnį apie XIII a. Lietuvoje buvusį Neries ir Vilnijos upių santakoje pagoniško kulto centrą, palygindamas ją su X a. buvusia Kijevo Perkūno šventykla — *Kultūros barai*, nr. 5, 1986.”

Šių metų okup. Lietuvoje leidžiamo *Kultūros barai* žurnalo 4-5-6- ir 7 numeriuose Napoleonas Kitkauskas ir Albertas Lisanka paskelbė eilę mokslinių straipsnių apie atliktus Vilniaus katedros požemių archeologinius tyrinėjimus. Straipsniai gausiai iliustruoti istorinės katedros rekonstrukcijų brėžiniais, jo požeminių laidojimo kriptų nuotrauko-

Vilniaus katedra dabar paversta paveikslų galerija

mis bei įkapių būdingais fragmentais. Straipsniuose suteikta ir daug istorinių-chronikinių šaltinių, nuviečiančių katedros šimtmetinę praeitį. Sunku pasakyti, ar šis intensyvus katedros tyrinėjimas, atliktas paskutiniaisiais metais, yra rišamas su artėjančiu Lietuvos krikščionybės jubiliejum? Apie tai straipsniuose niekur neužsimenama. Tik jų užbaigoje sakoma: “— Artimiausiu metu, suklasifikavus radinius, detaliau išanalizavus visą tyrimų medžiagą, bus paruošta išsami mokslinė Vilniaus katedros tyrimų ataskaita...”. Tyrimai atskleidė, kad dabartinė katedra stovi buvusios minėtos Perkūno žinyčios vietoje. Amžių sąvartoje katedra keletą kartų buvusi perstatyta, jos išvaizda keitėsi, tik nebuvo keičiama jos stovėjimo vieta. Dabartinė Šv. Stanislovo vardo Vilniaus katedra, komunistų paversta paveikslų galerija, buvusi perstatyta 1787 - 1800 m. pagal architekto L. Stukos-Gucevičiaus projektą.

Kas atsitiko su Šventaragio slėnio Perkūno žinyčia?

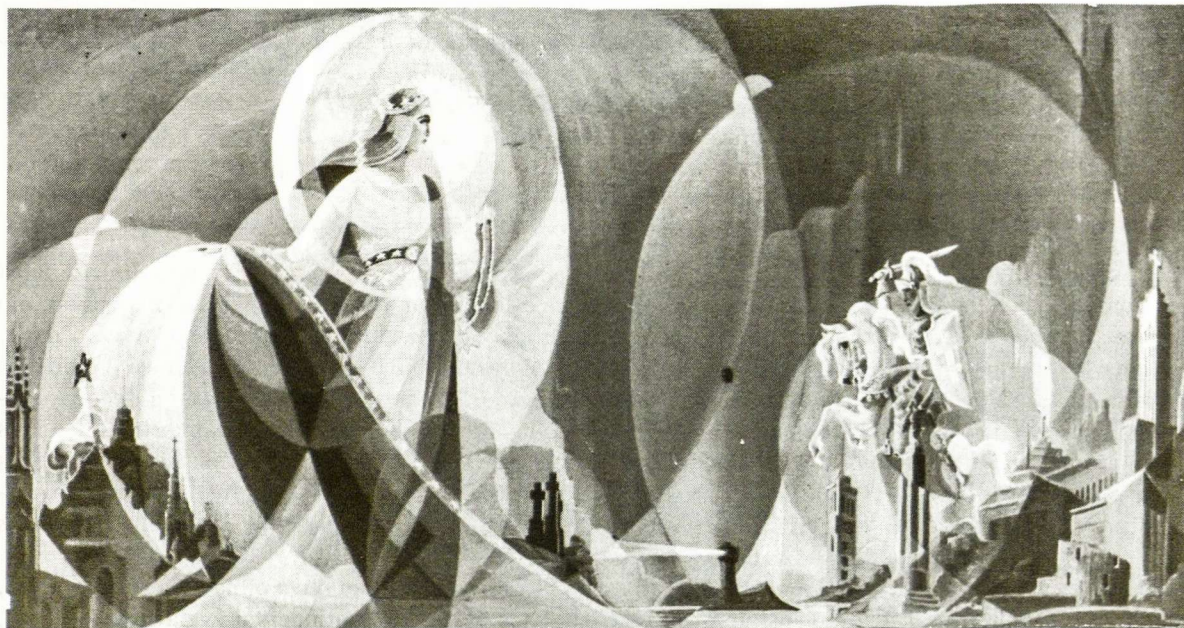
Lenkų istorikas Janas Dlugošas XV a. savo *Historia Polonica* rašė, kad 1387 m. karalius Vladislovas (Jogaila) liepė ugnį, vadinamą amžinąja, laikytą Vilniuje, svarbiausiam Lietuvos mieste ir sostinėje, saugotą žynio, jų kalba vadinto Zincz, dalyvaujant pagonims, užgesinti, o šventyklą ir altorių, ant kurio aukotos jai aukos nugriauti—”. Dlugošas dar priduria, kad toje vietoje, kur buvo deginama ugnis, vadinama amžinąja, pastatytas katedros didysis altorius. Istorikas Motiejus Strijkovskis taip pat nurodo, kad XIV a. katedros vietoje stovėjusi šventykla su Perkūno statula, buvęs bokštas iš kurio žiniai pranašaudavę ateitį. Apie Šventaragio slėnio šventyklas rašė ir kiti XIX a. istorikai, kaip Teodoras Narbutas “Lietuvių tautos senovės istorija I tomas”, Simanas Daukantas, Mykolas Balinskis ir kiti. “Kuo remdamiesi XIX a. istorikai pateikė Vilniaus šventyklos aprašymus?” — klausia “K-B-” straipsnių autoriai N- Kitkauskas ir A. Lisanka. Atsakydami į klausimą jie nurodo: “...T. Narbutas duomenis apie Vilniaus šventyklą ėmė iš Johano Fridr. Rivijaus kronikos, kurioje sutelkta skirtingų Livonijos ir visos Europos istorinių faktų. Prie to J. F. Rivijaus kronikoje nurodoma, kad skyrelis apie šventyklą Vilniuje paimtas iš XVI a. Vilniuje gyvenusio istoriko Augustino Rotundo *Lietuvos Kronikos*, rašytos lotynų kalba (A. Rotundo kronika neišlikusi). T. Narbutas J. F. Rivijaus kroniką įsigijo 1808 m. Taline. Šiuo metu J. F. Rivijaus kroniką (rankraštį) saugo Vilniuje LTSR

Mokslų Akademijos Centrinės bibliotekos rankraščių skyriuje, jis rašytas vokiečių kalba, gotišku šriftu. Mūsų nuomone, — rašo Kitkauskas ir Lisanka, — naujaisi Vilniaus katedros tyrinėjimų duomenys pagrįstai leidžia prisiimti J. F. Rivijaus kroniką. Gal būt joje esantys teiginiai apie pagonišką šventyklą Vilniuje iš tikrųjų yra paimti iš dingusios A. Rotundo *Lietuvos Kronikos*.

Kas yra žinoma apie Mindaugo katedrą Vilniuje

Apie tai, kad Mindaugas buvo įpareigotas statyti katedrą liudija popiežiaus Inocento bula Kulmo vyskupui. Joje sakoma: “—Mes tau pavedame (...), kad minėtai Lietuvai paskirtum vyskupą ir ganytoją ir, pasiėmęs du ar tris vyskopus atliktum jo konsekracijos apeigas, tačiau prieš tai išrūpintum, kad tas minėtas garbingas karalius (Mindaugas — N. K.A.L.) būsimai katedros bažnyčiai paskirtų laisvą žemės sklypą ir apdovanotų ją garbingais ir tinkamais turtais”. (Turgenev A. J. *Historica Russiae Monomenta*, t. I. Petropoli, 1841, p. 75 - 77. Ši knyga saugoma Vilniaus V. Kapsuko universiteto Mokslinėje bibliotekoje, už jos nurodymą autoriai dėkingi istorikui L. Žilevičiui) — rašo *Kultūros barų* nr. 5 Kitkauskas ir Lisanka.

Kitoje, jau 1252 m. Livonijos ir Prūsijos arkivyskupui išsiųstoje buloje, popiežius Inocentas IV rašo: “... sakoma, kad garsus Lietuvos karalius, jau atsivertęs į krikščionių tikėjimą, karštai trokštąs, kad jo valdose būtų vyskupo sostas, ypač, kad jis yra pasiryžęs savo lėšomis naujai pastatyti katedros bažnyčią (...) ją dosniai apdovanoti”. Yra išlikę keletas dokumentų, kuriuose kalbama apie XIV - XV a. Vilnių. 1388 m. Kryžiuočių ordinas, rašydamas Romos popiežiui, teigė, kad XIII a. Lietuvos karalius Mindaugas buvo įsteigęs Vilniaus vyskupystę. Per 1399 m. derybas su Lenkija Torunėje Ordino atstovai taip pat tvirtino, kad XIII a. Mindaugas įsteigė Vilniaus vyskupystę, 1414 - 1418 m. Konstancijoje įvykusiame katalikų bažnyčios visuotiname susirinkime Kryžiuočių ordino generalinis prokuratorius Paulius von Vormditas, atsakydamas karaliui Jogailai, liudijo, kad XIII. Mindaugas Vilniuje pastatė katedros bažnyčią ir kad Vilniuje buvo vyskupo rezidencija. Kas nutiko Mindaugo katedrai atskleidė archeologiniai jos tyrinėjimai. *Kultūros baruose* yra ir N. Kitkausko jos rekonstrukcija. Apie ją jau rašė Australijos “Tėviškės aiduose” Bronius Kviklys š.m. rugpjūčio

Lietuva Marijos žemė. Dail. J. Juodis

1 d. nr. 30 ir aš savo straipsnyje nenorėčiau apie tai vėl kartoti. Tik, papildant B. Kviklio aprašymą, norėtusi pridėti istoriko S. Daukanto posakį, kur jis sako, kad po Mindaugo nužudymo 1263 metais pagoniško tikėjimo šalininkai stengėsi sunaikinti visas krikščioniško tikėjimo žymes. Tais metais kunigaikštis Gerimundas buvo nusiuntęs į Žemaitijos Rusnės centrinę Perkūno žinyčią savo pasiuntinius atsiklausti jos žynių patarimo, kokio likimo susilauks naujai atkurta Vilniaus Perkūno šventyklą. „...Rusnės arba Panemunio žinyčia apreiškusi pasiuntiniams, jog Vilniaus žinyčia tol tversianti, kol pati pagonystė būsianti, t.y. dar 122 metus. Tam patvirtinti pasiuntiniams buvo įduota pervežti Vilniaus žinyčiai 122-ypatingais ženklais sužymėtas plyteles, rodančias laimingus ir nelaimingus metus. Tarpe jų paskutinioji, t.y. 122-ji plytelė turėjusi „dvikėžį skersinį arba kryžių“, tuomi reiškusi, jog atėjus to ženklo metui krikščionys sugriaus žinyčią ir paniekins senąjį tikėjimą“. (Perkūno žinyčių kunigai, sekdami saulės taką, naujųjų metų pradžią atžymėdavo į aukuro sieną įmūrindami atitinkamą zodijako ženklų plytelę) — Simanas Daukantas „Tikyba senovės lietuvių“.

Taigi, po Mindaugo nužudymo 1263 m. pagoniškoji tikyba oficialiai dar laikėsi 122-jus metus, Mindaugo pastatyta Vilniaus katedra buvo

paversta Perkūno žinyčia, ją sugriovė, arba perstatė didysis Lietuvos kunigaikštis ir Lenkijos karalius Jogaila. Jo rašte 1387 metais vasario 17 sakoma: „...pastatytą ir patalpintą mūsų Vilniaus pilyje bažnyčią, kurioje Vilniaus vyskupystės sostą nutarėme įsteigti, apdovanojame žemiau aprašytomis gėrybėmis ir nejudomu turtu“. Iš šio dokumento matyti, kad 1387 m. vasario mėnesį naujoji bažnyčia — būsimoji katedra buvo jau pastatyta, tai ji turėjo būti pradėta statyti 1386, gal ir 85 metais, nes ir išlikusi J. F. Rivijaus kronika pagoniškos Vilniaus šventyklos nugriovimo datą mini 1386 metus. (*Kultūros barai*) nr. 6, 1986 m. Kaip žinoma 1419 m. Jogailos statyta katedra sudegė. Po gaisro senosios katedros sienos buvo nugriautos, o jos vietoje Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto iniciatyva buvo pastatyta nauja, platesnė ir daug ilgesnė katedra.

Kaip matome praveisti archeologiniai bei chronikiniai Vilniaus katedros tyrinėjimai atidengė labai svarbų, mažai dar žinomą, mūsų kultūros istorijos lapą. Švenčiant krikščionybės jubiliejų visų lietuvių, kur jie begyventų, šventa pareiga rūpintis ir siekti, kad Lietuvos krikščionybės lopšiui Vilniaus katedrai būtų sugrąžinta jos turėta istorinė garbė ir paskirtis.

LIETUVĄ OKUPUOJA SOVIETŲ RUSIJA

(Baisiojo birželio prisiminimai)

A. SKIRKA

Isikūrus Lietuvoje rusų kariuomenės bazėms, gyvenamo laiko atmosfera buvo labai įtempta, nerami, instinktyviai jautėme, kad mūsų vadai ir vyriausybė mus apvylė ir nuolat kažką slepia nuo visuomenės. Jau nesijautėme tikri šeiminkai savo žemėje. Kasdien vis laukėme dar kažko blogesnio. O tai atėjo greičiau, kaip mes visi galvojome.

Vos tik atšventus Tautos vadui savo vardadienį, 1940 m. birželio m. 15 d. bolševikai pradėjo mūsų tėvynės okupaciją. Kariuomenės vadas gen. Vitkauskas tuojau išvyko į pasienį nuolankiai sutikti Raudonąją armiją. Rusai, truputį sustoję ir palaukę prie Nemuno, ar po dviejų dienų, pradėjo žygiuoti per Suvalkiją. Buvo labai graži vasara, visur aplinkui, žaliavo ir žydėjo. Mes, visi komendantūros tarnautojai, nuliūdę stovėjome įstaigoje prie langų ir žiūrėjome, kaip čia pat plentu žygiavo Raudonosios armijos daliniai. Kareiviai buvo išvargę, dulkėti ir purvini. Žygiavo daugiausia pėsti, apsiavę brezentiniais batais, (pirmą kartą pamatėme tokius batus), su nublukusiomis, apdriskusiomis uniformomis. Mažiukai, daugiausia pilki, arba palši arkliukai, pasišiaušusiais plaukais, (sakė, kad Sibiro vaislės), įkinkyti virvių plėškėmis, traukė patrankas. Labai kriokdami, su dideliu triukšmu, važiavo tankai. Visas plentas buvo pilnas žygiuojančios kariuomenės. Visi jie labai skubėjo prie vokiečių sienos link Suv. Kalvarijos.

Mūsų komendantas plk. ltn. Kerbelis, pilnoje uniformoje, išėjo prie plento, matyt, norėdamas užmezgti ryšį su žygiuojančios kariuomenės karininkais. Bet niekas nekreipė dėmesio į jo sveikinimą. Jam einant arčiau prie žygiuojančių gretų, du mongolai jį nustūmė nuo plento į šalį. Susigėdęs ir nusiminęs mūsų komendantas grįžo į savo kabinetą.

Už kelių dienų rusams užėjus, komendantas plk. ltn. Kerbelis buvo atleistas iš pareigų ir, net neatsisveikinęs su tarnautojais, išvyko savo nuosava lengva mašina. Daugiau man jo neteko susitikti.

Baigęs raštinėje darbą, išėjau pasižiūrėti į miestą. Ėjau labai nusiminęs ir kaip ne savomis kojomis. Gatvėse lietuvių labai mažai matėsi. Bet

gatvės buvo pilnos senų ir jaunų žydų. Jie visi, labai buvo linksmi ir rėkaudami žydiškai ir rusiškai, ėjo būriais. O žydų Marijampolėje buvo daug. Daugumas buvo prisisegę dideles raudonas žvaigždes. Visuose žydų namų languose buvo išstatyta dideli Stalino paveikslai, papuošti raudonomis gėlėmis. Iš kur jie tuos paveikslus ir raudonas žvaigždes taip greitai ir gavo? Jie džiaugėsi ir triumfavo ant trypiamos bolševikų batais mūsų Tėvynės laisvės.

Marijampolė jau buvo pilna rusų kariuomenės, bet vis dar nauji kontingentai žygiavo prie sienos, o žydai iš džiaugsmo rėkė: "Ura, Krasnaja armija, ura tavarišč Stalin, ura'... Jaunos žydaitės kareiviams mėtė gėles. Vienas po kito kriokė tankai, ardydami gatvės grindinį. Vienas kriokė, kriokė ir pokštelėjęs užspringo. Raudonarmiečiai, išlipę iš tanko, ėjo aplinkui žiūrėdami kas yra? Miesto aikštėje stovėjo kitas tankas su nutrukusiu vikšru. Aplinkui vaikščiojo būrelis kareivių ir karininkas. Viršum miesto, bauriai blerbdami, skraidė aplink miestą keli lėktuvai.

Labai liūdnas jau vakare grįžau į namus. Atsiguliu, bet negalėjau užmigti. Galvoje sukosi mintys, kas bus rytoj, ar dar už kelių dienų? Laisvė jau buvo prarasta, neiššovus nei vieno šūvio. Pasiaiškinimas ir vėl: "Kariuomenė buvo neparuošta". O neparuoštai kariuomenei koks geras ir dar išsimokslinęs generolas gali vadovauti? Tuoju išgirdome, kad pabėgo ir Tautos vadas, neištareš nei žodžio savo tautai. Nedavęs jokių nurodymų, kaip elgtis tautai ir ką daryti šiuo tragišku momentu, laidojant nepriklausomybę ir laisvę? O galėjo ką nors pasakyti, buvo tam laiko ir turėjo iš anksto būti tam pasiruošęs. 9-tas pėst. pulkas su ginklais žygiavo prie vokiečių sienos, bet likusių Kaune vadų su didele gėda buvo grąžintas atgal. Tuo laiku išmoksinti vadai visai pasimetė, nes visiškai nebuvo numatę pačio kritiškiausio valstybei momento. Iki paskutinės dienos tarp savęs kovojo dėl pirmenybės, populiarumo, prestižo ir asmeniškų ambicijų.

Ltn. L. Katinas, kaip faktinas Marijampolės

Šaulių rinktinės vadas, jau antrą dieną bolševikams užėjus, atėjo į komendantūrą civiliai apsirengęs ir man atidavė savo turėtą pistoletą sakydamas: „Daugiau jis man nereikalingas. Pamatysi. Komunizmas užims visą pasaulį“. Tai tokie vadai vadovavo. Nustebęs jo tokiu elgesiu ir tokiu greitu kailio pakeitimu, nieko nesakiau. Tylėjau. Ir ką aš galėjau pasakyti tokiam vadui. Tai buvo pirmas dezertyras iš buvusios mūsų kariuomenės, kaip jis vėliau Marijampolėje ir vokiečių okupacijos laiku buvo vadinamas. Daugiau jis į komendantūrą neužėjo, nelaukdamas nei oficialaus Šaulių sąjungos uždarymo. Būdamas neblogas dailininkas, jis tuojau pradėjo piešti mitingams bei demonstracijoms didžiules Lenino ir Stalino galvas. Piešė gerai, matyt, norėdamas staiga prisitaikinti. Šiuo laiku yra okupuotoje Lietuvoje, kaip nusipelnęs Liaudies dailininkas.

Tuojau mūsų kariuomenė buvo pavadinta Liaudies Kariuomene. Karininkams ir kareiviams — nupiaustyta antpečiai. Karių laipsnių ženklai buvo prisegti prie munduro apikaklės. Tik vadinamoje Liaudies kariuomenėje ženklai buvo skirtingi nuo rusų, kai kas buvo palikta ir seno — lietuviško. Vėliau, kuomet iš buvusios Liaudies kariuomenės buvo suformuota Raudonosios armijos 29-tas šaulių korpas, tai ir laipsnių ženklai buvo įvesta rusiški.

Naują Marijampolės karo komendantą gavome jau be antpečių. Tai buvo, berods, generalinio štabo majoras. Labai geras, mandagus. Kariškos išvaizdos ir aukšto ūgio karininkas. Džentelmenas tikrąja to žodžio prasme. Su juo dirbti net ir tokiose Tėvynės laisvės laidojimo sąlygose buvo visiems ne taip liūdna.

Tuojau dalis tarnautojų buvo atleista iš tarnybos. Likusieji tvarkėme knygas, bylas, turtą ir archyvą — perduoti rusams. Kol kas dar registruojame ir atvykstančius atsargos karius. Tuojau pradėjo atvykti iš Rusijos civiliai specialistai aerodromų statybai ir kitiems darbams. Jie, kaip atsargos kariai, ateidavo užsiregistruoti į komendantūrą. Buvo įdomu ir kartu liūdna stebėti jų aprangą. Jeigu jau specialistai buvo tik taip apsirengę, tai kaip turėjo atrodyti paprasti darbininkai ir kolchozininkai tos didžiosios socialistinės šalies? Vieną dieną ateina civilis pilietis, atvykęs iš Maskvos, ir man įteikia savo atsargos kario knygelę. Registruoju: Vardas, pavardė, tėvo vardas, laipsnis — majoras, specialybė — inžinierius. Veidas rimtas, inteligentiškas, bet

jau ta jo apranga, o tie jo batai... tikras vargšas, nuskuręs, batai vos laikosi ant kojų. Gaila žmogaus buvo žiūrėti ir baimė ėmė, kas bus ir mums toliau?

Kai tik užėjo bolševikai, tuojau buvo ruošiami masiniai mitingai, o tuose mitinguose ir mes, visi tarnautojai, būtinai turėjome dalyvauti. Mitinguose kalbėdavo niekuomet anksčiau nematyti ir negirdėti asmenys, vis daugiausia išėję iš kalėjimų. Tik vieną kartą kalbėjo labai gražiai apsirengęs komunistas A. Venclova. Visi jie kalbėjo maždaug tą patį: labai džiaugėsi pasikeitusia santvarka, atėjusia tikra komunistine laisve ir demokratija ir nepaprastai garbino ir šlovino Staliną, Vorosilovą, Kaganovičių, Molotovą ir kitus bolševikų vadus. Buvo ruošiamasi Liaudies seimo rinkimams. Tų mitingų buvo daug ir mes buvome varinėjami iš mitingo į mitingą. Šiaip gatvėse lietuviai labai mažai rodėsi. Tik būtinam reikalui esant, apsipirkti nueidavo ir vėl užsidarydavome namuose. Vieni tik žydai vaikščiodavo gatvėse būriais.

Marijampolės iguloje tuo laiku buvo gan daug lietuvių kariuomenės. Be nuolat stovincio 9-to pėst. pulko, stovėjo artilerijos grupė, tankečių būrys, o trumpam laikui iš Kauno buvo atkeltas ir kavalerijos husarų pulkas, nes visos kareivinės Kaune buvo užimtos rusų kariuomenės.

Labai įtemptoje atmosferoje atėjo liepos 11 d., kuomet staiga išgirdome apie masinius žinomesnių visuomenei žmonių areštus. Tuomet buvo areštuota daug buvusių šaulių kuopų ar būrių vadų. Gyvenimas pasidarė visai nesaugus, jautėme, kad kiekvienu momentu dieną arba naktį galime ir mes būti areštuoti.

Liepos 14 - 15 d. visus varė balsuoti. Rinkome vadinamą „Liaudies Seimą“ su vienu kandidatų sąrašu. Bolševikams tas „seimas“ buvo labai reikalingas dėl bendros pasaulio opinijos. Balsavome su dideliu kartėliu širdyse.

Rugpjūčio 3 d. Lietuva buvo inkorporuota į Sovietų Sąjungą. Rusai tą paskelbdami oficialiai panaikino Lietuvos nepriklausomybę ir laisvę. Lietuvą paskelbus Tarybų socialistine Respublika Nr. 16, tuojau buvo panaikinta ir Liaudies kariuomenė, ją perorganizuojant į Raudonosios armijos 29-tą korpa.

Rugpjūčio m. pabaigoje Marijampolėje esančias kariuomenės dalis ir kariškas įstaigas inspektavo Raudonosios armijos kažkoks generolas, o jį visur lydėjo mūsų gen. Vitkauskas. Inspektavo ir mūsų komendantūrą bei sandėlius. Sargybose prie sandėlių nuo pirmų dienų, rusams užėjus, buvo rusų

kareiviai. Sunku įsivaizduoti, kaip per tą inspekciją gen. Vitkauskas pataikavo tam rusų generolui. Jis pats lankstė ir dėjo į lentyną sandėlyje esančias uniformas, rodydamas kaip turi būti sandėliuojama pagal rusų kariuomenės instrukcijas — turtas. Su nuolankia šypsena lankstėsi tam generolui, vis maloniai ir švelniai, rusiškai jam aiškindamas, tikrai kaip koks to generolo pasiuntinys. Graudu, pikta ir gėda buvo žiūrėti mums visiems ir klausytis jo pataikūniškų postringavimų. Tai jau nebuvo mūsų kariuomenės generolas, bet kažkoks cirko klaunas, aprengtas generolo uniforma. Ir taip mūsų kariuomenės vado asmenyje buvo galūtinai išniekinta mūsų kariuomenė.

Jau po įjungimo į Sovietų Sąjungą vieną dieną tarnybiškai atvyko į mūsų įstaigą Marijampolės N.K.V.D. naujai paskirtas apskrities viršininkas draugas Paknys. Jį lydėjo rusų armijos politrukas vyr. ltn. laipsnyje. Draugas viršininkas Paknys Nepriklausomoje Lietuvoje ramiai sau gyveno ir dirbo Marijampolės Apygardos teismo sekretoriumi. O dabar pasirodė, kad jau nuo 1918 m. turėjo komunistų partijos bilietą ir visą laiką dirbo pogrindyje.

Viršininkas pakvietė komendantą mjr. Maneiką, raštvedį kpt. K. Elertą ir mus visus į bendrą raštinę tarnybiniam pasikalbėjimui. Ilgai kalbėjo apie naują, geriausią pasaulyje komunistinę santvarką, naujus tikrosios laisvės laikus, didelę ir džiaugsmingą ateitį, kiek galėdamas niekino praėjusius darbininkų išnaudojimo laikus. O dabar nieko daugiau nereikia, tik saugoti tą laisvę ir dar pačioje pradžioje išrauti iš šaknų visus liaudies priešus ir kitus tikrosios laisvės kenkėjus. Baigdamas savo kalbą, visaip liaupsino draugą Staliną ir Raudonąją armiją. Politrukas tik klausėsi ir nieko nekalbėjo. Po kelių mėnesių sužinojome, kad draugas viršininkas susirgo nervais. Buvo kurį laiką ligoninėje ir daugiau į savo pareigas negrįžo. Sekančiais metais birželio 13 - 14 d.d. jis pirmas iš Marijampolėje išvežtųjų buvo su šeima išvežtas į Sibirą.

Po šio jų vizito pradėjome instinktyviai laukti kaž ko blogesnio. Pradėjome gyventi, "tikrosios laisvės" laikus.

Tuojau po šio vizito vieną dieną telefonu mane išsikvietė N.K.V.D. viršininkas ir įsakė sekančią dieną 1 val. nakties prisistatyti į privatų butą pasikalbėjimui. Įspėjo, kad apie šį pakvietimą neturiu teisės niekam (net ir žmonai) sakyti.

Sekančios dienos naktį susiradau minėtą butą ir nurodytu laiku pasibeldžiau į man svetimas duris.

Mažam kambaryje sėdėjo viršininkas Paknys ir tas pats politrukas, kuris vizitavo su dideliu raudonu randu ant veido kairėje pusėje. Su manim kalbėjo viršininkas lietuviškai, kai ką politrukui paaiškindamas rusiškai. Viršininkas vėl man kalbėjo, kad yra nauji laikai ir yra šiuo laiku labai svarbu sekti visus liaudies priešus. Kadangi dirbu labai svarbioje įstaigoje, tai man svarbiausia yra sekti mjr. Maneiką ir kpt. K. Elertą. Ką nors įtartino iš jų elgesio pastebėjus, tuojau privalau pranešti saugumo įstaigai. Kad čia buvau iškviestas ir apie ką kalbėjomės, niekam neturiu teisės pasakoti. Jeigu paaiškės, kad aš šią paslaptį išdaviau, būsiu areštuotas.

Politrukas, pikta į mane žiūrėdamas, staiga paklausė rusiškai:

— Kokiais pinigais stataisi ūkyje namus? Ar tik nedirbai kontrolvalgyboje?

Viršininkas ramiai jam paaiškino, kad pas mus, jei tarnautojas negerias ir nerūko, buvo galima pinigų tam susitaupyti iš algos.

Greitai teko pajusti, kad ir visi tarnautojai (kurių jau likome tik trys) turėjo būti iškviesti į N.K.V.D., kaip ir aš. Darbo laiku daugiausia tik pasižiūrėdavome vieni į kitus ir tylėjome. Pradėjome vienas kito bijoti. Parėjus į namus taip pat buvo baisu ką nors kalbėti, nes jau atrodė, kad ir sienos gali girdėti...

* Antanas Skirka, yra rašęs "Kariui" įvairių straipsnių bei atsiminimų, praeitų metų rugpjūčio 6 d. mirė Australijoje. Čia spausdinamas jo rašinys yra paskutinis iš jo atsiųstų "Kariui" rašinių.

Vilniaus katedros vaizdas nuo Gedimino kalno

LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRETŲ REPLĖSE

(Tąsa iš Kario Nr. 5)

Dr. KAZYS ĖRINGIS

10. DUOMENŲ KOKYBĖ VOKIEČIŲ PRANEŠIMUOSE

Knygoje *Lietuvos Liaudis Didžiąjame Tėvynės Kare*,²⁶ kurioje, kaip minėjome anksčiau, gausu visokių **disinformacinių** iškraipymų, pateikiama ir parankesnių jos tikslui svarbių slaptų vokiečių pranešimų ir suvestinių, siųstų aukštesniems viršininkams. Tai karinės ir civilinės okupacinės valdžios raštų ištraukos — vertimai iš vokiečių kalbos, ypač tos jų vietos, kurios koku nors būdu ar požiūriu atšvaituoja lietuvių priešinimąsi vokiečiams pagal Maskvos formulę bei atspindi nekaltas tautinio pasipriešinimo aukas. Vokiečių tekstų specifiniai terminai kaip “kriminalinis elementas, diveresantai, sabotažininkai, bandos, plėšikai, žudikai, banditai” ir pan. beveik visur išversta “tarybiniai partizanai” sąvokomis. Betgi vokiečiai šią pastarąją sąvoką naudojo tik išimtinai atvejais. Tačiau žvilgsnis į vokiečių slaptų pranešimų faktus vertas dėmesio, nes jis padeda apčiuopti pavojaus pradmenis ir jo mastą, kuris Lietuvoje palaipsniui atsirado skverbiantis į Lietuvą. Tolimojo ir ilgalaikio Veikimo vokiečių užnugaryje Maskvos, tame skaičiuje lietuvių diversantams.

Minėtos knygos dokumente Nr. 101, vokiečių surašytame 1942 m. lapkričio 5 d., yra pirmos žinios apie sovietų diversantų įvykdytus geležinkelio sprogdinimus Vilniaus apygardoje, kurie padarė vokiečiams nežymios konkrečios žalos. 1942 m. spalio 10 d. vakare į pietus nuo Pasmalvių stoties, keleiviniam traukiniui einant Daugpilio kryptimi, mina buvo išsprogdinti bėgiai. Nuostolių nebuvo. Linija neveikė 5.5 valandos. 1942 m. spalio 26 d. tuoj po vidurnakčio Vilnius-Daugpilis ruože į šiaurę nuo Ignalinos buvo išsprogdinti dešinėsios linijos bėgiai, dėl ko septynias valandas buvo galima važiuoti tik vienu ruožo keliu. 1942 m. spalio 27 d. vakare Vilnius-Gardinas ruože, 10 km į pietvakarius nuo Lentvario, traukinį apšaudė iš miško. Traukiniui sustojus, šaudymas nesiliovė. Iš traukinio paleidus apie 100 šūvių, užpuolikai ugnį nutraukė. Nei materialinių, nei žmonių nuostolių nebuvo. 1942 m. spa-

lio 27 d. vakare Vilnius-Daugpilis ruože, įvažiuojant į Turmantą, sprogusi mina išardė 40 cm bėgių ir lengvai apgadino vieną garvežį. Daugiau nuostolių nebuvo. Eismas 6.5 val. vyko tik viena puse. Tai didesnis, bet kaip matome neesminis, geležinkelio pažeidimas, kurie nurodyti vokiečių vilniaus karinės komendantūros bei Vilniaus apygardos SS ir policijos vado suvestinėje, pasiųstoje Vilniaus apygardos komisarui.

MASKVOJE KEPTI KARVELIAI

Pateiktieji faktai byloja, kad sovietų diversantai pradėjo pulti vedantį ir atsišakojantį į frontą strateginį Gardinas-Daugpilis geležinkelį ir kad geležinkelio užpuolimai vykdomi pagal Maskvos direktyvą Rusijos Spalio revoliucijos garbei, apie ką vietiniai lietuvių antivokiški suoksniai neturėjo žalio supratimo ir tokiem įsipareigojimam buvo priešingai. Rytų Lietuvos geležinkelio užpuolimus, kaip pilnai paaiškėjo po karo, atliko sovietų diversantai, prasisverkę į Lietuvą iš Baltarusijos, kadangi jie turėjo iš Maskvos nurodymus neužpuldinėti vokiečių arti savo buveinių. Ta pačia proga, Revoliucijos “garbei”, sovietų diversantai, kurių tarpe buvo ir vienas kitas lietuvis, bene didžiausią technikos pažeidimo diversiją įvykdė prie Žaslių (Vievio). Kaip nurodyta dokumente Nr. 102, Vilniaus apygardos komisaras pasiūsta telegrama Lietuvos generaliniam komisarui Kaune pranešė, kad 1942 m. lapkričio 7 d. tuojaus po vidurnakčio buvo išsprogdintas geležinkelis prie Žaslių. Apgadinti 23 geležinkelio vagonai. Vienas žmogus sužeistas.²⁶

Sutinkamai su verstu iš vokiečių kalbos dokumentu Nr. 117, vokiečių Saugumo policijos ir SD vadas Lietuvoje savo ataskaitoje Vyriausiajai reicho saugumo valdybai Berlyne 1943 m. sausio 31 d. pranešė, kad per sausio, kaip ir per gruodžio mėn. geležinkelio sprogdinimo diversijų sumažėjo. Kartu pranešama, kad Lietuvoje esama diversantų, dar 1942 metų rugsėjo mėn. perėjusių fronto liniją. Ten pat nurodoma, kad 1943 m. sausio 4 d. vakare sprogo

mina Vilnius-Molodečnas ruože, dėl ko nuo bėgių nuėjo du prekinio traukinio vagonai. Didesnės žalos nebuvo. 1943 m. sausio 12 d. pavakary fronto atostogininkų traukinys užvažiavo ant minos Vilnius-Molodečnas geležinkelio ruože. Sprogimas išplėšė vienus bėgius ir lengvai apgadino garvežį. Po trijų valandų linija vėl buvo galima važiuoti.²⁶

Tos pačios vokiečių žinybos 1943 m. kovo 31 d. ataskaitoje Berlynui (dok. Nr. 138) už kovo mėn. sakoma, kad pasibaigė byla 36 besislapsčiusių komunistų, karo belaisvių, parašiutininkų ir jų pagalbininkų, kurie žudė ir plėšikavo Kauno-Jonavos apylinkių miškuose ir kurių dauguma buvo nuteisti mirti ir jau sušaudyti. Kaip matome, **grupę sudarė įvairios profesinės kilmės žmonės, sovietų** (šiuo, kaip ir kiekvienu kitu atveju) vadinami partizanais. Minėtu atveju su tokiu pavadinimu būtų galima sutikti, jeigu ne viena aplinkybė: „Būrys buvo labai gerai ir gausiai ginkluotas automatiniais ginklais bei pistoletais“ (citatą pabaiga),²⁶ kas liudija, kad būrys apsiginklavo ne partizaniniu keliu, o parašutiniu būdu iš **diversinio veikimo centro — iš Maskvos**. Tokio apginklavimo lietuvių antinacinis pagrindis ir visa tauta visomis galiomis vengė ir, kaip jau anksčiau minėjome, Lietuvos Neutralumo Įstatymo vardu ryžtingiausiai kovojo su pirmojo ir pagrindinio okupanto įsirovėliais iš Maskvos.

Toliau toje pačioje kovo 31 d. ataskaitoje sakoma, kad „Iš Baltarusijos atvykstančių partizanų būrių, kurie beveik prilygsta mažesniems Raudonosios Armijos daliniams, veikla Vilniaus ir Eišiškių aps. nemažėja“ (citatą pabaiga): **jie vykdo plėšikiškus žygius, atima daugiausia maisto produktus, pinigų, javus, galvijus ir kitus buitinio vartojimo reikmenis, valstiečius grąšinimais išvaro į pastotes**. Ataskaitoje nurodoma reikmė išvalyti šiaurinės Baltarusijos Centrinės Lenkijos sritis — jų pagrindinius židinius ir prieglobsčio vietas. Toje vokiečių ataskaitoje **pirmą kartą** sovietų diversinė-partizaninė veikla jau vadinama „rykštė“, tačiau platesnių apibendrinimų dar nepateikiama. Kartu nurodoma, kad 1943 m. kovo 4 d. nežinomi piktadariai minomis išsprogdino Vilniaus-Varėnos geležinkelį, ir nuo bėgių nuėjo garvežys su 6 vagonais, ir kad traukinio palyda su diversantais susišaudė. 1943 m. kovo 17 d. Vilniaus-Minsko geležinkelio linijoje, prie Biala, išsprogdinta apie 50 metrų bėgių, dėl ko sanitarinio traukinio garvežys ir keturi vagonai nuėjo nuo bėgių. Žmonių nuostolių nebuvo.²⁶

Jau nekartą aukščiau minėtos vokiečių žinybos

1943 m. balandžio 30 d. ataskaitoje už balandžio mėn. Berlynui (dok. Nr. 148 **nedviprasmiškai pabrėžiama**, kad „Vilniaus srityje ir Baltarusijos pasienio rajonuose partizanų veikla per ataskaitinį mėnesį labai sustiprėjo“ (citatą pabaiga) ir pažymima, jog norint užtikrinti patikimą tiekimą centriniam ir šiaurės frontams būtina visomis priemonėmis stengtis įveikti sovietų diversinę ir ūkį trukdančią veiklą. **Tai pirmoji** pagal sovietų parengtus vokiečių šaltinius pačių vokiečių grėsmės įžvalga jų frontui. Bet ir šiuo atveju diversinė, maisto plėšimo ir ardanti vokiečių užnugarį veikla į Lietuvą veržėsi iš **Baltarusijos**, ginkluojant ir vadovaujant iš **Maskvos** ir buvo susijusi ne tik su artėjančiu pavasariu, bet ir buvo pašvęsta artėjančiai sovietų Hiperbolizuotai šventei — Gegužės pirmajai, kuri net dar po Stalino mirties įvairiai reikėsi **teroru**. Kartu iš vokiečių pateiktos ataskaitos aiškiai matosi sovietų skverbimosi didėjantis mastas. Pavyzdžiui, nurodoma, kad gerai ginkluotų 70 vyrų 30-ties vežimų kolona užėmė du kaimus ir Daugėlišio miestelį, sudegino dvarą, sunaikino paštą ir apsupo vokiečių karinę radijo stotį, bet jos sunaikinti nepajėgė. Jie **vilkėjo** įvairias sovietų ir vokiečių SS kariuomenės bei policijos uniformas ir, pasitraukdami į miškus, sudegino Kačergiškės tiltą. Toje ataskaitoje taip pat sakoma, kad 1943 m. balandžio 7 d. Vilniaus-Daugpilio kelyje ties Pasmalvais buvo apšaudytas sužeistuosius vežęs traukinys. Žmonių nuostolių nebuvo. Balandžio 16 d. buvo suimtas iš lietuvių savisaugos dalių dezertyravęs puskarininkis, bet tą pačią dieną jį išlaisvino 20 gerai ginkluotų vyrų grupė. Balandžio 25 d. Vilniaus-Molodečno kelio 118 kilometre keleivinis traukinys užvažiavo ant minos. Garvežys buvo apgadintas. Balandžio 28 d. Vilniaus-Daugpilio kelyje ties 519 km sprogusi mina išardė vieną metrą bėgių. Garvežys buvo lengvai apgadintas. Trumpam sutriko eismas. Tą pačią dieną tame pačiame kelyje prie 449 km diversantai apšaudė du tuščius traukinius. Du žmonės buvo lengvai sužeisti.²⁶ Tai vis sovietų diversantų „sveikinimai“ Gegužės švenčių proga. Tos pačios vokiečių žinybos gegužės mėnesio ataskaitoje apie ryškesnes diversijas geležinkelyje **nekalbama**. Tačiau sakoma, kad keliskart užskridę sovietų lėktuvai gegužės 4 ir 7 d. **išmetė** parašiutininkus (diversantus). Jie jau sprogdino Vilniaus-Daugpilio ir Vilniaus-Smurgainių geležinkelius. Be to, parašiutininkų buvę pastebėta Nemenčinėje ir Eišiškių valsčiuje. Dalis jų vilkėjo rusų karines uniformas.

PAŠAUTO ERELIO GIESMĖ

Bet užtat vokiečių Saugumo ir SD vado Lietuvoje 1943 m. rugpjūčio 31 d. ilgoje ataskaitoje pasigirdo **nauja gaida**. Ataskaitoje sakoma, kad per rugpjūčio mėnesį diversinė veikla labai **sustiprėjo ir ištobulėjo**, nes jau planingai sprogdinamos bei ardamos geležinkelio linijos ir aprūpinimo įmonės bei naikinamos įvairios atsargos. Ataskaitoje, įvertinus Vilniaus geležinkelio direkcijos vokiečių kontržvalgybos surinktus geležinkelių sprogdinimo rugpjūčio pirmoje pusėje duomenis, **daroma išvada**, kad „greitu laiku, jeigu nepavyks geriau apsaugoti geležinkelius, fronto aprūpinimas nutrūksias“ (citatą pabaiga).²⁶ Per mėnesį buvo gana daug bandymų išsprogdinti geležinkelį, dėl to 22-jiem atvejais buvo pakenkta garvežiams, riedmenims ir beveik visuomet — keliui. Pakenkimo mastas — nedidelis. Tačiau iš 22 atvejų 12 kartų sproginimas išplėšė tik 35 — 200 centimetrų bėgio ir trim atvejais bėgiai buvo nepažeisti. Betgi jau žymiai skaitlingiau buvo išardomi didesni bėgių tarpai. Toje ataskaitoje nurodyti net septyni atvejai, kai buvo išardyta ar išsprogdinta nuo 30 iki 150 metrų bėgių, kuriuos atstatyti reikia daug **daugiau** laiko.

Apibendrinant slaptuose vokiečių pranešimuose pateiktus duomenis apie geležinkelių eismo diversijas Rytų Lietuvoje pasakytina, kad tie duomenys yra gana tikslūs. Dėl tos diversijos paprastai sproginimas išplėsdavo 40 - 100 centimetrų bėgio gabalą, lengvai arba sunkiau pažeisdavo garvežį ir numesdavo nuo bėgių 2 - 6 vagonus, retais atvejais — daugiau. Sugretinus kai kuriuos iš tų duomenų su vietinių žmonių prisiminimais, — faktai daugmaž sutampa. Žmonių aukų tuose geležinkelio įvykiuose būta nedaug. Tačiau didžiausios geležinkelio diversijos buvo įvykdytos ne Rytų, o Vidurio ar net Vakarų Lietuvoje. Apie kai kurias iš jų jau buvo užsiminta. Pagal vokiečių duomenis, tai atsitiko „saugaus“ eismo zonoje. Tokių stambesnių įvykių būta Vilnius-Kaunas kelyje, taip pat Radviliškis-Daugpilis linijoje, kur, pavyzdžiui, 1943 m. rugsėjo 8 d. tarp Šeduvos ir Labos, sprogius minai, buvo smarkiai apgadintas garvežys ir nuėjo nuo bėgių 10 vagonų, pakrautų aviacinėmis bombomis (dok. 211). Dar didesnė diversija buvo įvykdyta 1943 m. gruodžio 14 d. atsukus vieno bėgio visas veržles prieš išeinant iš Tauragės į rytų frontą karinių oro pajėgų traukiniui, kurio vagonai buvo pakrauti lėktuvų dalimis, akumulatoriais, drenažo vamzdžiais ir prekėmis. Dėl to sabo-

tažo sudužo garvežys ir 15 vagonų (dok. Nr. 251).²⁶

Pagaliau Lietuvos civilinės savivaldos policijos ryšio karininkas 1944 m. vasario mėn. pranešė vokiečių civilinei okupacinei valdžiai, kad Vilniaus apygardoje pastebimi 300 - 700 žmonių junginiai, kurie užima ne tik kaimus, bet ir miestelius. Jeigu padėtis nesikeisianti, tai reikia laukti, kad panašiai bus ir kitose Lietuvos vietose. Rytų Lietuvos policijos ir jos atramos punktai **visai negauna paramos**. Todėl natūralu, pažymi karininkas, kad daugelis policininkų, nenorėdami patekti į tokią aklavietę, **ieško mažiau pavojingo kelio** — dezertyruoja. „Jei taip tęsis ilgiau, tai reikia laukti, kad (iš) Vilniaus apygardos, kur veikia partizanai, prasidės masinis civilinių įstaigų tarnautojų ir policininkų bėgimas“ (citatą pabaiga),²⁶ pažymėjo karininkas.

SUVERENUMO REGIMYBĖ IR VERGOVĖS ŠMĖKLA

Bėgimas vyko, bet visuotino pobūdžio jis neįgavo, nors vietomis jo mastas buvo didelis. **Jis vyko telkiant jėgas kovoms už Lietuvos nepriklausomybę**, kuriant Lietuvos Vietinę Rinktinę ir kitokią parengtį. Nors daug policininkų ir beveik visi Lietuvos Apsaugos dalių (savisaugos batalionų) kariai ... 1944 metų rudens **dezertyravo**, patyrę palyginti nedaug aukų (iš 13, 000 vyrų žuvo apie 400), tačiau jie **iki 1944 metų gegužės mėnesio apgynė Lietuvos gyventojus** nuo visuotino sovietų tolimojo ilgalaikio veikimo diversantų prasiskverbimo Lietuvon ir tuo karo metais **apsaugojo Lietuvą nuo pasibaisėtinų pasekmių**. (Pagal sovietų duomenis, pavyzdžiui, Baltarusija **Katyno memoriale** (prie Minsko) skelbia, kad ji, Baltgudija, karo metais neteko 2.3 milijono gyventojų.³² Tik tuo specialiai parinktu pavadinimu sovietai maskuoja savo žiaurių nusikaltimų kitą **Katyną** (netoli Smolensko), kuriame Maskvos žudikai sušaudė 1939 metų Lenkijos užpuolimo apie 15,000 nerimaujančių, kaip ir tada internuotų Lietuvoje, lenkų karo belaisvių, pagrindinai karininkų iš **Kozielsko, Starobielsko ir Ostaszkowo lagerių**.^{33;34} Tai sukurta sovietinė mimikrija, žinoma gamtoje, kai plėšrūnas save išstato aukoms nematomoje pozijoje, kad suklaidinus auką — pasaulio viešąją nuomonę, pridengiant nusikaltimą). Kartu pažymėtina, kad Lietuvos apsaugos pastangų kariai ir policija **nesisielojo dėl vokiečių frontui geležinkelio transportų apsaugos**, o **siekė apsaugoti pakelių gyventojus** nuo Vokietijos nacių keršto ir išlaikyti bent minimalią

okupacijos sąlygomis tvarką ir saugumą. Maskva, siekdama save, **kaip grobiką**, pastatyti į palankesnę pozą, tuose lietuvių viešosios rezistencijos ir pasyvosios pogrindinės rezistencijos pastangose mato kolaboravimą su Vokietijos okupacine karine ir civiline valdžia. Maskvai ypač neparanku, kad apskritai dauguma Lietuvos gyventojų, visi jos valstybingumo gynėjai, Maskvos raudonusius ir Berlyno ruduosius okupantus laikė vertus vienas kito: tik Maskvą laikė pirmąprodiu grobiku ir priešu Nr. 1, o Berlyną — grobiko grobio (okupuotos Lietuvos) grobiku ir priešu Nr. 2, nors 1939 metų abiejų agresorių suokaltis dėl įtakos sferų ir buvo lygiareikšmis.

Visoje toje priešų klastoje ir **glūdi Lietuvos**, apskritai ir visų trijų tada okupuotų Pabaltijo valstybių, okupacijų **specifika ir didžiulis skirtumas** nuo praeitame kare okupuotų Vakarų Europos valstybių. Lietuvos karo meto padėtį papildomai dar sunkino ir nelaimių atnešė okupuotos ir kraujuojančios Lenkijos „Armia Krajowa“ įsibrovėliai į Rytų Lietuvą, kurie, **kaip tamsuoliškai nežinantis ar nenorintis žinoti istorijos priešas Nr. 3** kovojo prieš Lietuvos savivaldos įstaigas ir žmones Rytų Lietuvoje, siekdami atplėšti nuo Lietuvos amžinąją jos sostinę Vilnių ir jo kraštą, vadovaudami šiai beprasmei abiejų tautų (lietuvių ir lenkų) nelaimių kovai **toli iš už Lietuvos ribų** (regioninis vadovavimo centras buvo Naugarduke, o Aukštoji šio pogrindžio vadovybė — giliai Lenkijoje ir užsienyje). Ir taip 1944 m. liepos 9–13 dienomis kartu su okupantais iš Maskvos į Vilnių skubėjo lenkų „Armia Krajowa“ ir sovietų diversantų-partizanų keliom dešimtim lietuvių „papuosti“ būriai. Maskva sau parankiniais pasirinko antruosius.

Kai dėl 1944 metų pradžioje buvusios padėties Rytų Lietuvoje, tai Lietuvos savivaldos administracija **nors sunkiai** kontroliavo padėtį, bet įstaigų tarnautojai visuotinai neišbėgiojo. 1944 metų žiemą įvyko keli (nemažiau dviejų) pogrindinės Lietuvos Laisvės Armijos atstovų ir sovietų „lietuviškųjų“ diversantų vadovybės atstovų pasitarimai, kurie kai kur sumažino kovų įtampą³ ir galbūt kažkiek sumažino vokiečių transporto geležinkeliais apsaugą. **Bet gegužės mėnesį** sovietų diversantai ir negausūs jų vadovaujami partizanų būriai visuotiniau pasklido po visą Lietuvą ir labai priartėjo prie Lietuvos geležinkelių tinklo.³ Buvo galima tikėti, kad geležinkelio puolimai labai padidės. Visų pirma

peršasi prielaida, kad sovietų diversantai jau seniai turėję Maskvos direktyvą diversijų nevykdyti arti savo buveinių, — visuotino geležinkelių puolimo neišvystė, bet susitelkė maisto ir kitokių atsargų grobimui ir naikinimui.²⁶ geležinkelio sprogdinimai ir ardymai pagrindiniai ir toliau vyko Rytų Lietuvoje, nors šios rūšies įvykių būta ir visoje Lietuvoje. Be to, sovietų diversantai ir negausūs jų vadovaujami partizanai, pagrindiniai Lietuvos žydai, pakartotinai gavo iš Maskvos nurodymus nuosekliai veikti, kad kuo sparčiau visoje Lietuvoje **atgaivinus** įvairiarūšius sovietų okupacinės valdžios pradmenis, **sutelkus išblaškytus komunistus ir okupacinės valdžios rėmėjus atgaivinus** komunistų partijos grupes (kartais tik iš vieno ar dviejų žmonių visame valsčiuje), vykdomosios valdžios, policijos ir saugumiečių vienetus.²⁶ Šio pobūdžio sovietų veikla **vyko gana slaptai**, neskubant eiti į sankirtį su potencialiai, bent moralinėje plotmėje, **pasirengusia kovoms** už Lietuvos Nepriklausomybę Lietuvos savivaldos administracija. Deja, vokiečių nacių priešiškus šioms šventoms lietuvių pastangoms, ypač vokiečiams nuginklavus Lietuvos Vietinę rinktinę ir areštavus jos vadus, **užkirto pirmąprodi anksstyvąją galimybę** patiem Lietuvos valstybingumo gynėjams ginklu apeliuoti į Atlanto Chartos bazę, raidę ir dvasią.³⁵ Pajudėjęs sovietų-vokiečių centriniam frontui į Vakarus, sovietų armijos per 1944 metų liepos mėnesį užėmė Vilnių, Šiaulius ir pasiekė Dubysos-Šešupės aukštupio išėities pozicijas. Iš visos Lietuvos apie 170,000 gyventojų **pasitraukė** pagrindiniai ir žemaitiją.²¹ Bet ši beveik beginklė žmonių maišatis **nebeturėjo galimybės** ir prasmės savo vardu su ginklu save išreikšti Atlanto Chartos akistatai.

ŠALTINIAI

26. P. Štaras (atsak. red.). Kn. Lietuvos Liaudis Didžiam Tėvynės Kare (1941-1945). Vilnius, „Mintis“. 1982, 463 psl.

32. Katyno (netoli Minsko) Memorialo ekspozicija, 1974.

33. W. Rocznice Katynską, Dzieńnik Związkowy, 1987, III, 25, Nr. 58.

34. A. Witlib, Katyn i ego Sbrodnarce, Dzieńnik Związkowy, 1987, IV, 3-4, Nr. 65.

35. Vokietijos Protektoratas Pabaltijo Valstybėms (iš vokiečių kalbos vertė B. Nemickas; USA National Archives), Draugas, 1987, Nr. 83.

(Bus daugiau)

VILNIUJE ATKURTOS LIETUVOS KARIUOMENĖS KARIAI ŽYDŲ GELBĖJIMO VEIKSMUOSE

JONAS ABRAITIS

(IV ATSIMINIMŲ DALIS)

**Ivadas. Lietuvos žydas užpuola lietuvį, o Lietuvos įvykdo
apsiginamąjį priešpuolį**

Daugiau kaip po ketverių metų, išgyventų Vakarų Europos pabėgėlių stovyklose, išvietintieji pradėjo emigracines keliones į užjūrius. Nesulaukę laimingo ir saugaus sugrįžimo į savas tėvynes, pabėgėliai apsisprendė iš stovyklų laikinai išvykti ir pastoviau apsigyventi kituose draugiškuose kraštuose.

1949 metų spalio mėnesį man su šeima išvykstant iš Vakarų Vokietijos į Jungtines Amerikos Valstijas, tris savaites teko praleisti Bremeno pereinamoje stovykloje. Stovykla tuo metu buvo perpildyta išvykstančių, nes dėl Šiaurės jūroje ir šiauriniame Atlanto vandenyne siautusias didžiulės audros, imigrantų iš stovyklos išvykimas laikinai buvo sulaukytas. Visi pajėgūs stovyklos gyventojai buvo įjungti į darbus. Vieną dieną buvau paskirtas eiliniams stovyklos darbams. Mūsų darbo grupėje buvo keli lietuviai, vienas latvis, vienas Lietuvos žydas ir vienas ukrainietis. Grupės vyresniuoju buvo vokietis, nes emigracijos laikotarpyje beveik visą pereinamą stovyklų administracinį aparatą sudarė vietiniai vokiečiai. Buvo ir išvietintųjų, bet nedaug. Amerikiečiai buvo vyresniaisiais pareigūnais, vykdžiusiais galutinius dokumentų ir sveikatos patikrinimus bei sprendimus. Dirbame prie rajono gražinimo darbų. Jokių normų nebuvo, niekas nepagyre ir niekas nepapeikė: kiek padarė, tiek ir užteko, nes darbai buvo vykdomi nuobodulio užslopinimui ir neapmokamas darbo jėgos panaudojimui.

Vienos pertraukos metu netoli manęs pora vyrų kalbėjosi ir, nei iš šio nei iš to, vienas Lietuvos žydas paprašė buvusį Lietuvos karį parodyti rankų delnus. "Tai ką, tamsta nori sužinoti kokį darbą esu dirbęs..., o iš delnų atspėti ponu ar griovkasiu buvau..." pajaukavo pokalbininkas ir automatiškai atkišo į priekį abu savo delnus. O tas vyras ir pasakė: "Pasižiūrėk, juk tavo rankos kraujuotos žydų krauju!"

Pokalbininkas labai šaltai, nesijaudindamas ir nesinervuodamas, atsakė, kad teisybę tamsta sakai, o po to paprašė, kad ir jis savąsias rankas atkištų.

Jis tai padarė ir tuojau pridėjo: "Matai... žiūrėk, kokios švarios mano rankos!" Tasai šypsodamasis papildė: "Taip kaip sniegas..."

Po trumpos tylos minutės, visiems girdint ir klausantis, kalbėjo:

"Dalinai tamsta esi teisus, sakydamas, kad mano rankos kraujuotos žydų krauju, bet prašau dar kartą ir labai gerai įsižiūrėti, tik labai gerai stebėk! Ar matai, kad devyni mano rankų pirštai yra visiškai švarūs, o tik vienas yra truputį kraujuotas? O dabar dar kartą stebėk savąsias rankas. Štai tavo visi dešimt pirštų kraujuoti Lietuvos ir lietuvių krauju".

Jis užprotestavo, bet dėlei visko prašė paaiškinti, ką norima tuo pasakyti.

Tuoį pat prasidėjo aiškinimai apie Nepriklausomos Lietuvos konstituciją, garantavusią saugų Lietuvos žydų gyvenimą Lietuvoje, konstitucijos garantuotą ir jų turėtą išskirtinę kultūrinę autonomiją, turėtas dideles galimybes prekyboje, pramonėje, amatuose, laisvas ir pelningas gydytojų ir advokatų profesijas ir t.t. Visa tai buvo nepriklausomoje Lietuvoje. O kaip dauguma Lietuvos žydų atsidėjo Lietuvai ir lietuviams tada, kai bolševikai ruošėsi okupuoti mūsų visų bendrą kraštą ir po to, kai jie okupavo Lietuvą ir ant jos laisvės ir nepriklausomybės uždėjo vergijos retežius?! Į paklausimą čia pat jam ir atsakymas:

"Visi Lietuvos žydai, užuot pergyvenę kartu su lietuviams bausią Lietuvos tragediją, užuot vienokiu ar kitokiu pasirinktu keliu padėję lietuviams kovoje dėl Lietuvos išlikimo, jų dauguma pirmieji nūsuko nuo Lietuvos ir lietuvių. Su šypsena veiduose ir gėlių puokštėmis rankose jie bučiavo okupantus, gėlių žiedus barstė ant mirtį ir vergiją atnešančių jų tankų ir ginklų. O iškėlę kumščius, jie reišė didžiulę neapykantą, pagiežą ir kerštingus grūmojimus pavergiamiems lietuviams."

Atrodė, kad pašnekovai apie buvusius tragiškus

įvykius Lietuvoje mažai žino, ar tik vaizdavo, kad nežino, todėl buvo pasistengta trumpai nupasakoti kas vyko Lietuvoje pirmomis bolševikų okupacijos savaitėmis. Neliesdamas aukštų okupantų pareigūnų ir jų nusižengimų, bendrakalbiui papasakojo apie ano meto organizuotus mitingus, įvairios paskirties susirinkimus, kai miestų aikštėse suvartytiems darbininkams, tarnautojams ir kareiviams specialūs agitatoriai, propagandistai ir savo krašto išdavikai “plovė” jiems smegenis ir reikalavo iš jų pritarimo įvairaus turinio rezoliucijoms, šūkiams, o liūdniausia, prašymui prijungti Lietuvą prie Sovietų Sąjungos. Deja, tokių gausių mitingų organizatoriai ir vadovaujantys pareigūnai ir buvo krašto išdavikai, kurių tarpe dalis Lietuvos žydų ir komunistuojančio gaivalo. Tie parsidavėliai tokių mitingų metu suorganizuodavo bjaurius ir niekšiškus pasityčiojimus iš buvusių Lietuvos vyriausybės pareigūnų ir aukšto rango kariuomenės vadų. Kaip pavyzdį nurodė matytas Vilniuje, Napoleono aikštėje, pakartas prez. Smetonos, buv. min. pirmininko Mirono ir gen. Nagevičiaus iškamšas, kurios specialiai buvo atvežtos į mitingą. Vežiodami šias pakartas iškamšas Vilniaus gatvėmis, ant jų spjaudė, iš jų juokėsi ir tyčiojosi, šaukdami: mirtis liaudies priešams, mirtis išnaudotojams mirtis, mirtis... Atrodė, vis dėlto tie pamišėliai su tomis “pakartomis” iškamšomis elgėsi lygiai taip, kaip anais senais laikais jų protėviai juokėsi ir tyčiojosi iš nekalto Kristaus, reikalaudami jį užmušti. Žinoma, tada ir Lietuvos laidotuvių metu yra kalti tik kaltieji, bet ne visi Lietuvos žydai.

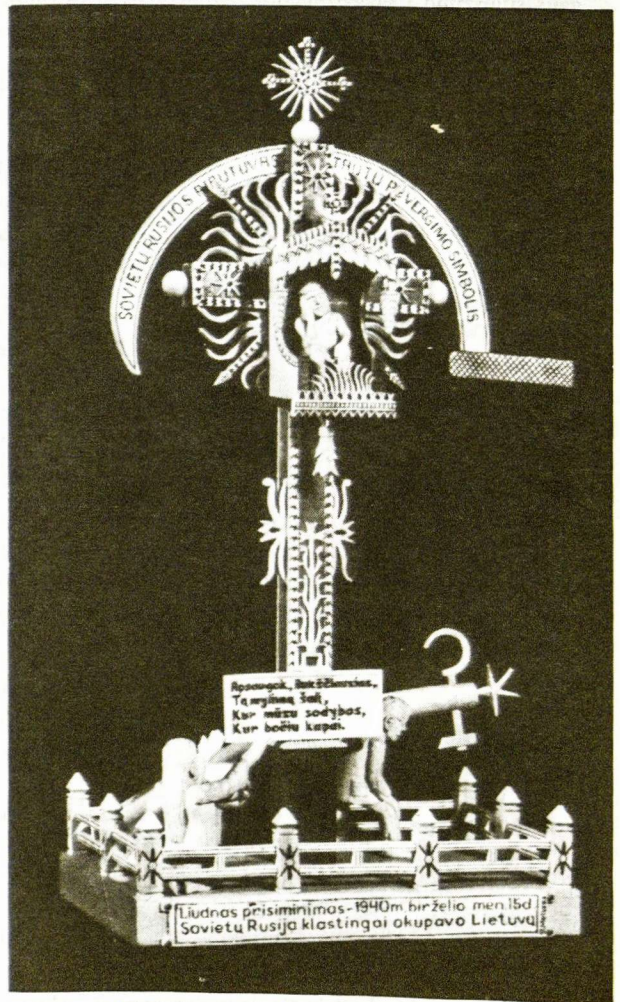
Užbaigęs šiuos argumentuotus teigimus prieš kairiųjų Lietuvos žydų nelemtus veiksmus ir jų išpuolius Lietuvos ir lietuvių atžvilgiu pabrėžė: “Kaip visa lietuvių tauta, taip ir aš, niekada nepamiršime daugelio kai kurių Lietuvos žydų nusikaltimų, padarytų savo kraštui Lietuvai. Nepaslaptis, kad dėl tų pačių priežasčių ir aš asmeniškai esu tais krašto išdavikais ir okupantui parsidavėliais skaudžiai nusivylęs nuo jų atsiribojęs ir jiems atšalęs. Tai sakydamas neturiu minty visų Lietuvos žydų. Dėl šių nurodytų aplinkybių ir faktų tamstai tur būt jau visiškai suprantama ir aišku, kodėl mano vienas, ir tik vienas pirštas kraujuotas žydų krauju... O kadangi dalis Lietuvos žydų pirmosios bolševikų okupacijos metais pirmieji nuėjo tarnauti pavergėjui, padėjo jam sudarinėti išvežimams sąrašus, kartu su atvykusiais NKVD pareigūnais gaudė lietuvius vyrus, moteris, vaikus ir senelius, grūdo juos į kalėjimus ir gyvulinius vagonus trėmimams, o įvairiose tarnybose pa-

sidarė aktyviais politiniais vadovais, okupanto patikėtiniais, enkavedistais ir savo išdavikiškais darbais padėjo okupantui sunaikinti šimtus tūkstančių Lietuvos gyventojų: lietuvių ir nelietuvių, todėl atrodo, kad dabar tamstai turėtų būti suprantama ir aišku, kodėl daugelio Lietuvos žydų visi dešimt pirštų yra kraujuoti lietuvių ir Lietuvos krauju...”

Pašnekovai pokalbį tęsė ir toliau. Po nuoširdaus išsikalbėjimo jiedu tapo gerais draugais ir abudu nevensgė pripažinti, kad “Suklysti yra žmoniška, bet klaidoje pasilikti — tai velniška!”

Pašnekėsio partneriu buvo Lietuvos žydas, kilęs nuo Vilkaviškio, Jankovskis (?), emigrantas į Jungtines Amerikos Valstijas.

(Bus daugiau)

St. Motuzo medžio drožinys Baisiojo birželio prisiminimui

ATSIMINIMAI TARP ATSIMINIMŲ...

J. Klimo atsiminimus beskaitant

J. Klimas “Paskutinis kariūnas” atsiminimuose mini ir mane su kai kuriais buv. mano kuopos bendradarbiais. Tuose atsiminimuose yra ir netikslumų, kuriuos pakoreguodamas prijungsiu ir savo kai kuriuos pergyvenimus, likusius tolimoje praeityje, tačiau neužmirštus.

Bolševikmetyje man tarnaujant 259 pulke Vilniuje, vieną dieną iš Karo mokyklos atvykę du kariūnai prisistatė kuopos vadui. Vienas kariūnas ir buvo J. Klimas, dabar rašantis įdomius atsiminimus.

Jis, tarp kitko, rašo, kad jam, tarnaujant mūsų kuopoje, tekę vadovauti būrio ir net kuopos užsiėmimams... Mūsų kuopoje kadro nestigo — buvo net septyni karininkai, skyriams vadovavo grandiniai ir puskarininkiai, ūkio bei administracijos reikalus tvarkė viršila Lukoševičius. Be to, kuopoj buvo du bolševikų leitenantai: politrukas Denisenko ir ltn. Salamik. Taigi Klimo pagalba nebuvo reikalinga.

Abu bolševikų leitenantai buvo ukrainiečiai, mano manymu, sugyvenami vyrai. Jie apsilankydavo ir mano bute, Vilniaus gatvėje, netoli Vilniaus įgulos karininkų ramovės. Pirmą kartą pas mane užėjęs politrukas nustebo, išvydęs virš mano lovos kabančią Kristaus galvą su erškėčių vainiku. Jam paaiškinau, kad jis klysta — čia kabo pirmojo novelių rašytojo Petrarkos galva, apvainikuota laurais. Parodžiau knygoje jo nuotrauką. Pakraipęs galvą, nurimo.

Mūsų pulkui vadovavo plk. ltn. A. Špokevičius. Jis dažnai lankydavo kuopas. Radęs netvarką, nepašykštėdavo keleto parų daboklės karininkams bei puskarininkiams. Jau tokia drausmė rodė, jog visi stengėsi vykdyti savąsias pareigas, nepaves-

dinėdami jų kariūnui - kandidatui.

Bataliono vadu buvo raudonarmietis kpt. Andriuškin, doras ruselis. Pažinojau jo žmoną ir septyniolimetę dukrą. Karininkų ramovėje ją pašokindavau. Šoko neblogai, tik kažkodėl visi su ja vengė šokti. Tėvams patikdavu, kai aš pašokdavau “su figūromis.”

Ltn. Salamik buvo sugyvenamas, nemėgęs bolševikų. Niekad nepamiršiu jo vienos pamokos. Kartą bevaikščiojant Vilniaus apylinkėse, aš jį labai neišmintingai paklausiau: “Sklinda gandai, kad greit gali kilti karas. Tu esi ukrainietis, ar tu kariausi su bolševikais prieš vokiečius, ar už Ukrainą?” O jis man: “Aš tau atsakysiu tokiu pat klausimu: tu esi lietuvis, už ką tu kariausi?” Po to pridūrė, įspėdamas, kad niekad to klausimo nekelčiau, nes tai gali būti paskutinis klausimas, grasinančiai pridėdamas: “Dingsi be žinios”. Žinoma, aš jam padėkojau...

Su kuopos vadu kpt. L. Lenkauskiumi visų jo pavaldinių santykiai buvo labai geri. Jis buvo didelio takto ir draugiškas žmogus. Niekad nevaizdavo didelio viršininko. Jis buvo gan dažnai pasiunčiamas į įvairias komandiruotes-kursus ir kt. Jam išvykus, kuopos vado pareigos tekdavo man.

Kartą, kuopos vadui išvykus, atvyko 3 lietuviai enkavedistai patikrinti kuopos. Į jų klausimus pradžioje stengiausi neatsakyti, leisdamas kalbėti kitiems, kurie irgi kalbėjo nenorom, formaliai teatsakydami “nieko nežinau, kuopos vadas iškomandiruotas” ir pan. Pajutęs, kad tokia laikysena nei mūs, karininkų, nei kuopos teigiamai neatestuos, pareiškiau: “Draugai, apgailestauju, kad neradote kapitono, bet galite apie mus

įspūdį susidaryti, apžiūrėdami kareivines, Lenino kampelį”. Pakilome apžvalgai. Lenino kampelyje parodžiau sieninį laikraštį, kur buvo ir mano parašyta keletas sakinių apie drausmę apgailestaudamas savo prastą rašyseną, kurią pats palyginau į “vištos kojas” rašymą. Jie atsakė, kad ne taip jau prasta toji rašysena, galima perskaityti. Atsisveikinom draugiškai.

Po poros mėnesių pulko įsakymu buvo paskelbta, kad L. Kaulinis pakeltas leitenantu. Tuojuo pajutau savųjų nepasitikėjimą manimi, lyg įtardami bolševikavimu. Tačiau greit tas nepasitikėjimas dingo.

J. Klimo aprašymas apie mūsų išvyką į Dotnuvą atgabenti iš pulko pabėgusį kareivį nėra tikslus — žemanantis kleboną, mus apnakvinusi ir vaišinusi ne tik Kūčių vakarą, bet ir per Kalėdas. Jis rašo, kad kunigas drebėjęs iš baimės prie Kūčių stalo, o Klimas jį įtikinęs mus esant nepavojingais ir tada klebonas apkrovęs stalą kumpiais bei skilandžiais.

Man ši viešnagė atrodo kiek kitaip. Klebonui sukalbėjus maldą ir apdalinus paplotėliais, ramiai, ramiai kūčiavome. Kūčios buvo prisilaikant pasninko ženkle.

Bolševikams įsakius grąžinti ginklus, nenorėjau atiduoti sportinio šautuvėlio, tačiau slėpti savo bute buvo pavojinga, taigi nunešiau prie kuopos šautuvų ir pastačiau. Jį naudočiau mokyti kareivius šaudymo. Panaudodavau jį ir savo malonumui: varnų šaudymui ir kt. Politrukas tai matė, tačiau nieko nesakė. Jis buvo panaudotas ir mano tėviškėje, vejjant bolševikus. Aš tose kautynėse nedalyvavau, nes buvau susirgęs ir gulėjau karklyne su 40° C. Susirgau važiuodamas dviračiu į Vilnių.

Toliau J. Klimas mini net keletą kartų “baltus diržus”. Kariūnai-kandidatai baltų diržų nenešiojo, o Liaudies vyriausybės metu Paleckis tuos baltus diržus visiems nuėmė... Man dar būnant Karo mokykloje baigiamajame kurse ir belaukiant, ar mus paleis į atsargą, ar pakels jaun. leitenantais, 2-jo kurso kariūnas Poderis Žaliakalnyje penkių žydelių buvo užpultas, reikalaujant nusiimti “smetoninį” diržą. Poderiui pavyko nuo jų apsiginti durtuvu.

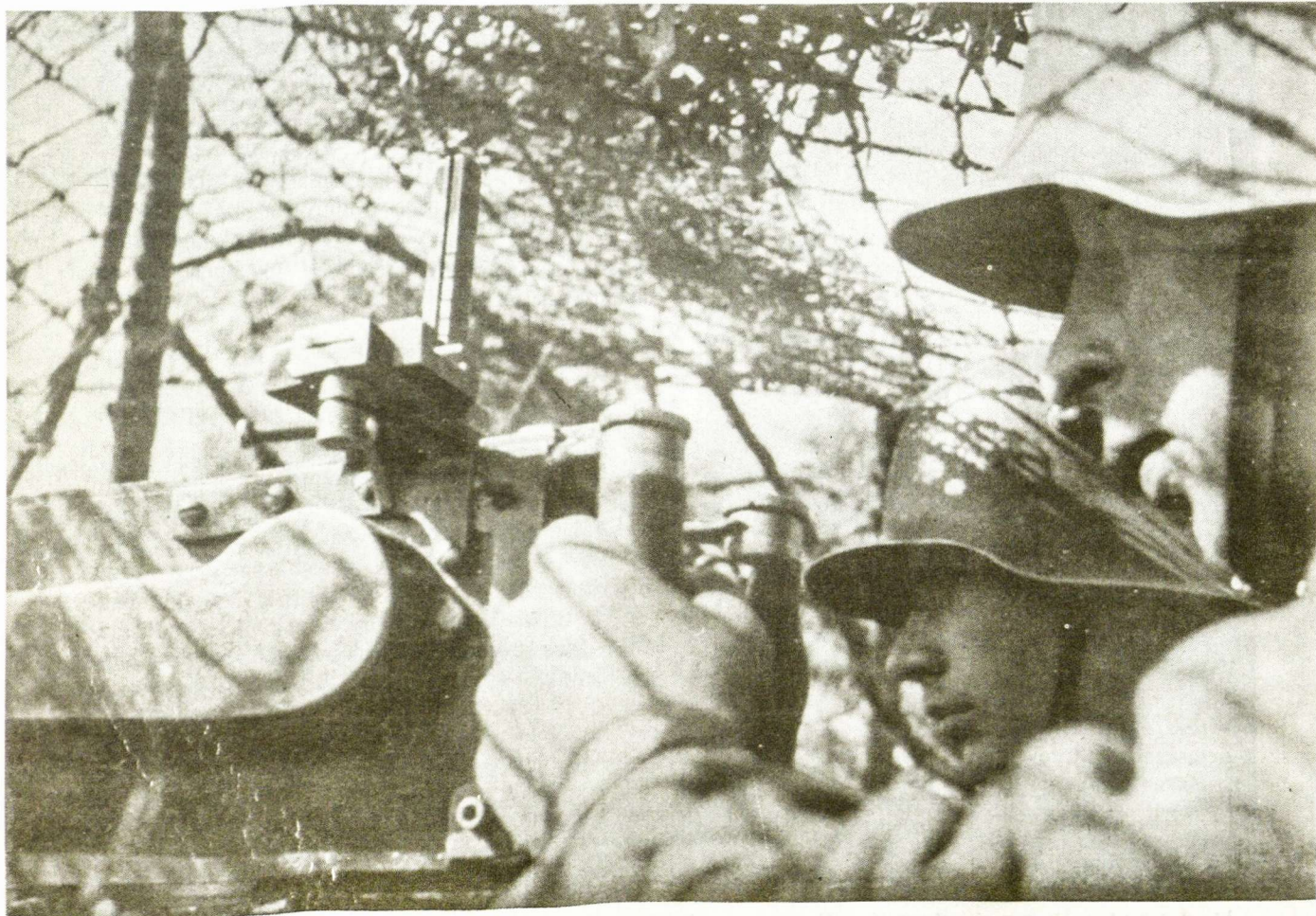
“Kariūno odisėjos” autorius mini eilinį Bradulskį. Jį prisimenu. Bevykstant pulko “odisėjai”, jį susitikau Tytuvėnuose. Pastebėjęs jo sumanumą

“kombinuojant”, niekad neprasižengusį tuometiniams bolševikuojantiems, bet gerą lietuvį, jį pasiskyrčiau savo pasiuntiniu, išbuvusiu šiose pareigose iki man pasitraukiant iš kariuomenės. Porą kartų jis mane apgavo, bet keletą kartų labai pagelbėjo man, mano būriui ir kuopai.

Kartą, sningant ir smarkiai šalant, vykdėm šaudymo pratimus. Iššaudytas tūteles stropiai rinkom. Grįžę po šaudymo prie kareivinių, gavome įsakymą suskaičiuoti tūteles. Kuopa šąla, sniegas drimba už apikaklių, o du kariai skaičiuoja tas tūteles. Šimtus iššaudę, vienos trūksta. Politrukas sušunka: “Sabotažas!” Liepia per-

skaičiuoti. Skaičiuojame третį kartą. Eilinis Bradulskis pasiprašo į tualetą — jam vidurius susukę. Negavęs leidimo, jis ir vėl: “Drauge leitenante, pridarysiu į kelnes...” Išleido. O mes tęsiame skaičiavimą. Po keleto minučių Bradulskis grįžo. Perskaičiavę radome visas tūteles. Pasirodo, sumanus eilinis iš barzdai muilinti šepetėlio, pagaminto iš tūtelės, skubiai išmetęs šerius, atnešė tą tūtelę ir atsargiai įdėjo tarp skaičiuojamųjų. Tokių šepetėlių kuopoje buvo daug, tačiau tik Bradulskiui kilo išganinga mintis...

Vasarą poligone divizijos sunkiųjų kulkosvaidžių šaudyme kiekvienas

Sunkusis kulkosvaidis ugniaietėje

karys gavo 25 šovinius. Šaudymą prižiūrėjo lietuviai ir rusai karininkai. Žinodamas Bradulskį esantį taiklų šaulį, jam į kaspiną prikišom 70 šovinių, žinoma, nuo kitų paimdamas 3 - 5 šovinius. Kodėl rizikavau, šiandien negalėčiau pasakyti. Bet mintis buvo Bradulskio. Jį įspėjau, kad nusištatęs gilumos ir platumos riboklį, pasklaidytų po šaudymo lauką. Buvo rasta 14 kliudymų. Dėka Bradulskio tapau divizijos šaudymo pirmūnu, gavau mėnesį atostogų, o tada kaip tik kilo karas...

Veiant bolševikus iš Vyžuonų, kaip minėjau, kautynėse nedalyvavau. Šautuvėlį ir pistoletą atidaviau laisvės kovotojams. Vėliau pistoletą jie grąžino, tačiau be vamzdžio galo. Tai buvo pirmųjų kautynių nuostolis.

Išvijus bolševikus, partizanai vietinių komunistuojančių nebaudė: palaikę parą daboklėje, paleido namo bulvių sodinti. Tik mokytoją Šileikienę, buvusią anksčiau aktyvią šaulę ir jaunaliutuvę, už pataikavimą okupantui pasiuntė šluoti žydų prižiūstiną Vyžuonų miestelį. Tačiau antrą kartą sugrįžus raudoniesiems, ji vėl sužydėjo raudonom rožėm...

J. Klimas mini ir kuopos siuvėją komjaunuolį ruselį Kalinauską. Ir aš jį galiu minėti gražiu žodeliu, nes per Vasario 16-tą tik jo dėka galėjau užsidėti išeiginę uniformą, mat jis "nesuskubo" pataisyti mano kasdieninės eilutės net per tris dienas, tuo įgalinęs mane pkalitruku pasiaiškinti, kodėl aš tą dieną taip pasi-puošęs...

J. Klimas mini ir gr. Vyšniauską. Man teko su juo nemaloniai pasikalbėti. Prieš pat išvykstant atostogų, į kuopos vadovietę užėjo gr. Vyšniauskas su kitu kariu eiliniu, sakydami, kad nori su manimi pasikalbėti. Jie slėpė apie 20 šautuvo ir porą dėžučių pistoleto šovinių. Biją, nes jei kas pastebės, juos paims. Prašo mane tuos šovinius paimti. Rizikinga. Galima provokacija. Tačiau juos pažinodamas kaip susipratusius suvalkiečius, šaudmenis paėmiau, sakdamas: "Vyrai, jei aš dingčiau, pasiūlysiu ir judu ding-

tumėte..." Tuo lyg ir leidau suprasti, jog aš dirbu pogrindyje ir turiu ryšius su vokiečiais, nors iš tikrųjų taip nebuvo.

Keli sakiniai apie j. ltn. Jučį. Su juo gyvenau viename bute Vilniuje. Buvo simpatiškas vyras, nekenė bolševikų, boheminio gyvenimo nevedė. Abu galvojome, kad bolševikai lietuviškas knygas uždraus, todėl jas pirkome glėbiais. Aš tris knygų lagaminus užkasiau tėviškėje. Turtų ieškotojai nusivils, radę mano užkastąjį turtą... Kas ir kodėl paveikė Jučį, negaliu suprasti. Kuopos kariai pasakoję, jog man išvykus atostogų, jis susibičiuliavęs su politruku, iš rankų neišleides komunistų partijos istorijos. Kilus karui, jis pasitraukė į Rusiją.

Dar grįžtu prie bataliono vado kpt. Mitiuškinio. Bešokindamas jo dukrą, patekau jo malonėn, todėl, man atrodo, parinkdamas batalionui užsiėmimų lauką - vietovę, pasiimdavo mane į talką. Paruošdavau užsiėmimų schemą. Žinodamas, kad bolševikai mėgsta nugerti, į kišenę įsikišdavau pusbutelį skaidriosios. Kartą, nuėjus už Vilniaus keliolika kilometrų, užsukom į girininkiją. Paprašiau girininką ką nors užkasti prie išgėrimo. Girininkas atkirto: "Tau duosiu, bet tam burliokui — ne!" Jam pradėjau aiškinti, jog aš vienas negalėsiu valgyti, jam šalia manęs sėdint, o be to, šis burliokas, grįžęs, papasakos, kas čia vyko, tai gali baigtis blogai ir tau... Po to girininkas atnešė rūkytos dešros su duona mums abiem. Užkąsdamas kapitonas gyrė dešrą, netikėdamas, kad tai namų gamybos produktas. Pas juos, suprask — Rusijoje, tai tik fabrikai.

Baigiantis atostogoms, dviračiu nuvažiauvau į Vilnių. Sklido gandai apie karą. Taigi rūpėjo pasiimti pistoletą, saugomą pulko sandėly. Toks jau buvo įsakymas. Nuėjau pas ginklininką, paprašiau grąžinti pistoletą, nes atostogos už savaitės baigiasi, o jas baigęs tėviškėje grįšiu tiesiog į poligoną prie dalinio. Ne, ginklininkas negalys jo man išduoti. Toks politruko

įsakymas. Nesiginčijau. Tik ką sugrįžus į butą, pasigirdo durų skambutis. Už durų buvo du kariai sargybų uniformoje. Skubiai nusileidau į rūšį ir, paėmiau dviratį, pro užpakalines duris išėjęs į Jogailos gatvę, išskubėjau tėviškės link.

Vokietmetyje tą ginklininką kartą sutikau. Į klausimą, kodėl jis taip padaręs, t.y. kodėl pranešęs politrukui, jis atsiprašinėdamas aiškinosi, kad toks buvęs įsakymas...

Su malonumu skaitydamas J. Klimo sklandžiai ir patraukliai parašytus atsiminimus, prašau autoriaus nerūstauti ant manęs už drąsą su savo atsiminimų keliais epizodais šiek tiek plačiau atskleisti ano meto mūsų karinės tarnybos dalinio vaizdą.

L. Kaulini:

RAUDONŲJŲ VILIOJIMAI

Pirmą kartą apie "raudonuosius" išgirdau iš savo tėvelio pasakojimų, kurie buvę gana veiklūs dar praėjusio šimtmečio pabaigoje. Jie net lauldavę išeinančių iš Marijampolės parapijos bažnyčios žmonių, ir prie šventoriaus vartų dalindavo žmonėms savo proklamacijas, o juos iš ten nuvydavo net apstumdydami caro valdžios "remskiai" — vietiniai rusų policininkai, koliodami juos "prakeiktais socialistais" (praklety cicilik). Juos galima buvo atpažinti iš jų ilgų plaukų ir, spėju, jie galėjo būti panašūs į mūsų laikais pasirodžiusius "hipius"...

Apie "geltonąjį pavojų" girdėdavau net per detektorinį (su ausinėm) radiją, belaukdamas oro spėjimo artimiausiam laikotarpiui, kas buvo svarbu ūkyje dėl šienapjūtės ar vasarojaus, o vėliau žiemkenčių javų nuėmimo.

Apie raudonąjį pavojų ar grėsmę, visai nebuvo užsimenama, o kartais išgirdavau suaugusių ir net inteligentlių žmonių nuomonę, kad Sovietų Sąjunga užstotų vargšę Lietuvėlę, jei vokiečiai vykdytų savo planuojamą

“Drang nach Osten” (žygį į Rytus). Taigi turėjome nevisai protingų tautiečių, bet jie suprato ir nusivylė po rusiškos Kremliaus okupacijos, kada pamatė ir pažino tikrąjį komunizmo veidą.

Iš mūsiškės garsiosios Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos tai daugiausia apie komunizmą kalbėjo ilgametis kunigas kapelionas Jonas Petrika, kurį, lyg atsikeršindami, drauge su kunigais V. Balsiu ir J. Dabrila žiauriai nukankino Būdavonės miške (1944. VI.22) besitraukdami iš Lietuvos raudonieji vandalai.

Kun. kapelionas P. pasakojo apie Lietuvos karo lakūnų vizitą Maskvoje, vadovaujant majorui ar plk. ltn. Antanui Gustaičiui, vėliau pakilusiam ligi karo aviacijos viršininko ir generolo laipsnio. Pasakojo, kad Maskvos krautuvų vitrinos (prekylangiai) buvo papuošti įvairiomis prekėmis tik pasirodymui ir vietiniai ruskeliai negalėdavo tų prekių pirkti. Mūsiškiai lakūnai buvo prašomi tų trūkstatų prekių nusipirkti. (Turbūt, “deficitinių” prekių, kurios atsirado rusų okupuotoje Lietuvoje, dar tuo laiku nebuvo?)

Užvedus svečius karininkų valgyklon (ar kluban) pusryčiams, Gustaitis pradėjo kiaušiniams, bet pramušus pirmą kiaušinį, tas neskaniai “kvepėjo”, kaip ir antras, o trečiojo kiaušinio kuklus svečias net nemėgino.

Atsimenu, kad nepr. Lietuvoje buvo pasirodžiusi maža knygelė apie Sovietų Sąjungą, kurią parašė ten lankęsis žurnalistas Justas Paleckis, laike sovietinės okupacijos tapęs Lietuvos iškamšinė “valstybės galva” — prezidentas. Jis savo įspūdžiuose knygelėje “Sovietų Sąjunga mūsų akimis” paminėjo, kad ten jaučiamas riebalų trūkumas.

Dar gimnazistu būdamas, žinojau, kad Lietuvoje slaptai veikia komunistų partija, kuri retkarčiais, o ypač gegužės mėn. 1-mosios dienos proga, kai kur iškeldavo raudonas vėliavas, o policija skubiai tuos raudonus skarmalus nuimdavo. Buvo kalbama, kad

negausios kompartijos nariais daugiausia buvo žydėliai ir rusų kilmės žmonės.

1940-tais metais birželio mėn., jau Sovietų Sąjungai pradėjus įieškoti priekabių prie Lietuvos vyriausybės savo išgalvotais bei nepagrįstais ir net juokingais apkaltinimais (apie sovietų kareivių grobimus?!), aš buvau iš 1-mojo pėstininkų DLK Gedimino pulko Vilniuje perkeltas į 4-tąjį pėst. Lietuvos karaliaus Mindaugo pulką.

Nuvykęs į Panevėžį, prisistačiau pulko vadui gen. štabo pulkininkui V. Žedeikai, kuris pasirodė man labai simpatingas, draugiškas ir net pažįstamas su Marijampole. Jis paklausė, į kurį batalioną pageidaučiau, nes šio pulko visi 3 batalionai stovėjo skirtingose vietose. Išgirdęs, kad man nesvarbu, kur paskirs, įsakė vykti į Kupiškį, kur eisiu ryšių dalinio viršininko pareigas. Nei 4-tam pėst. pulke, nei Panevėžyje, jokių gerų pažįstamų, nei artimų draugų neturėjau, tai išeinančio anksti rytą traukinio į Kupiškį aš laukiau geležinkelio stotyje. Ten besnaudžiant, mane užkalbino visai nepažįstamas žmogus, kuris pakvietė prie savo staliuko ir atidarė butelį skaidriosios. Sužinojęs, kad vykstu nepažįstamon vieton į Kupiškį, jis man prisipažino, esąs šios apygardos kompartijos sekretorius, ir pasiūlė, nuvykus Kupiškį, pirma proga sušauktame viešojo vietoje mitinge palankią naujai Lietuvoje tarybinei ir Sovietų Sąjungai kalbą, o po to aš būčiau paaukštintas ar paskirtas vienu iš vyriausiųjų miesto pareigūnų ar bent Kupiškio įgulos politiniu vadovu, kurio atlyginimas ir teisės būtų nei kiek nemažesnės už vietinės įgulos viršininko. Žinoma, pasiūlymą aš griežtai atmečiau.

Tuoju po to sekė mano “pasižymėjimas”. Vieną dieną būdamas Kupiškio įgulos būdinčiu karininku, aš turėjau stebėti ir net apytikriai skaičiuoti prašygiuojančius “nepavejamuosius” armijos dalinius, kurie atrodė labai išsvargę, apdulkėję, prastai aprengti, o jų kulkosvaidžiai nebuvo kaip Lietuvos kariuomenėje

vežami specialiais vežimėliais, bet paprastais vežimais, kurie galėjo būti jų karinėse dainose išgarbinti vadinaimi “tačankomis”...

Pravažiuojančius nuskurusius raudonuosius okupantus stebėjo prie kareivinių tvoros susirinkęs būrys smalsulių žmonių, iš kurių vienas jau pagyvenęs vyras labai jau perdėtai sveikino nelabuosius svečius, nusiėmęs savo kepurę ir linkčiodamas. Supykęs neiškenčia ir priėjęs griebiau tą nesusipratelį už apikaklės, klausdamas kodėl jis taip žeminasi Lietuvos okupantams, o trumpą pasikalbėjimą užbaigiau pora skambių antausių. Apie šį įvykį dar tą pačią dieną juokavo ramovėje pietum susirinkę karininkai, o tuojau prisikabino vietinė kompartija ir naujas Kupiškio įgulos “liaudies kariuomenės” politinis vadovas pasikalbėjime pas įgulos viršininką plk. ltn. Tomą Vidugirį, mane apkaltindamas “liaudies reikalų nepratimu” tai aš gana grubiai atsakiau, klausdamas, kuris iš mudviejų geriau supranta liaudies reikalus — aš Suvalkijos ūkininko sūnus, augęs ir daug laiko praleidęs ūkyje, ar jis, žalias, ir, atrodo, “nedakeptas” jaunuolis?!

Nežinau kuo viskas būtų pasibaigę, bet tuo laiku prasidėjo Lietuvos “liaudies” kariuomenės inkorporavimas į raudonąją, “nenugalimąją” — pirmoje eilėje į Pabaltijos korpusą.

Mūsų batalionas atsidūrė Vilniaus krašte, prie Trakų, už Galvės ežero, Užtrakio (Zatroče) dvare ir pasidarė 262-rojo šaulių pulko batalionu, o apie tai jau šį tą buvau anksčiau rašęs savo atsiminimuose.

Užbaigsiu man nepamirštamą susitikimu su savaisiais tautiečiais — raudonaisiais banditais (jie mūsiškius dalinius irgi pravardžiuodavo “fašistiniais banditais”) prie Naručio ežero, prie Gudijos sienos, kur man pasiūlė pereiti jų pusėn vienam ar su visu mano vadovaujamu daliniu. Man būtų buvęs “garantuotas” “atriado” (didesnis dalinys susidedąs iš kelių

(Nukelta į 288 psl.)

LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ SĄJUNGA

RAMOVĖ

THE LITHUANIAN VETERANS ASSOCIATION

CENTRO VALDYBA

Cleveland, Ohio

1987 gegužės 11

SKYRIAI — CHAPTERS

KOLEGOS RAMOVĖNAI,

USA

Baltimore
 Boston
 Chicago
 Cleveland
 Detroit
 Hartford, Conn.
 Los Angeles
 New Jersey
 New York
 Omaha, Neb.
 Philadelphia
 Rochester, N.Y.
 Waterbury, Conn.

"Lietuvių Veteranų Sąjungos Ramovė Pirmasis Dešimtmetis" apžvalginis leidinys, apimantis 1950-1960 metus, buvo išleistas 1962 metais. Tokius leidinius buvo planuota leisti kas dešimtmetį, tačiau lėšų trūkumas, dviejų tomų "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės" išleidimas bei kiti išsipareigojimai vertė dešimtmetines apžvalgas atidėti. Visgi, jau prabėgus ketvirčiui šimtmečio nuo pirmojo tomo išleidimo, dabartinė CV, 1986 m. gruodžio 3 d. posėdyje apsvarsčiusi esamą padėtį, nutarė, kad laukti geresių laikų darosi pavojinga, todėl tenka leidinio II dalies išleidimą laikyti pirminiu dabartinės veiklos uždaviniu. Leidiniui redaguoti nutarta kviesti "Kario" redaktorių Balį Raugą. Dėkojame jam už sutikimą atlikti šį darbą.

CANADA

Hamilton
 Montreal
 St. Catherine

Minimas užmojis pareikalaus nemažai lėšų ir darbo. Bet pasitikėdami ramovėnų solidarumu, sutartinai dirbdami, galėsime šį uždavinį sėkmingai įvykdyti. Čia rūpi priminti "Pirmojo dešimtmečio" leidinio išangoje įrašytą sakinį: "Istorikams, mūsų jaunimui ir mūsų priaugančioms kartoms ši knyga bylos apie lietuvių karių išėjimo darbą, siekimus ir troškimus tuo atveju, kada tėvynė Lietuva kentėjo žiaurią rusų komunistų okupaciją ir desperatiškai kovojo dėl savo gyvybės ir laisvės". Šie žodžiai tebeveikia į mus visus skatinančiai II tomo ruošime.

ENGLAND

Manchester

Tikime, jog atsiras mecenatų, garbės prenumeratorių bei aukotojų, norinčių šiame leidinyje įamžinti žuvusių ar mirusių karių. Kils ir kitų klausimų. Apie finansų telkimą bei kitus leidinio reikalus CV skyriams praneš bendraraštyje, kurio ištraukas paskelbs "Karys". Tuo tarpu pagarsindami pradėtą darbą, kviečiame visus "Ramovės" skyrius bei pavieniui gyvenančius veteranus siųsti vėliausios veiklos apžvalgas, užsigulėjusią rašytinę dėmesio vertą medžiagą, nuotraukas ir finansinę paramą centro valdybos pirmininko adresu: Antanas Jonaitis, 1223 E. 175 St. Cleveland, Ohio 44119.

Imamės atsakingo darbo, pasitikėdami visų ramovėnų talka, už kurią iš anksto dėkojame.

Antanas Jonaitis
 CV Pirmininkas

Bronius Bernotas
 CV Sekretorius

J. S. ir S. T.

RUSŲ KARINIS PAJĖGUMAS

Grew Middleton, rašydamas š.m. kovo mėn. *Defense News* žurnale, įspėja, kad į priešų karinį pajėgumą reikia žvelgti atsargiai, neperdedant nei į vieną, nei į kitą pusę. Iškreiptas vertinimas, liečiantis priešų karinį stiprumą, karo metu gali būti katastrofiškas. Šitaip atsitiko Hitleriui, kai jis neįvertino britų karo aviacijos pajėgumo. Tai ir buvo viena iš priežasčių, privedusių prie pralaimėjimo.

Vertinant priešų karinę jėgą, reikia tinkamai nustatyti priešų karinį dydį (divizijų skaičių ir pan.), bet ir priešų veiksmingumą, kitaip tariant, jo efektingumą. Pavyzdžiu gali būti prancūzų gausingesnė kariuomenė, pralaimėjusi prieš vokiečius, nors vokiečių kariuomenė buvo mažesnė, tačiau efektyvesnė.

Yra žinoma, kad Sovietų Sąjunga, neskaitant satelitų, turi 2 milijonus taikos metu karių armiją. Tai sudaro 51 šarvuotą diviziją, 142 motorizuotas divizijas, 7 parašiutininkų divizijas ir 16 artilerijos divizijas.

Tačiau šios divizijos taikos metu yra nepilnos. Norint jas papildyti iki karo stovio padėties, reikėtų mobilizuoti daugiau kaip 2 milijonus vyrų.

Sovietų divizijos yra trijų kategorijų. Pirmos kategorijos divizijos gali būti pasiruošusios karui per 24 valandas. Antros kategorijos divizijos yra

tik 50%-75% pajėgumo. Joms papildyti iki karo stovio padėties, reikėtų mažiausia 30 dienų. Trečios kategorijos yra tik skeletai: su kadru, bet be kareivių.

Didžiausia sovietų kariuomenės silpnybė — absoliuti centralizacija ir partijos kontrolė, paraližuojanti vadų ir dalinių efektyvią veiklą. O šių dienų judriose kautynėse vadų savarankiškumas kautynių eigoje yra būtina sąlyga.

J.S.

SOVIETŲ KARO LAIVYNAS

Pagaliau sovietai pasistatydino pirmąjį didelį lėktuvnešį. Tai "Brezhnev", galintis lygintis dydžiu su Amerikos lėktuvnešiais. Dr. James Brown, specialus "Assistant to the Under Secretary of Defense for Planning and Resources", rašydamas kovo mėnesio *Armed Forces Journal*, bando atspėti rusų tikslus, statant lėktuvnešius. Jo nuomone, lėktuvnešių pagalba sovietai nori išplėsti Sovietų Sąjungos įtaką už Sovietų Sąjungos ribų. Jie pagaliau suprato Amerikos laivyno galią bei įtaką pasaulyje ir yra pasiryžę susilyginti.

Sovietams, partijos nuomone, yra reikalinga galingo laivyno pagalba pasirodyti globaline jėga ne tik Maskvoje, bet ir už Sovietų Sąjungos teritorijos. Toks statusas padės ir toliau kurstyti "Wars of National Liberation", t.y., tautinio išsilaisvinimo karus.

J. S.

NAUJA "EAGLE" F-15E VERSIJA

Machine Design žurnalo 1987 m. vasario mėn. numeryje pranešama, kad praeitų metų gruodžio mėn. McDonnell Douglas įmonėje parodytas aukščiau minėtų vardu naujas dvejos paskirties naikintuvas. Jis skirtas iš didelių atstumų užkirsti priešų puolimą. Ši paskirtis reikalauja lėktuvo, kurio veikimo spindulys ir naudingas krūvis įgalintų jį veikti. Ramiojo vandenyno erdvėse, lygiai kaip ir pietryčių Azijoje bei Europoje. Jis privalo galėti giliai įsikverbti, identifikuoti ir pulti nejudomus ir judomus taikinius naktį ir blogame ore. Kaip ir jo pirmatas "Eagle" F-15, taip ir ši naujoji versija yra vienas saugiausių ir veiksmingiausių lėktuvų JAV karo aviacijos ginklavime.

Aviacija numato užsakyti 392 šių lėktuvų. Lyginant su ankstesnėmis versijomis, "E" kai kuriais atvejais galės skristi beveik 40% toliau, nes turi pritaikomus specialius didelio aptakumo kuro tankus, sudarančius minimalų oro pasipriešinimą. Ankstesnių versijų maksimalus kilimo svoris buvo 68,000 svarų, o "E" versijos — 81,000 svarų. Be piloto, lėktuve yra vieta ginklų sistemos operatoriui. Centrinis kompiuteris gali laikyti keturis kartus daugiau informacijos, kaip senesnė jo versija ir tą informaciją naudoti triskart greičiau. Varikliai: du Pratt & Whitney F100-220. Inertinės navigacijos sistema sukonstruota Honeywell. Lėktuvo pozicija matoma spalvota piloto kabinoje esančiame "judančiame žemėlapyje". Lėktuvo "akis" sudaro Hughes APG-70 radaras ir Martin Marietta infra raudona nakties ir žemo skridimo taikymo sistema (Low-altitude navigation and targeting infrared for night), sutrumpintai vadinama "Lantern".

S.T.

SKAITYK IR PLATINK KARI!

F-15 kuro papildymas erdvėje

AUSTRALIJOS GYNYBA

International Combat Arms žurnalo š. m. kovo mėn. išspausdinta plataka P. Lewis Young šios temos apžvalga, kurią čia pateikiame žymiai sutrumpinę.

Australijos gynyba yra nelengvai sprendžiama. Jos plotas yra apie 82% JAV ploto be Alaskos, o gyventojų teturi apie 1/15 JAV gyventojų skaičiaus. Pagal gyventojų skaičių Australija yra turtinga šalis, bet jos bendra metinė produkcija (GNP) siekia tik apie 4% JAV produkcijos. Australijos krantų ilgis siekia apie 11,000 mylių.

Istoriniai Australijos karinės pajėgos buvo organizuojamos ir rengiamos panaudoti kaip Britų imperijos pajėgų dalis. Taip jos buvo naudojamos abiejų pasaulinių karų metu. Jau I pasaul. karo metu australai pasirodė kaip pirmajai kokybės "smogiamieji kariai" ir kaip tokie nukentėjo žymiai daugiau už kitus. Tokia numatyta paskirtis atsiliepė ir Australijos pajėgų organizacijoje bei struktūroje. Ir po II pasaul. karo australai dalyvavo Japonijos okupacijo-

je, kovose Malajoje, Korėjoje ir Vietname.

Šio šimtmečio septintame dešimtmetyje paaiškėjo, kad britai pasitraukia iš Azijos. Tuo pat metu Australijos strateginiame planavime D. Britanijos vietą užėmė JAV. Formaliai tas Australijos susirišimas apipavidalintas ANZUS (Australia — New Zealand — United States) ir Maniloje sudaryta SEATO (South East Asia Treaty Organization) sutartimis. Saigono kritimas ir JAV žymesnių pajėgų atitraukimas iš Azijos Australijos karinius planuotojus gerokai sukrėtė ir privertė peržiūrėti strateginę padėtį ir Australijos ginkluotų pajėgų struktūrą. Pagrindą šiai problemai spręsti sudaro buv. karinės žvalgybos viršininko Paul Dibb 1986 m. parengtas raportas. Toliau peržvelgiama to raporto dabartinės padėties įvertinimas ir pasiūlymai ateičiai.

ARMIJA

Funkcijų atžvilgiu armija suskirstyta trimis šakomis: lauko pajėgos (Field Force), mokyklos (Training) ir tiekimas (Logistics).

Lauko pajėgas sudaro pirmoji divi-

zija, kurią sudaro trys brigados. Pirmosios brigados būstinė yra Holdsworth (netoli Sydney). Ji apima didžiausią dalį šarvuotų ir mechanizuotų dalių. Šarvuotieji sudaro pirmą šarvuotą pulką, kurio bazė yra į šiaurę nuo Melburno esanti vietovė Puckapunyal. Pulkas ginkluotas vokiečių gamintais Leopard 1A3 tankais, kurių 92 yra kautynių, 6 šarvuoti sugedusių vilkikai ir 5 tiltų dėjimo tankai. Šie tankai aprūpinti belgų konstrukcijos taikymo ir ugnies kontrolės sistema. Kavaleriją sudaro vienas aktyvios tarnybos ir keturi rezervinės kariuomenės pulkai, visi motorizuoti.

Šešta brigada stovi Brisbane mieste. Ją sudaro du nepilnos sudėties pėstininkų batalionai — būdinga taikymo meto padėtis.

Trečia brigada yra "lengva", skirta greitam operaciniam panaudojimui. Jos bazė yra Townsville, šiauriniame Queenslande.

Paskutinių dviejų dešimtmečių pratimuose buvo veikiama prielaidžiant, kad priešas gali išsilaipinti šiaurinėje Australijos mineralų ir ekspoorto srityje. Šioms greito panaudojimo pajėgoms didžiausią problemą

sudaro transporto priemonių stoka. Ieškoma kariuomenės transportui tinkamų naujų helikopterių. Invazijos šiaurėje atveju būtų panaudotas ir specialios orinės tarnybos pulkas bei šiauriniai teritoriniai rezervo daliniai. Specialios orinės tarnybos daliniai buvo suformuoti panašiai kaip britų "Commando" arba JAV Special Forces, jie veikė Malaizijoje ir Vietname. Dabar joms numatoma priešteroristiniai ir gilios žvalgybos uždaviniai.

Iš artilerijos ginklavimo išimamos britų 140 mm haubicos ir amerikinės 105 mm haubicos. Jos pakeičiamos amerikėmis M198 155 mm haubicomis ir britų ROF 105 mm lengvomis patrankomis. Prieštankinei gynybai naudojami TOW ir Milan sviediniai, o priešlėktuvinei gynybai įvairių sistemų, bet daugiausia britiški sviediniai. Priešlėktuvinių priemonių stoka neleidžia pakankamai apsaugoti pėstiną ir kartu aviacijos bazes.

Pakeičiant įvairių kalibrų ir sistemų asmeninius ginklus, įvedamas austrų konstrukcijos Steyr AUG šautuvas, o belgų konstrukcijos Minimi kulkosvaidis (kurį įsiveda ir JAV) pakeis kelių sistemų automatinius šautuvus.

Tiesioginės priklausomybės armijos aviacija yra labai ribota, nes daugumą uždavinių atlieka karo aviacija.

Transporto uždavinius atlieka trys transporto pulkai, aprūpinti Mercedes Benz Unimog ir Land Rover auto priemonėmis.

AVIACIJA

Sekant britų tradiciją, iki šiol pirmaujančia ginklų rūšimi buvo laikomas karo laivynas (Royal Australian Navy — RAN). Dabar į pirmą vietą aprūpinimo atžvilgiu ateina karo aviacija (Royal Australian Air Force — RAAF). Manoma, kad aviacija, kartu su negausiu, nardomųjų laivų laivynu bus pirmoji, kuri smogs priešą dar prieš jam pasiekiant Australiją. Pagrindinę tolumo skridimo pajėgą sudarė 23 General Dynamics F-111 lėktuvai, Australijoje aprūpinti taiky-

Australų pradamas naudoti šautuvas Steyr AUG

mo sistema, ginkluoti kovai su laivais skirtais Harpoon sviediniais ir GBU-15 2.000 svarų svorio elektro optiniai vairuojamomis sklendžiančiomis bombomis.

Trys naikintuvų eskadrilės naudoja prancūzų Mirage IIIO naikintuvus, sumodernintus ir tinkamus naudoti dar sekantį dešimtmetį. Mirage IIIO ginkluoti prancūzų R-550 Matra Magic sviediniais, skirtais kovai su oro taikinais. RAAF yra užsakiusi ir jau pradėjo gauti McDonnell Douglas F/A-18 naikintuvus. Su jais bus naudojami AIM-7 ir AIM-9L sviediniai. Penkių valstybių susitarimu, D. Britanija, Australija ir N. Zelandija yra garantavusios Malaizijos ir Singapuro gynybą. Dėl tos priežasties viena ar dvi RAAF eskadrilės stovėjo Butterworth bazėje Malaizijoje. Dabar jau daugiau oro gynybos naštos pasiima Malaizijos karo aviacija.

Žvalgyamą vandenynę ir sovietų laivyno veiklos sekimą atlieka dvi P-30 Orion lėktuvais aprūpintos eskadrilės. Jie naudoja australų sukurtą garsų sekimo boją ir yra ginkluoti Harpoon sviediniais. Laivyno ir

aviacijos veiklai koordinuoti prie laivyno štabo veikia atitinkamas koordinacijos štabas.

Oro transportą atlieka šešios eskadrilės, kurių 2 aprūpintos Lockheed C-130 Hercules lėktuvais, 2 kanadiškais DHC-4 Caribou, o likusios įvai-

105 mm lengva patranka. Ji gaminama Australijoje "Hamel" pavadinimu

riais kitais lėktuvais. Turima ir 4 Boeing 707 lėktuvai, kurie numatoma perdirbti į kuro papildymo ore lėktuvus. Transportinės aviacijos lėktuvus taiso ir prižiūri Quantas civilinės aviacijos dirbtuvės.

Savo uždaviniams pilnai atlikti RAAF dar reikalinga trijų dalykų: tolimojo elektroninio sekimo lėktuvų, kuro papildymo ore lėktuvų ir priekinių oro bazių Australijos šiaurėje. Šia kryptimi Australijoje pamažu dirbama.

LAIVYNAS

Po II Pasaulinio karo Australija turėjo du lėktuvnešius. Jos laivynas buvo skirtas veikti bendrai su britų ir amerikiečių vadovaujamu didesniu laivyno junginiu "Task Force". Tai buvo daroma Korėjos karo metu ir įvairiuose taikos meto pratimuose. Keičiantis strateginėms sąlygoms, buvo prieita išvados, kad lėktuvnešis reikalauja per didelį išlaidų ir jo apsaugai prie jo "pririšama" per daug kitų laivų. Dabar RAN lėktuvnešių nebeturi.

Laivyno "smaigalį" dabar sudaro šeši britų statyti Oberon klasės nardomieji laivai, ginkluoti specialiais Harpoon sviediniais ir amerikiečių gamybos Mk. 48 torpedomis. Oberonai yra varomi dyzelio varikliais.

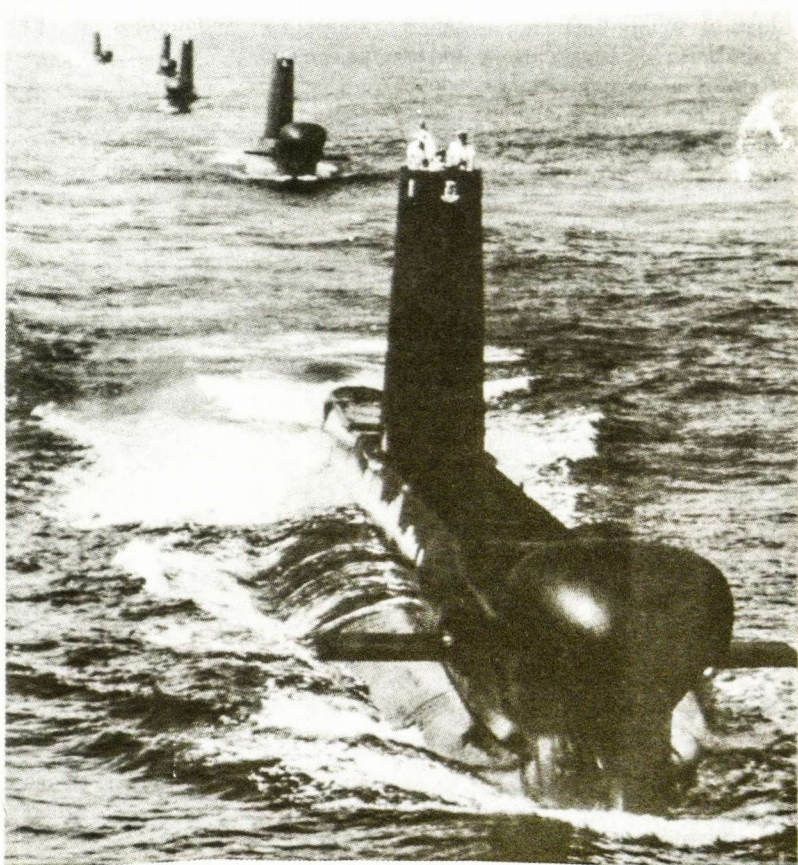
Per ateinantį dešimtmetį Oberonai bus pakeisti naujais dyzeliniais nard. laivais, arba švedų Kockums 47/1, arba vakar. vokiečių IKL/HDW/Ferropaal tipu 2000.

Svarbiausi paviršiaus laivai yra keturi JAV statyti naikintojai. Du panašūs laivai statomi Australijoje. Jie ginkluoti Phalanx artimos ugnies sistemomis, bet bus reikalingi stambesnių pakeitimų, kurie įgalintų ant jų tūpti helikopterus. Jei bus priimtas naujas gynybos planas, bus statoma daugiau pakrančių artimos apsaugos laivų.

Australijos gynybos ministeris Kim Beazley didžiausia jūrinės gynybos silpnyste laiko stoką priemonių prieš

Lockheed C-130 Hercules transporto lėktuvas virš Sydney

RAN Oberon nardomieji laivai

minas. Ligšioliniai britų statybos Ton klasės minogaudžiai, kaip pasenę buvo iš tarnybos išimti. 1986.XI.1 buvo įvestas į rikiuotę australų konstrukcijos ir statybos naujas minogaudis HMAS Rushcutter. Jis yra įdomus daugeliu požiūrių. Tai yra "katamaranas" — du liemenys sujungti bendru deniu, kas duoda žymiai didesnį denio plotą. Laivas pastatytas naudojant įvairias sintetines medžiagas, kas žymiai sumažina jo magnetinį lauką. Pilnai pakrautas jis išspaudžia 170 tonų, yra 31 m ilgio. Minoms šalinti australai bando magnetinę aparatūrą, kuri yra pajėgesnė už panašią amerikiečių naudojamą.

Prisitaikant pasikeitusioms sąlygoms, Australijai bus reikalingi patuliniai laivai, ginkluoti raketiniais sviediniais. Jau dabar Australija turi 14 Fremantle klasės patulinių laivų, skirtų žvejybos priežiūrai. Jie ginkluoti tik 40 mm Bofors automatiniais pabūklais. Šie laivai buvo pastatyti Cairnos uoste esančioje statykloje, kuri galėtų statyti ir raketiniais sviediniais ginkluotus laivus.

Šalia kovos uždaviniams skirtų laivų, Australija turi ir pagalbinių laivų: skysto kuro tanklaivį, tankų išlaipinimo laivų ir kt.

SĄJUNGINIAI RYŠIAI

Per jau minėtas ANZUS ir SEATO sudartis Australija yra įsipareigojusi ginti Tailandą ir Filipinus. Kitomis sutartimis Australija yra kariniai įsipareigojusi ginti Indoneziją ir įvairias Ramiojo vandenyno salas. Susitariama su JAV ir D. Britanija yra įsipareigojusi ginklų suvienodinimo srityje.

Žinių rinkimo — žvalgybos srityje Australija yra susirišusi su JAV artimiau, kaip to reikalauja ANZUS sutartis. JAV turi Australijoje vieną laivyno ryšių bazę ir dvi satelitų bei sovietinių ryšių sekimo stotis. Australija keičiasi su JAV žvalgybos gautais duomenimis.

RAAF nuotrauka — sovietai Indijos vandenyne paima nusileidusį savo erdvėlaivį

Australijos ginkluotų pajėgų elementai dalyvauja bendruose karo pratimuose su Kanados, JAV, N. Zelandijos, D. Britanijos, Malaizijos, Singapuro, Indonezijos ir Fidži pajėgomis.

TRŪKUMAI

Didžiausias trūkumas yra žmonių stoka. Armijoje šiuo metu yra 36,000 žmonių, iš kurių 14,000 sudarytų lau-

Australai pėstininkai

ko pajėgas. Iš šių lauko pajėgų 3,700 sudarytų kautynių dalinius, o 3,500 būtų artimo užnugario zonoje. Kraštutiniu atveju kautynių dalinių skaičius galėtų siekti iki 5,000. Rezervai galėtų tuos dalinius dar sustiprinti, bet trukėtų apie 6 mėn. šiuos atsarginius pilnai apmokyti.

Priešo puolimui labiausiai atvira sritis yra kontinento šiaurėje, kurioje yra mažiausia parengta kariniam veiksmams — čia labai reta gyventojų, nėra kelių. Žinoma, tai apsunkintų ir išsilaipinusių priešą.

Armijai stinga parašiuotinių, orinio transporto priemonių, mechanizacijos, ugnies pajėgumo, maži šaudmenų ir atsarginių dalių ištekliai, silpnos kai kurios tarnybos. Aviacijoje stinga orinio kuro papildymo ir ankstyvojo įspėjimo galimumų. Laivyne stoka priemonių prieš minas. Australai tuos trūkumus mato ir imasi priemonių juos šalinti.

S.T.

MŪSŲ
SPAUDOJE PASIŽVALGIUS
K.J.

Lietuvos krikšto išvakarėse vertą dėmesio vedamąjį, pasirašytą b.kv., *Draugas* š.m. balandžio 21 d. Štai to straipsnio dalis:

“...Kaip ten kas buvo — nebuvo, bet Lietuvos krikštas surištas su lenkais. Nors krikštas buvo atliekamas Lietuvos valdovų (įskaitant ir didįjį kunigaikštį Jogailą) iniciatyva, bet lenkai visą laiką dedasi mūsų tautos “krikstatėviais”. Šioje vietoje jau daug “juodų kačių”. Šia proga pacituosim mums atsiųstą ištrauką iš Varšuvoje leidžiamo laikraščio *Przewodnik Katolicki* 1887.I.18”. Mus liečiančio straipsnio antraštė “Chrzest Litwy” (Lietuvos krikštas). Štai lietuviškame vertime pora krikšto sukak-

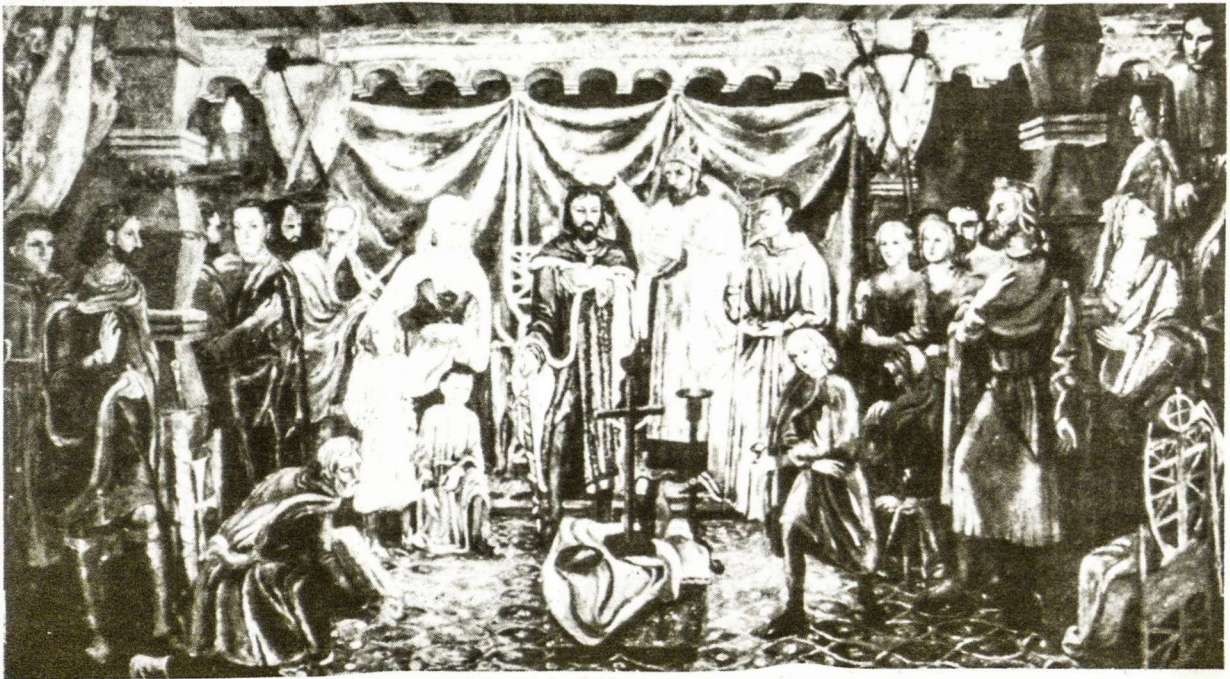
ties proga lietuviams skiriamų “gėlyčių”.

Laikraščio 5 psl. rašoma: “Lietuviai buvo laukiniai, gyveno mongolų būdu. Vaikščiojo apsirengę kailiais, išverstais plauku į viršų. Kovojo panašiai kaip totoriai, jų pavojingas ginklas buvo nuodingos strėlės”. O 4 psl. rašoma: “Lietuviai gyveno būdose ar piemenų palapinėse. Tai diktavo jiems klajokliškas gyvenimo būdas (Koczowniczy)... Toje šalyje žmona buvo vyro nuosavybė; ją pirkdavo nuo tėvų ar turguje, galėjo ir parduoti, apluošinti ar užmušti... Lietuvoje žydėjo daugpatystė... Didysis kunigaikštis ir jo artimieji valdė baimės būdu. Jie buvo tikriausi de-

spotai, įbauginimas buvo jų valdžios jėga. Vytautas už smulkius nusikaltimus paliepdavo įsiūti žmones į gyvulių kailius ir išmesti vilkams suėsti”. Toliau labai biauriai kalbama apie baisų Vytauto girtuokliavimą ir kitus nešvankumus. Straipsnio autorė, kuri su pasigardžiuoju minėtus ir kitus šmeižtus perduoda, yra Malgorzata Koskowska. Bet koks gi laikraštis galėjo tokius baisius šmeižtus apie savo “krikštavaikius” paskelbti? O gi Lenkijos katalikų šeimų oficialus savaitraštis. Vadinas, ne koks eilinis egzilų lenkų pamfletėlis.

Tačiau mums nėra naujiena, kad lenkai tokiu būdu “vaizduoja” mūsų garbingus protėvius. Prisiminkimė tik jų pokario metais sukurtą filmą “Grunvaldas”. Panašius šmeižtus apie lietuvius savo laiku skelbė mums kardu bei kalaviju per 200 metų “krikštiję” kryžiuočiai. Bet kodėl gi jų šmeižtus kartoja oficialus Lenkijos katalikų laikraštis? Čia jau netenka kalbėti apie “juodas kates”, nes ant mūsų išliejama visa statinė smalinio deguto.

b. kv.

Mindaugo krikštas.

Dail. A. Valeška

“Dirva” 1987 m. balandžio 23-sios dienos laidoje išspausdino vedamąjį “Kai jausmai užtemdo protą...” Jo mintys vertos platesnio dėmesio.

“Ne visada nors ir patriotizmo vardu prasiveržiantis jausminis įkarštis yra naudingas net ir Lietuvos laisvės reikalui, o vien įsiaistrinimo padiktuoti veiksmai gali būti net ir labai kenksmingi. Tokio šaltą protą užtemdančio jausmų patvynio pavyzdį mes, rodos, jau pergyvenome pirmomis 1941 m. vokiečių okupacijos dienomis, dėl kurio politinių klaidų ir kai kurių karštuolių “žygių” dar ir šiandien turime nemalonumų, ir tenka net nekaltiems kolektyviai gintis, nuo visiems lygiai primetamų skaudžių kaltinimų. O galėjo būti dar ir blogiau, jeigu tada būtų laiku neatsiradę tokius jausminius karštuolių sutramdančių protingų ir įtakingų asmenų, nes kraujo užlietomis akimis galėjome prisidaryti patys sau dar didesnių nuostolių, kuriuos vargiai kada net ir labai atlaidi istorija pateisintų. Juk, atsimenant anas aklo keršto dienas, kažin ar savo mirtimi būtų mirę net Vincas Krėvė, Vincas Mykolaitis Putinas, Balys Sruoga, Liudas Dovydėnas, Kipras Petrauskas, Henrikas Kačinskas, Ramualdas Juknevičius, Mykolas Biržiška ir daugelis kitų, dar gyvų išėivijoje? O gal nebūtų užaugęs ir Tomas Venclova, kuris tada tebuvo dar tik 4 metų amžiaus.

Deja, kai kurių mūsų “fundamentalistų” anas isteriškas narsumas, išvengus jiems patiems pasikartojančios okupacijos pavojaus, atrodo, dar ir dabar neatsivėso, tik jis nukreiptas čia jau į savuosius išėivius, lietuvius, kurie bent kiek neįsiderina į jų “seyanša svirihį” rėmus ir uniformas. Na, o pati svarbiausia priežastis dar vis yra tas niekieno neišsiaiškinamas “bendravimo su tauta bet ne su okupacine valdžia” vėjinis malūnas. Kitaip tariant, reikalavimas bristi vandenį ir nesušlapti, kai į ok. Lietuvą ekskursuojantys net ir patys griežčiausieji drausmės saugotojai, jau vien prašydami įvažiavimo vizos,

kreipiasi tiesiai į Sovietų Sąjungos atstovybę ir sušlampa, o paskui dar labiau sušlampa Lietuvos viešbučiuose restoranuose ir savo giminių bei pažįstamų komunistų tarpe, nes ten, visos įstaigos yra valdžios ir visi ką nors dirbantieji — komunistinės valdžios tarnautojai.

Bet nuostabiliausia tai, kad minios tėvynę aplankyti vykstančių išėivių mūsų budriesiems sargams nėra nei “kvieslingai”, nei “kolaborantai” ir anei “tautos išdavikai”. Tokie tėra tik tai išėivijos rašytojai ir kiti menininkai, kurie leidžia Lietuvoj perspausdinti čia parašytas knygas ar parodo savo kitus kūrinis, kurių šiaip mūsų tautiečiai negalėtų nei paskaityti ir nei pamatyti.”

“Vadinasi, tokiam pavyzdyje jau lyg ir slepiasi užuomina, kad ir tuos jo drausmei nusižengusius rašytojus ir dailininkus reikėtų sušaudyti arba pakarti. Taigi, ar jūs jau tikrai šaudysites ar karsite rašytojus Stasį Santvarą, Antaną Gustaitį, Antaną Vaičiulaitį, Kazį Barėną, Liūnę Sutemą, Vladą Šlaitą, antikomunistinių knygų išleidusį Liudą Dovydeną, Joną Meką, iš kapų išsikasę jau mirusius Jona Aistį, Marių Katiliškį, dailininkus Viktorą Vizgirdą, Vytautą Igną, būtinai Vytautą K. Jonyną ir kitus.?”

“Be to, šioje “patriotinių jausmų ekstazėje” yra vertas dėmesio dar ir kitas ženklas. Kai tarybininkai mūsų išėivijos kultūrininkus visokiais paraginimais ir jų kūrybos teigiamais ir rimtais vertinimais į save traukia, tai mūsų “sargybiniai tuos pačius asmenis savo prakeiksmiais ir, net ragindami boikotuoti vieno ar kito rašytojo 80 bei 85 metų sukaktį, — iš čionykštės mūsų visuomenės gretų stumia. Tai kieno naudai jie dirba? Juk tai yra tiktai pagalba priešui, prieš kurį jie kovoja. Juk tokioje “narsos pakilimo atmosferoje” įtarinėjimų ir šmeižtų svoriui išlyginti galima būtų ir tiems “kovos žygio pirmūnams” priminti kad ir KGB instrukciją savo agentams darbui emigrantų tarpe, kurią į Vakarus tarp daugelio kitų atsivežė iš Rytų Vokietijos pabėgęs

žymus sovietų saugumo pareigūnas Aleksejus Miagkovas:

“Į jų organizacijas reikia stengtis infiltruoti gabų agentą, kuris galėtų iškilti net į vadovaujantį postą ir kelti nesantaiką pačioje organizacijoje ir jos santykiuose su kitomis emigrantų organizacijomis.”

“Tuos emigrantų žymius asmenis, kurie yra nepaveikiami, reikia stengtis sukompromituoti, sudarant įspūdį, kad jie turi kontaktų su sovietinio saugumo organais.”

Žinoma, gali atsitikti ir taip, kad iškeltas neapdairus kvailiausias net su entuziazmu kartais vykdo ano instrukcijoje minimo gabiausiojo planą. (d)”

IŠ KUR ATSIRADO BOLŠEVIKINĖ LIETUVA?

Vincentas Liulevičius, rašydamas *Pasaulio lietuvių* apie Lietuvos nepriklausomybės siekimus (PL, vasario ir kovo nr.) išdėsto, kaip atsirado dabartinių Lietuvos okupantų išvedžiojimai, kad bolševikinė Lietuva buvo sukurta anksčiau kaip nepriklausoma Lietuva. Šis klausimas daugeliui nėra aiškus, todėl verta su V. Liulevičiaus pateikiamais istoriniais faktais susipažinti.

1917 m. įvykus Rusijos revoliucijai ir nuvertus carą, buvo sudaryta laikinoji Rusijos vyriausybė, kuri tų pačių metų lapkričio 7 bolševikų sukilimu buvo nušalinta. Rusijai valdyti buvo sudaryta liaudies komisarų taryba. Ši taryba paskelbė Rusijos tautų teisių deklaraciją, skelbiančią, kad “Tarybų vyriausybė pripažįsta kiekvienos nacijos teisę į laisvą apsisprendimą, iki pat atsiskyrimo ir savarankiškos valstybės sudarymo”.

Prie Liaudies Komisarų Tarybos veikė Tautybių reikalų liaudies komisaratas, kurio komisaras (ministeris) buvo J. V. Stalin. Čia buvo sudarytas ir Lietuvos reikalų liaudies komisaratas, kurio komisarau buvo paskirtas Kapsukas, o jo pavaduotoju — Angarietis, arba Zigmas Aleksa. Šio komi-

sariato svarbiausias tikslas buvo ne Lietuvos valstybės atstatymas, bet "patraukti savo tautybės liaudies mases į Tarybų valdžios pusę". Vadinasi, tautybių komisariatai buvo įsteigti kaip tinklai žuvims gaudyti, o ne atskiras valstybes steigti ir atsiskirti nuo Rusijos.

Tuo pačiu metu daugelis Rusijoje gyvenusių lietuvių patriotų per įvairias jų sukurtas organizacijas stengėsi savo tautiečius išlaikyti savose rankose, todėl bolševikai nutarė organizacijas ir žymesnius lietuvių veikėjus likviduoti. Tautybių komisariatas įsakė visas lietuvių organizacijas perduoti Lietuvos komisariatui. Voroneže buvo įsisteigusi patriotų lietuvių Vyriausioji lietuvių taryba Rusijoje, sutelkusi apie save visas patriotines lietuvių organizacijas. Ši taryba užmezgė ryšius su Tautine Ukrainos Rada ir prašė ją padėti atstatyti nepriklausomą Lietuvą. Ukrainos Rada priėmė į savo tarpą Lietuvių tarybos atstovą į taikos delegaciją derėtis su Vokietija dėl taikos. Kitaip atsitikus, lietuvių vardu būtų kalbėjęs tik vienas Kapsukas ir taip, kaip bolševikam rūpėjo.

Tuo pačiu metu vokiečių užimtoje Lietuvoje įsikūrusi Lietuvos Taryba stengėsi atstatyti nepriklausomą Lietuvą. Jai įvairias kliūtis darė tuo pat metu Vilniuje besiorganizuojantieji lenkai ir bolševikų tarnai. 1919.1.2 lenkai iš Vilniaus išvyjo bolševikus, bet sausio 5 bolševikai vėl grįžo į Vilnių ir sudarė Laikinąją Lietuvos revoliucinę ir darbininkų valstiečių vyriausybę. Dar prieš tai Vilnių 1918 m. gruodžio pradžioje įvyko Darbininkų deputatų tarybos rinkimai ir buvo sudaryta tarybų valdžia, kurią Rusijos vyriausybė 1918 m. gruodžio 22 pripažino kaip "Lietuvos tarybų respubliką. Tokios tarybinės valdžios kūrėsi ir Kaune, ir Šiauliuose, ir Panevėžyje, ir Rokiškyje ir kitur. Jos nepripažino "buržuazinės valdžios" organų ir ragino kovoti už tarybų valdžios vedimą Lietuvoje.

Komisarų tarybos Rusijoje buvo iš

anksto suplanuota bolševikinę Lietuvą sujungti su tokia pat Baltarusija į vieną valstybę. 1919 m. vasario 27 Vilniuje įvyko bendras tarybinės Lietuvos ir tarybinės Baltarusijos vyriausybės posėdis, sudaręs abiem valstybėm bendrą vyriausybę ir naują valstybę pavadino — Lit-Bel, arba Litovsko-Beloruskaja SSR.

Pirmasis Lietuvos komunistų partijos suvažiavimas įvyko 1918 m. spalio 1-3 Vilniuje. Jis buvo nelegalus ir jame dalyvavo 34 atstovai.

EUROPOS TARYBA IR BALTIJOS VALSTYBĖS

Europos taryba sausio 28 pasmerkė Sovietų S-gos įvykdytą Baltijos valstybių okupaciją ir pareiškė, kad Baltijos valstybių klausimas turi sudaryti nuolatinį laisvojo pasaulio rūpestį. Savo tuo reikalu priimtoje rezoliucijoje ragina Europos tarybos narius kelti Baltijos valstybių okupaciją Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijoj Vienoje. Pažymėtina, kad tik vienas ispanas socialistas Miguel Martinez pasisakė prieš rezoliuciją.

LIETUVOS REIKALAI KITATAUČIŲ SPAUDOJ

Kovo 3 *Tėviškės žiburiai* rašo, kad Krokuvos pagrindžio leidyklos "Arka" redaktorius pareiškė, kad "šiuo metu Lenkijoje nėra sienų problemos, nes nei Lenkijoje nėra gausenių tautinių mažumų, nei lenkai niekur nesudaro didesnės grupės, gyvenančios palei Lenkijos sienas. Tačiau netgi jeigu padėtis ir būtų kitokia, svajonės apie sugrįžimą į Vilnių ir Lvovą būtų pavojinga iliuzija".

LIETUVOS PREZIDENTŲ IR MINISTERIŲ KABINETŲ NUMERACIJA

Draugas kovo 7 savo antraj daly išspausdino tuo reikalu Vinco Liulevičiaus samprotavimus. Pagal autorių dauguma istorikų ir šiaip piliečių nesiskiria pirmųjų laikinųjų Lietuvos pre-

zidentų nuo konstitucinių seimų išrinktų prezidentų. Tas pats vyksta ir su Ministeriu kabinetais — jų priškaičiuojama net 21 pradadant prof. Augustino Voldemaro pirmoju ir baigiant Antano Merkio paskutiniu.

Pagal straipsnio autorių pirmąją laikinąją vyriausybę sudarė Lietuvos Valstybės Taryba, pakviesdama ministeriu pirm-ku prof. Augustiną Voldemarą. Rusų raudonajai armijai priartėjus prie Vilniaus, šis ministrų kabinetas atsistatydino. Naują ministrų kabinetą sudarė tik ką iš Rusijos grįžęs Mykolas Sleževičius. Jis, nesutardamas su Valstybės taryba, atsistatydino. Naują ministrų kabinetą sudarė Pranas Dovydaitis, bet ši vyriausybė išsilaukė tik vieną mėnesį. Sekantį ministrų kabinetą sudarė vėl Mykolas Sleževičius, bet dėl to reikėjo pakeisti laikinąją konstituciją taip, kad vietoj trijų asmenų Valstybės tarybos prezidiumo būtų išrinktas prezidentas. Konstitucija buvo atitinkamai pakeista, ir prezidentu buvo išrinktas Antanas Smetona. Šiam ministrų kabinetui teko Lietuvą valdyti sunkiausiais jos gyvavimo laikais, nes buvo kariaujama su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Penktąjį ministrų kabinetą sudarė Ernestas Galvanauskas. Jo kadencijos metu buvo įvykdyti Steigiamojo Seimo rinkimai 1920 m.

Susirinkęs Steigiamasis seimas vėl turėjo pakeisti Lietuvos konstituciją, nes Valstybės tarybos priimtoji laikinoji konstitucija neatiko naujai susidariusią valdymo tvarką (Steig. seimas). Pagal šią konstituciją vykdomąją valdžią sudarė prezidentas ir ministrų kabinetas. Prezidentas turėjo būti renkamas seimo, o kol bus išrinktas seimas, prezidento pareigas turėjo eiti Steigiamojo seimo pirmkas, kuriuo tada buvo Aleksandras Stulginskis. Susirinkus Steig. seimui, buvo sudaryta ir naujas ministrų kabinetas, kurį dabar sudarė dr. Kazys Grinius. Ši vyriausybė yra pirmoji

ATOMO VAIDMUO POLITIKOJE IR KARE

Jau gana seniai, prieš daugelį metų, kai kurie mokslininkai fizikai studijuodami mūsų planetą, žemę, jos kilmę, sąrangą ir su jomis susijusias problemas, ėmė įdomautis klausimu, ar atomas tikrai yra pati mažiausia medžiagos dalis, tikrai yra pagrindinė, jau toliau nebedaloma medžiagos dalis arba, iš kitos pusės, dar ir atomą galima padalinti, skaldyti ir kad šitoks skaldymas gali sukelti dideles, tiesiog neįsivaizduojamai milžiniškas jėgas. Vienas iš žymiausių mokslininkų, Albert Einstein, tą principą išreiškė savo pagarsėjusia formule $E = mc^2$. Ilgai netrukus buvo prieita išvados, kad šią milžinišką jėgą galima panaudoti karo tikslams, ir tokiu būdu gimė atominė bomba.

Mokslininkas Albert Einstein, genijus, reliatyvumo teorijos kūrėjas, buvo vienas iš tų, kurie suprato tos idėjos reikšmę; jis dėl to, jau Antrojo pasaulinio karo metu, gyvendamas Amerikoje, pasiūlė prezidentui Roosevelt projektą tokiam ginklui, tokiai bombai pagaminti ir tokiu būdu faktinai buvo padaryta pirmoji atominė bomba.

Sąryšyje su tuo įdomu pastebėti, kad Hitlerio žiaurus nusistatymas prieš žydus neleido jam laimėti karo. Einšteinas buvo žydų kilmės, bet gimė, augo ir gyveno Vokietijoje, visą amžių kalbėjo vokiškai, visai jautėsi vokiečiu ir, jeigu ne Hitlerio anti-semitizmas, būtų likęs Vokietijoje ir pagaminęs atominę bombą Hitleriui, o ne Vakarų aliantams. Einšteinas,

tačiau, kaip ir eilė kitų žymių mokslininkų, turėjo nuo Hitlerio bėgti, atsidūrė Amerikoje ir padėjo Amerikai, o ne Hitleriui pagaminti atominę bombą. Tad galima spėti jei Hitleris būtų palikęs žydus ramybėje, būtų galėjęs laimėti karą ir tada, žinoma, pasaulis atrodytų visai kitaip.

Antrame pasauliniame kare Amerika atominės bombos nepanaudojo prieš Vokietiją, tačiau dvi bombos buvo numestos ant Japonijos miestų — Hirošima ir Nagasaki. Tų dviejų bombų padarytas išpūdis Japonijai buvo toks stiprus ir baisus, kad Japonijos imperatorius buvo priverstas pasituliuoti. Tiesa, gal Amerika būtų nugalėjusi Japoniją ir be atominės bombos, tačiau Amerikos kariuomenės generalinio štabo apskaičiavimais tai ne tik būtų daug ilgiau trukę, bet, svarbiausia, invazija į Japonijos salas būtų kainavusi Amerikai maždaug vieną milijoną karių aukų.

Amerika tos bombos gaminimo procesą, žinoma, laikė griežčiausioje paslapytyje, tačiau atsirado Amerikoje išdavikų, kaip Rosenbergai ir kiti, kurie tos bombos gaminimo paslaptis išdavė sovietams. Tokiu būdu Stalinas buvo įgalintas nedelsiant pradėti savo bombos gamybą. Prisideda dar faktas, kad karo metu vokiečiai buvo gerai išdirbę raketų gaminimo techniką, kas jiems davė galimybę jau karo pa-

“seiminė vyriausybė”.

Straipsnio autorius siūlo, numeruojant Lietuvos ministerių kabinetą, skirti Valstybės tarybos valdymo laikais sudarytus ministerių kabinetus (jų buvo penki), kuriuos kai kurie mūsų istorikai vadina “laikinomis vyriausybėmis ar laikinomis valdžiomis”.

Susirinkus Steigiamajam seimui, laikinųjų vyriausybių etapas pasibaigė ir prasidėjo naujas, seiminis periodas.

Pagal autorių atitinkamai turėtų pasikeisti ir prezidentų numeracija. Pagal Valstybės tarybos 1918.11.2

priimtą laikinąją konstituciją Taryba turėjo savo prezidiumą, kurį sudarė prezidiumo prezidentas ir du viceprezidentai. Prezidiumo prezidentu buvo išrinktas Antanas Smetona, o viceprezidentais kun. Justinas Staugaitis ir Stasys Šilingas. Kai Mykolas Sleževičius buvo kviečiamas sudaryti ministerių kabinetą, jis pareikalavo, kad vietoj tarybos prezidiumo būtų išrinktas valstybės prezidentas. Juo buvo išrinktas Antanas Smetona. Kai kurie istorikai jį vadina “laikiniu valstybės prezidentu”. Išrinkus Steigiamąjį seimą, prezidentas Smetona ir ministerių kabinetas atsistatydino ir atidavė krašto valdymą į seimo ran-

kas. Seimas, pakeitęs laikinąją konstituciją, pirmuoju savo pirmininku išrinko Aleksandrą Stulginskį, kuriam pavedė eiti ir prezidento pareigas. Tai yra pirmas seimo rinktas laikinasis prezidentas. Tuo reikalu laikinoji konstitucija sako: “Iki Respublikos Prezidentas bus išrinktas, jo pareigas eina Steigiamojo Seimo pirmininkas”. Tad jis yra laikinis seimo meto prezidentas. Išrinkus pirmąjį seimą, Respublikos prezidentu buvo vėl išrinktas Aleksandras Stulginskis. Antrasis seimas jį vėl išrinko respublikos prezidentu, ir jis tas pareigas ėjo, kol trečiasis seimas respublikos prezidentu išrinko dr. Kazį Grinių.

baigoje apšaudyti Londoną savo raketomis V-1 ir V-2. Sovietai tuojuo parodo pasigrobė visą eilę vokiečių raketų ekspertų ir tuo sugebėjo sukurti savo atominį ginklų pramonę, kuri augo ir plėtėsi. Amerika, žinoma, irgi gaminosi savo atominį arsenalą. Dabar pasaulyje yra didžiulis, tiesiog milžiniškas kiekis atominų, hidrogeninių ir panašių ginklų, net daugiau negu 50,000. Šitokio skaičiaus atominų ginklų užtektų nužudyti visus šios žemės gyventojus, kurių yra daugiau negu penki bilijonai (daugiau negu penki tūkstančiai milijonų), ne tik vieną, bet net keletą kartų. Tokiu būdu taipogi būtų išnaikinta bet kokia gyvybė šioje žemėje. Šių baisių faktų akivaizdėje visai nesterbėtina, kad pasaulyje atsiranda vadinamu idealistų žmonių, reikalaujančių panaikinti visus atominis ir panašius ginklus visame pasaulyje. Tai tačiau neįgyvendinami, nerealu, o praktiškai net neįmanoma.

Norint tikrai atsikratyti visais atominiais ginklais, neužtenka sunaikinti pačius ginklus. Tam reikėtų taipogi nužudyti visus žmones, kurie moka tokius ginklus gaminti, ir, be to, dar sunaikinti ir visą literatūrą, liečiančią šiuos ir panašius dalykus. Juk tai prieš keletą metų Amerikoje vienas jaunas studentas, naudodamas vien tik universiteto bibliotekoje prieinamą literatūrą, padarė visai gerą, realų projektą atominei bombai pagaminti. Prisideda dar ir faktas, kad atominiai ginklai jau per daug paplitę: daugiausiai atominų ginklų turi, žinoma, Amerika ir Sovietų Sąjunga, bet juos turi ir Anglija, ir Prancūzija, ir Kinija, ir Izraelis, ir Indija, ir Pakistanas ir nežinia kas dar. Tad kalbos apie visuotinį atominį nusiginklavimą yra bergždžios ir beprasmės. Bet gi tai netrukdo sovietams organizuoti visur, ypač Amerikoje ir Vakarų Europoje, antiatomines demonstracijas, kur jiems kartais pasiseka sutraukti didokas minias naivių "idealistų" ir taipogi tos kategorijos žmonių, kuriuos Leninas vadino "naudingais idiotais", atseit žmonėmis, kurie pa-

deda sovietams ir jų kėslams, visai to patys nežinodami ir neįsisąmonindami. Iš kitos pusės, padėtis vis dėlto yra visai nepatenkinanti, nes vienintelis būdas Amerikai ir laisvajam pasauliui apsisaugoti nuo sunaikinimo sovietinėmis atominėmis bombomis yra galimybė savo ruožtu sunaikinti Sovietų Sąjungą tokiais pat ginklais. Tas principas Amerikoje vadinamas "mutual assurance destruction" (abišpusis užtikrintas susinaikinimas) yra toli gražu nepatenkinanti priemonė išsaugoti taiką ir gyvybę. Tokia situacija buvo vykusi atvaizduota palyginant ją su dviem skorpionais, kurie abu turi nuodingus geluonis, ir kurie uždaryti viename stiklo inde. Jų padėtis baidi, nes kiekvienas turi bijoti, kad kitas jį užmuš pirmiau negu jis suspės tą kitą nužudyti. Prisideda dar ir faktas, kad atominų ginklų gamyba reikalauja nepaprastai didelių resursų žmonėmis, specialistais, ir medžiaga ir, pagaliau, pinigais, kurių reikia ne milijonais bet bilijonais. Tad abi stambiosios atominės jėgos — Amerika ir Sovietų Sąjunga pagaliau turėjo susėsti prie derybų stalo. Tokios derybos deja yra nepaprastai komplikuotos, jau vien dėl to, kad susigaudyti įvairių ginklų technikoje reikia tikrai įgudusių specialistų.

Yra ir kitokių sunkumų. Visiems žinomas faktas, kad Sovietų Sąjunga yra sulaužiusi tiek daug tarptautinių sutarčių ir iš viso yra tiek daug melavusi, kad pareigūnai, turį su jais vesti derybas, niekad negali žinoti bet kuriuo klausimu, kaip ir kiek toli sovietai meluoja, o gal kartais ir teisybę sako, jeigu jiems tai paranku.

Žinoma diplomatas ir valstybininkas Dr. H. Kissingeris ir kiti ekspertai yra skundęsi ne kartą, kaip sunku yra vesti su sovietais derybas, nes jie nepripažįsta kompromisų, kurie yra būtini ir įprasti demokratijų veikloje ir politikoje, prie kurių demokratiniai kraštai ir jų vyriausybės yra pripratę.

Vis dėlto ir prezidentas Reaganas ir Gorbačiovas turi savo sumetimų sueiti į derybas, norėdami susitarti bei sumažinti atominų ginklų

skaičių.

Prezidento Reagan sumetimai maždaug šitokie: jis, prezidentaudamas savo antrajame keturių metų termine, atseit jau šešeris metus turi pagalvoti apie tai, kaip jis įeis į istoriją ir kaip būsiosios kartos jį ir jo vedamą politiką įvertins. Turint galvoje faktą, kad didžioji žmonijos dauguma tiesiog bijo atominio karo ir trokšta taikos, prezidentas, žinoma, nori susidaryti taikos saugotojo vardą. Prisideda visai praktiškas motyvas būtent, kad atominiai ginklai kainuoja nepaprastai daug pinigų ir dėl to, sumažinus jų skaičių, būtų sutaupyti dideli kiekiai pinigų, kuriuos tada galima panaudoti piliečių gerovės pakėlimui ir tuo pačiu, žinoma, respublikonų partijos šansų pakėlimui sekantiems prezidentiniams rinkimams.

Gorbačiovas, iš kitos pusės, irgi turi savo sumetimų derėtis su Amerika. Gorbačioviui tiesiog verktinai reikia bent kiek pakelti sovietų civilinės ekonomijos lygį, kadangi ta ekonomija yra blogoje — kai kurie ekspertai sako: katastrofiškoje — padėtyje ir jį būtinai reikia bent šiek tiek pataisyti. Prisideda dar ir psichologinis motyvas: sovietai irgi nori atrodyti taikos čempionais ir tuo pridengti savo agresijos veiksmus Afganistane, Angoloje, Kuboje, Nikaraguoje ir kitur, ir tuo bent mėginti teigiamai paveikti pasaulio opiniją.

Dar kitas motyvas: jeigu pasaulyje dvi didžiosios galybės — Amerika ir Sovietų Sąjunga — turi atominų ginklų tiek, kad užtenka sunaikinti visą žmoniją. Tad nesterbėtina, kad prezidentas Reagan, kuris dar prieš keletą metų vadino Sovietų Sąjungą "evil empire" (pikta imperija), dabar yra linkęs su jais tartis dėl bent dalinio nusiginklavimo. Tad, galima spėti, bus ir derybos daliniam nusiginklavimui, nors ir ilgos ir kietos, bus ir "viršūnių konferencija" (summit conference).

Kokie bus rezultatai, šiuo momentu neįmanoma pasakyti, bet ateitis parodys.

KIEK BOLŠEVIKŲ LIETUVIAI NUDOBĖ LIETUVOJE?

Renkantieji duomenis apie rusų-komunistų įvykdytus nusikaltimus jų okupuotoje Lietuvoje — persekiojami, grūdami į bepročiams skirtas "ligonines", išsiunčiami į Sibirą, ar švino kasti, kitaip naikinamą. O tokius duomenis gal neįmanom surinkti gyvenantiems užsienyje.

Įvairioje lietuvių spaudoje, kai kuriose knygose, skelbta, kiek rusų ir kitokių komunistų nušaudavo, susprogdindavo lietuviai partizanai, pradedant Antruoju pasauliniu karu ir vėliau dar bent keletą metų. Tokius užsienio lietuvių pasisakymus taip pat reikėtų atidžiai surinkti, tinkamai paskelbti knygos pavidale, lietuvių ir anglų kalbomis, gal ir kitomis kalbomis, jei būtų sudarytos galimybės.

Giliardo Urbono redaguojamame, leidžiamame mėnesiniame anglų kalba žurnale *Speak Up*, Box 272, Station B, Toronto, Ontario M5T 2W2, Canada, Vol. 13, Nr. 2 (133), 1987 m., atspausdintas Juozo Kojelio straipsnis, užvardintas "Glasnost, Human Rights and Lithuanian Independence Day 1987". Naudojantis anglų karo korespondento James Adams pranešimu, taip rašoma: "...the ten year campaign in Lithuania, ending in 1956, the Soviets had 80,000 army casualties and about 5,000 officials were killed while suppressing the CIA supported rebellion of Lithuanian nationalists". (*Los Angeles Times*, January 4, 1987). Lietuviškai tariant, per dešimt partizaninio karo metų lietuviai nudėjo Lietuvoje 80,000 sovietų įskaitytinai 5,000 aukštų pareigūnų. Žinutė paimta iš *Los Angeles Times*, 1987 sausio 4 d.

Manytina, ankstesni lietuvių partizanų pranešimai, nurodant žuvusiųjų skaičių, tiek iš lietuvių, tiek iš rusų-sovietų pusės, turėtų būti kur kas tikslūs, nei gerokai vėliau užsienioje įrašyti skaičiai. Lietuviai partizanai, kaip iš daugelio jų paskelbtų duome-

nų matyti, rusų nudėdavo, maždaug, dešimt kartų daugiau, negu žūdavo lietuvių partizanų. Jei tose prieš Sovietų Rusijos kariuomenę ir kitokius išgamas (kaip stribus) vykdytose kovose žuvo apie 30,000 lietuvių partizanų, tai rusų ir kitokių lietuvių tautos priešų būtų žuvę apie 300,000.

Gal kas turi naujų duomenų?

Kęstutis Gardinas

Red. Prierašas. Šiuo reikalu lauktina daugiau rašinių, pagrįstų duomenimis, ypač, kai pirmieji pokariniai pranešimai, ypač Juozo Daumanto, buvo vienoki, o istoriko Tomo Remeikio *Opposition to Soviet Rule in Lithuania, 1945 - 1980* jau kiti, sumažinti, neva, remiantis sovietijoje esamais dokumentais.

* * *

50 METŲ NUO PIRMOJO LIETUVOS KARIŲ LITERATŪROS VAKARO

Pirmas toks vakaras įvyko 1927 m. gegužės mėn. 8 dieną Kauno igulos kareivių klube, Ž. Šančiuose. Pirmam vakarui pasisekė, po 8 mėnesių laiko pasinaudodami švenčių laisvalaikio, 1928 m. sausio mėn. 6 d. vėl suruošė tam pačiam klube antrą literatūros vakarą - koncertą. Antras vakaras jau pasirodė daug įvairesnis gausingesnis ir įdomesnis. Pralenkė net studentų ir gimnazistų rengiamus panašius vakarus. Visas vakaras buvo padalytas į 3 skyrius (su dviem pertraukom po 10 minučių). Visa ilgiausia programa atlikta per tris valandas.

Vakarą atidarė plk. ltn. Burokas kalba, kurioj priminė pirmojo vakaro padarytus darbus ir džiaugėsi, kad daug mūsų kaimo jaunuolių, atėję į kariuomenę menkai mokyti, kariuomenėje gerokai prasilavino, tad net ima į laikraščius rašinėti ir net literatūros vakarus sugeba suruošti.

Po plk. ltn. Buroko kalbos išeina Leonas Vitkauskas (buvęs viršila, sa-

vanoris). Jis skaito savo eiles "Švietimo darbą dirbant." Po jo 2-ro pėstininkų D. L. K. Algirdo pulko vyresnysis puskarininkas Lionginas Kvašys skaito savo gražią apysaką "Neužmirštamas kapas." Apysakoje kalba, kaip lietuvių partizanai kovojo su lenkais, kaip net mažų vaikučių tėvai nesulaiko namie. Tie vaikučiai drauge su dideliais muša mišku važiuojančius lenkus-plėšikus. Vieną partizaną lenkai pagauna ir žiauriai nužudo. Apysaka pilna jausmo, tėvynės meilės lietuvių atkaklumo ir pasiryžimo kovot dėl Lietuvos laisvės. Kvašys skaito balsiai, aiškiai, griežtai — tikrai kariškiai. Dar tik jaunas literatas. Nuo 1927 m. pavasario pradėjo rašinėti į laikraščius. Karo metu yra buvęs Kinijoje (Charbino mieste) ir ten mokėsi lenkų gimnazijoje, bet už lietuvių iš ten buvo išmestas. Jo apysakos yra pilnos jausmo, sentimentališkumo. Dabar mokosi Kaune Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos suaugusiems gimnazijoje, 5 klasėj. Gabumų literatūroje turi. Jeigu dirbs, gali likt geru rašytoju.

Po Kvašio aviacijos eilinis Leonas Sakelis dainuoja keletą dainelių, jam gitara akompanuoja taip pat aviacijos jaunesnysis kareivis A. Vitkus. Sakelis šiam vakare gražiausiai dainavo. Po dainų 1-mo husarų D. L. E. K. Jonušo Radvilos pulko vyr. puskarininkis Jonas Kilčiauskas (savanoris), skaito savo linksmas eiles "Ąžuolyno takai" apie husaro meilės nuotykius Kauno ąžuolyne. Kilčiausko krūtinę puošia Vyčio kryžius, gautas už pasižymėjimus kovose dėl Lietuvos nepriklausomybės. Kilčiauskas, rodos, jau keturi metai kai pradėjo rašinėti į laikraščius. Pirmas skyrius baigiamas aviacijos stygų orkestro muzika, kuris paskambino kelias daineles. Nors tai savamokslų kareivių mėgėjų orkestras, bet savo maloniu skambinimu publiką žavėto žavėjo. Minėtą stygų orkestrą vedė vyr. psk. Tausendfreindas. Šis orkestras susidėjo iš jaunesniojo psk. M. Mikoliūno, eilinių Pr. Baliūno ir Er. Elerto, ir jaunesniųjų kareivių A. Vitkaus, P. Pe-

trejlos ir V. Usovo. Šio orkestro patobulinimui nemaža yra pasidaravęs Pranas Baliūnas. Tuo pirmas skyrius ir pasibaigė.

Antrą dalį pradėjo vyr. psk. Jonas Variakojis. Jis skaitė savo apysaką "Du broliai kareiviai." Apysakoj vaizduoja, kai prasidėjo kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės du broliai meta namus ir savanoriais stoja į kariuomenę ginti Tėvynės. Mūšiuose sužeisti nesutinka važiuoti į namus, bet prašosi vėl į frontą. Grįžta į namus, tik kai fronte sustabdyti mūšiai. Variakojis jau nuo 1926 m. pradžios pradėjo savo raštus pasirodyt karo spaudoj. Dabar mokosi Kaune Lietuvos Katalikų Jaunimo "Pavasario" sąjungos suaugusiems gimnazijoje, VII klasėj. Po jo Bronius Rumša (buvęs vyr. psk.) skaito savo eiles "Išjokant karužėn" ir "Mano mintys." Rumša pasirodo spaudoj nuo 1925 - 26 metų. Dar jaunas poetas, bet gaila, kad nepastebima jo plačiau dirbant. Reikėtų nesnausti ir savo plunksną lavint. Husaras Liudas Dovydėnas skaito savo patriotiškas eiles "Tau numylėta, Tėvynė". Dovydėnas spaudoj pastebimas nuo 1927 m. Po jo aviacijos viršila Aleksas Šemetas ir 5 pėstininkų D. L. K. Kęstučio pulko viršila Leonas Šilinskas padainuoja po dainelę, Kilčiauskas skaito savo atsiminimus "Į frontą" ir Lietuvos karo invalidai, nustoję sveikatos dėl Lietuvos nepriklausomybės mūšiuose su jos priešais, lietuvių vėl atgimstančiomis senovės kanklėmis paskambino kelias daineles. Kanklės jaudino publiką. Tartum jauti iš numirusių atsikėlusią senąją Lietuvą su jos vaidilomis. Ypač jaudino visai aklo invalido J. Pretkevičiaus (nustojusio matymo per mūšius) tyli, tyli daina. Jam pianinu akomponavo taip pat visai aklas invalidas Pr. Daunius irgi per mūšius netekęs regėjimo.

Trečią vakaro dalį pradėjo 3 artilerijos pulko sanitarijos viršila Jokūbas Margenis savo eilėmis "Du didvyriai." Jo eilėse tryška Tėvynės meilė. Jam niekis namai, namiškiai; jis visus palieka ir eina į karo lauką gint

Tėvynės. Margenis spaudoj pasirodė tik 1927 m. po pirmojo kareivių literatūros vakaro. Pirman literatūros vakaran buvo pakviestas savo mokslo draugų literatų. Nors iki to laiko jis dar nebuvo pasirodęs spaudoj, bet gimnazijoje draugų pastebėtas, kad pas jį esama literato kibirkštis, įtraukė į literatūrą. Tik Margeniui reikėtų netingėt padirbėt toje srity. Gabumų matosi. Po Margenio skaitė savo eiles "Kulkosvaidininkas" ir "Prieš kautynes" Stasys Butkus (buvęs vyr. psk., savanoris). Pirmosios eilės pusiau humoristinės ir naujoviškos, antrosios jausmingos. Butkus karo spaudoj žinomas kaip apysakų, feljetonų ir karo atsiminimų rašytojas; eilių tik pripuolamai parašo. Minėtos dvi eilės visai laisvai rašytos, iš instinkto nesilaikant jokių taisyklių. Jis spaudoj pradėjo pasirodyt jau nuo 1912 m., o nuo 1916 m. iš karo srities. Margenis ir Butkus dabar mokosi Kaune L. M. Prof. Sąjungos suaugusiems gimnazijoje, 8-toj klasėj. Kaip pasirodo, beveik visi šio vakaro dalyviai literatai yra suaugusių gimnazijų moksleiviai, kurie laisvom nuo tarnybos valandom toliau lavinasi. Šis liudija, kaip Lietuvos kareivis siekia mokslo.

Po literatūros dainavo eilinininkas Sakelis, viršila Šemetas, virš. Pr. Motiejūnas ir virš. Šilinskas, Kai kuriems jų pianinu akomponavo buvęs kareivis-savanoris Pranas Ambraziūnas. Po dainų Ambraziūnas, Baliūnas ir "Usovas su stygų muzikos instrumentais ir pianinu atliko vieną ilgą ir sunkią simfoniją, kuri stebino, kad kareiviai, turėdami maža laisvo laiko, sugebėjo sunkesnių dalykelių išmokyti. Čia tik lietuvių kareivio darbštumas įstengia surasti laiko. Toks mūsų kareivių kultūrėjimas ir sąmonėjimas tikrai džiugina lietuvį.

Beje, pamiršau paminėt karo invalidų kanklių orkestrą. Jį vedė invalidas Jurgis Starkus. Kanklių orkestras susidėjo iš Pr. Dauniaus, J. Pretkevičiaus, M. Into ir A. Slėnio. Kai kurių jų krūtines taip pat puošia Vyčio kryžiaus ordinais.

Vakara užbaigė plk. ltn. Burokas, dėkodamas jo dalyviams už pastangas ir t. t.

Publikos (kareiviai ir karininkai iš visų Kauno įgulos dalių) buvo pilna salė, net stovėt nebebuvo kur, daug norinčių įeiti turėjo grįžti atgal. Kai kuriose dalyse buvo šokių vakarai, bet kareiviai, palikę savo šokių vakarus, ėjo į literatūros.

Tai tokie vaizdai iš Lietuvos kariuomenės gyvenimo, apie kurią neretai amerikiečių tarpe pasitaiko išgirst ir neigiamų kalbų. Lietuvos kareivis nėra aklas automatas. Jų tarpe yra ir gerokai prasilavinusių, kurie eina draugams pagelbon supažindint juos plačiau ir su kultūriškesniais dalykais, kurie jiems dar kaime buvo nepažįstami.

Šiandien nebenauijiena sutikti kareivio milinė apsilikęs ir studentą, ir gimnazistą, abiturientą. Po kareivio miline slepiasi daug daug kilnių ir skaisčių sielų, kurie grįžę į kaimą, neš mūsų liaudžiai šviesos ir kultūros žibintą.

(Iš Amerikos lietuvių 1928 m. vasario 16 d.)

KLAIĐŲ ATITAIŠYMAS

Jono Abraičio atsiminimų serijoje, išspausdintoje š. m. "Kario" Nr. 3, yra šios klaidos:

103 p. išspausdinta: "1941 m. liepos 30 d. rytų fronto vyriausio vokiečių karo vado įsakymu atkurto Lietuvos kariuomenės vadovavimą perėmė vokiečių policijos majoras Kerchthaler. Turi būti: "...vadovavimą perėmė vokiečių policijos majoras Frances Lechthaler, II-jo vokiečių rezervinės policijos bataliono vadas".

104 p. pradžioje išspausdinta: "...visoje Lietuvoje lietuvių kariškuose daliniuose galėjo būti apie 150,000 ginkluotų lietuvių, o Vilniaus mieste mažiausia 3000 vyrų." turi būti: "...visoje Lietuvoje lietuvių kariškuose daliniuose galėjo būti apie 15,000 ginkluotų lietuvių, o Vilniaus mieste mažiausia 3,000 vyrų".

105 p. dešinės skilties viduryje išspausdinta: "Prieš jį šio b-no vadu buvo gen. št. plk.ltn. J. Juknevičius".

T.b.: "Prieš jį šio b-no vadu buvo kpt. J. Juknevičius". Be to, tenka paaiškinti, kad pirmomis karo dienomis plk. ltn. Juknevičius atsirado Pabradės poligone ir ten vadovavo atsipalaidavusiems lietuvių kariams. Rudeniop jis dirbo Vilniaus apygardos Lietuvių savisaugos dalinių štabe, o Vilniaus 1-mo sargybų b-no vadu buvo kitas ta pačia pavarde karininkas — kpt. J. Juknevičius.

LKVS Ramovė Sydnėjaus skyriaus valdyba. Iš kairės: Vyt. Račiūnas — iždininkas, Pr. Sakalauskas — sekretorius, Ant. Vinevičius — pirmininkas, Vincas Kondrackas — vice-pirmininkas, Jonas Gatavičius — kandidatas

BALTŲ VETERANŲ SĄJUNGOS IX SUVAŽIAVIMAS

J. VARČIUS

Baltų veteranų sąjunga Kanadoje (Baltic Veterans' League of Canada) buvo įsteigta 1978 m., kurią sudaro Baltų karo veteranų ir kitos patriotinės karinio pobūdžio organizacijos. Jos tikslas suvienyti lietuvių, latvių, estų karo veteranus ir kitas patriotines kultūrinės organizacijas, kad bendromis jėgomis efektyviau padėtų savo kraštams išsilaisvinti iš sovietinės okupacijos ir atgauti nepriklausomybę.

Baltų veteranų sąjunga atstovauja pabaltiečių kilmės Kanados piliečiams, kurie remia visų pastangas stiprinti Kanados karines pajėgas ginti šį kraštą, būti ištikimais, lojaliais Kanados piliečiais. Sąjunga devynių metų laikotarpyje išaugo į stiprią organizaciją, įsijungus į jos veiklą lietuvių, latvių ir estų karo veteranų ramovėnų šaulių, ir kitoms kultūrinėms organizacijoms.

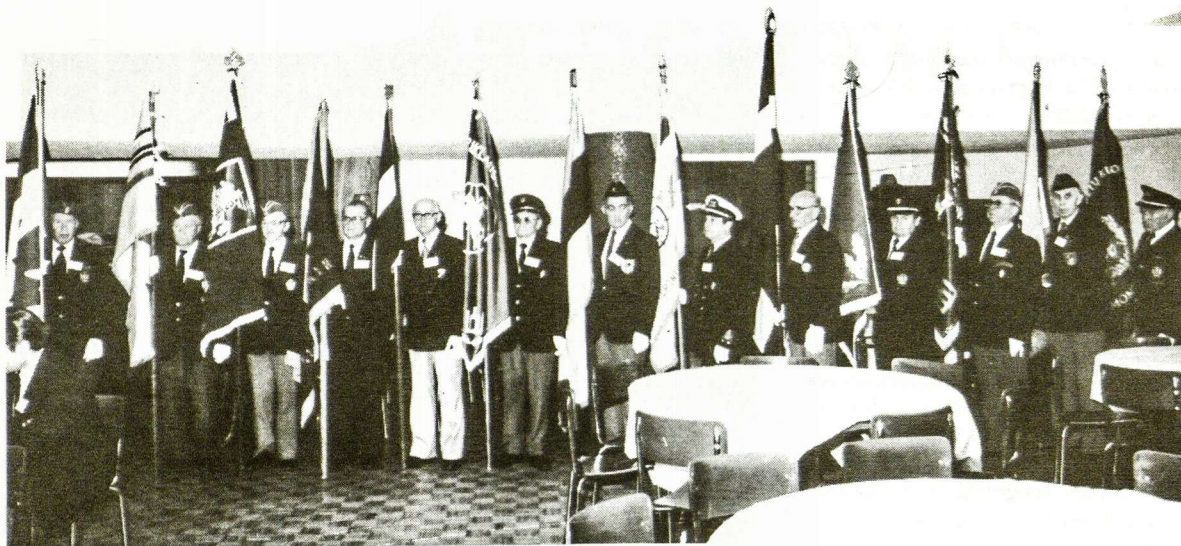
Suvažiavimo pirm. St. Jokubaitis

Aktyviausias šios Sąjungos veikėjas yra jos organizatorius Stasys Jokubaitis, kuris 7 metus buvo jos pirmininku ir savo sumanumu, veržlumu ir darbštumu išgarsino šią organizaciją Kanados politinėje veikloje. Jis užmezgė draugiškus ryšius su Kanados žymiais kariškiais, parlamento

nariais, konservatorių ir liberalų partijų lyderiais bei Toronto miesto pareigūnais. Baltų veteranų sąjunga yra Kanados strateginių studijų instituto narys, kuris studijuoja krašto saugumo reikalus, ekonomines, industrines, diplomatinės ir karines problemas. Iš šio instituto prezidento generolo Ben G. G. Bell Sąjungos pirmininkas St. Jokubaitis yra gavęs laiškų, kurie teigiamai įvertino jo vadovaujamos organizacijos veiklą.

Kiekvienais metais Baltų veteranų sąjungos valdyba šaukia organizacijų atstovų suvažiavimus apsvarstyti ne tik veiklos planus, bet ir palaikyti artimus ryšius su Kanados parlamento atstovais, valdžios ir miesto pareigūnais. Šie žymūs svečiai mielai dalyvauja suvažiavimuose ir pasako kalbas aktualiais kariniais, politiniais, ekonominiais ir kitais klausimais.

Baltų veteranų sąjungos devintasis

Ramovėnų, šaulių ir karių dalinių vėliavos su palyda

suvažiavimas įvyko 1987 m. balandžio 4 d., šeštadienį, 1 val. p. p. Toronto Lietuvių namuose, kurio pagrindinius ruošio darbus atliko pirm. St. Jokubaitis.

Suvažiavime dalyvavo 17 kanadiečių ir etninių grupių žymių svečių: senatorius dr. S. Haidasz, Latvijos gen. kons. dr. Upenieks, Kanados karinio štabo generolas Bruce Legee, Kanados parlamento atstovas A. Witer, Ontario provincijos parlamento atstovas Y. Shymko, Toronto miesto atstovas B. Gryns, Toronto kareivinių viršininkas plk. M. A. Stevenson, Olandų veteranų prezidentas E. R. Bishop su ponia, buvęs parlamento atstovas K. Robinson, prel. kun. J. Tadaraukas, kun. A. Simanavičius, OFM, KLB krašto valdybos pirm. A. Pacevičius, estų ir latvių bendruomenių pirmininkai, svečiai iš Detroito, Montrealio, Hamiltono ir St. Catharines.

Suvažiavimo programą sudarė dvi dalys: oficialioji, skirta svečių kalboms, ir antroji — organizaciniai reikalai. Pirmoji dalis pradėta vėliavų įnešimu, kurių vadovu buvo Kanados vėliava, palydima Sąjungos ir kitų 13 vėliavų. Grojant Kanados himną, jos

pagarbiai palinko žemyn ir išsirikavo prie scenos, pasirošusios pagerbti suvažiavimo dalyviams.

Sąjungos pirm. St. Jokubaitis atidarė suvažiavimą įžangine sveikinimo kalba, paryškindamas šios organizacijos siekius. Priminė, kad šiuos siekius stiprina V. Europos ir Amerikos vyriausybės sovietinės okupacijos nepripažinimas. Pabaltiečių kilmės Kanados piliečiai yra ištikimi šio krašto laisvės ir demokratijos principams, pasiryžę aukoti savo gyvybes dėl jos nepriklausomybės. Tik sunku suprasti žalingą taikos demonstrantų garbinimą per spaudą, televiziją, radiją, kurie sovietų agentų KGB vadovaujami siekia susilpninti Kanados karines jėgas. Tie taikos apaštalai niekad neužsimena apie vykusias Pabaltijo kraštuose žudynes, vykdomas Sovietų Sąjungos skerdynes Afganistane ir Afrikos kraštuose. Pareiškė viltį, kad vykstant supervalstybių varžyboms, ateis laikas, kai supuvusi komunistinė santvarka suardys imperialistinę Rusiją ir vėl suplevėsuos tautinės vėlavos Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, skelbdamos laisvę ir nepriklausomybę.

Kun. A. Simanavičius, OFM.,

Sveikina Kanados Karinio Štabo generolas B. Legee

skaitė prasmingą invokaciją, prašydamas Aukščiausio palaimos šios organizacijos kilniems siekimams.

Pagrindinis kalbėtojas senatorius dr. Stanley Haidasz savo 20 minučių kalboje priminė tragiškus įvykius 1940 m. Pabaltijo kraštuose, žiaurią komunistinę okupaciją ir nekaltų žmonių žudymus. Sveikino Baltų veteranus ir ragino nepavargti kovoje dėl pagrindinių žmogaus bei tautos laisvės teisių ir savų kraštų nepriklausomybės siekimo. Laisvės ir demokratijos idealai sudaro ne tik organizacijų, bet ir Kanados valstybės pagrindą. Kanada geografiškai ir politiškai bei militariškai randasi pavojingoje vietoje, nes skiria dvi galingiausias pasaulyje supervalstybes. Kanada kariškai yra silpna valstybė, neturi ne tik atominių ginklų, bet net nepajėgia savo teritoriją apsaugoti nuo sovietų bombonešių ir plaukiojančių povandeninių laivų. Yra svarbu, kad civilinės karinio pobūdžio organizacijos prisidėtų prie Kanados krašto saugumo.

Po paskaitos vyko dalyvaujančių svečių sveikinimai, kurie užgyrė Sąjungos veiklą, ragino visus narius kovoti už laisvės ir demokratijos principus, ginti žmogaus teises ir siekti savo tėvų žemių, buvusių nepriklausomų Pabaltijo valstybių išlaisvinimo. Parlamento atstovas A. Witesr, kuris keikviena proga parlamente primena Lietuvos, Latvijos, Estijos okupaciją, perdavė premjero B. Mulroney sveikinimą ir padėtinimą nepavargti kovoje dėl savo tautų laisvės. Buvo gauti sveikinimai raštu: Ontario premjero D. Paterson, Kvebeko gubernatoriaus L. Lemontagne, kultūros ir pilietybės ministerės Lily Munro, Lietuvos gen. kons. dr. J. Žmuidzino, VLIKo ir kitų žymių kanadiečių politikų ir valdžios pareigūnų.

Oficialioji dalis buvo užbaigta perskaityta rezoliucija, kuri buvo patvirtinta visų dalyvių audringų plojimu ir bus pasiūsta premjerui B. Mulroney, ministeriams, parlamento nariams bei valdžios pareigūnams.

Rezoliucijoje primenama įvykdyta

Pagrindinę kalbą pasakė senatorius dr. S. Haidasz. Aprašymo nuotraukos St. Dabkaus

1940. VI. 15 Sovietų Sąjungos armijos Lietuvos, Latvijos ir Estijos nepriklausomų valstybių okupacija, sulaužant tarptautines sutartis. Šios valstybės buvo įjungtos kaip kolonijos į Sovietų Sąjungą, kuriose buvo vykdomi nekaltų gyventojų masiniai žudymai ir deportacijos. Karo metais ir po karo Pabaltijo kraštuose vyko herojiškos partizanų kovos iki 1964 m. su raudonosios armijos ir KGB kariniais daliniais.

Padaryti priekaištai Kanados vyriausybei, kad ji neparėmė JAV prezidento R. Reagan politikos sustabdyti komunizmo siautėjimą.

Sugrojus Estijos, Latvijos ir Lietuvos himnus, vėliavos buvo išneštos iš salės. Pirm. St. Jokubaitis 3 val p.p. paskelbė 1 valandos pertrauką ir visus dalyvius pakvietė pasivaikinti karštais pietums.

Antroji suvažiavimo dalis pradėta apie 4:30 val. p.p., kurioje buvo svarstomi sąjungos organizaciniai reikalai. Pirmininkas St. Jokubaitis padarė 1986 m. veiklos apžvalgą, išdėstė pateiktą pajamų — išlaidų apyskaitą. Diskutuota ateities veikla ir perrinkta buvusi 12 narių valdyba, kurios pirmininku išrinktas Stasys Jokubaitis. Suvažiavimas užbaigtas 6 val.

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216
Šiuo adresu siūsti visą Tremties trimitui skirtą medžiagą

SEPTYNIOS MYLIOS

— Ar ir Sibire bus Velykos?

Mūsų barake nėra šilta, mergaičių tik akys žybsi iš po visų apklotų. Pranė gal negirdi, o gal iš viso jai nėra kada gilintis į Velykų problemą. Kaip gi. Niūra jau atmušė septintą valandą, barakų durys pykši, vežėjai šūkauja ant arklių. Laikas. Pranė nusunkia bulves. Jei kiek ir nedavirusios, tai nieko — sugrauš. Ji meta kelias bulves į krepšį, kitas — mergaitėms į lovą.

— Va, šiltos bulvutės. Dar pamiegokite. Duona po bliūdu. Jei nelabai pustys, galite pavakare ateiti iki pušies. Ten laputė duonelę keps...

Iš barako išeiname paskutinės. Vežėjai jau nuvažiuavę. Gaila. Kai kada jie paveža iki kirtavietės. Ypač jei gali atsilyginti senais laikraščiais—"bankrotkėm". Kasdien galvoji — reikia anksčiau keltis. Bet dienos nuovargis neskuba išgaruoti. Visą naktį maudžia ir tirpsta rankos, nežinai kur jas dėti. Į rytą atleidžia ir tada toks marinantis miegas... Bet šeši dūžiai — laikas keltis...

Nakties pustymai praminti, pravažinėti. Eiti lengviau. Kur ne į kalną, galima ir pabėgėti. O vistiek į darbovietę ateiname paskutinės. Brigadininkė su apmaudu dūsauja — niekada mūsų brigada nebus pirmaujanti. Lyg, rodos, mums labai rūpėtų gauti raudoną vėliavėlę...

Dieną nuo Pranės mažai atsiliesiu. Vienodai traukiame pjūklą, kapojame šakas. Bet nuo pietų lyg ją kas apšėda. Protekiniais laksto, greičiau už visas apgeni medžius, sukerta šakas, sukuria laužus. Jos laužai jau liepsnoja, o mano dar tik mėgina rūkti. Taip būna kasdien, ir kasdien brigadininkė sako: "Chvatit, idi damoj." Ir sako kartais visą valandą

anksčiau. Pranė nesiginčija. Tylėdama velkasi šimta-siūle, nusikabina nuo maumedžio šakos krepšį. Ten porą riekelių duonos, sutaupytos nuo pietų. Dabar ji sušalusi į kaulą, bet užžantyje kiek atšils, bus galima graužti. Taip ilgiau jaučiamas burnoj duonos skonis... Mergaitės, žinoma, laukia tų riekelių ir ne sutartoje vietoje, o beveik pusiaukelėje. Jos grauš duoną ir šimtąjį kartą klausys pasakos apie gerąją laputę. Lyg, rodos, čia būtų lapių...

Manęs nelaukia niekas. Taupyti duonos nereikia. Ir pasakų neturiu kam pasakoti. Ir apie Velykas manęs niekas nepaklaus. Ne, man nėra ko ir pas ką skubėti. Mielai pasisiūlau pasilikti dar po darbo ir pakurstyti laužus. Liepsnoja laužai. Jie tokie dideli, kad, rodos, galėtų sutirpyti nakties tamsą ir Sibiro šaltį. Sniegą aplink jie tirpina, taip, bet širdies sušildyti negali. Ak, aš galvoju apie tas nedideles ugnies, kurios šiandien dega prieš bažnyčias, šventinant Velykų ugnį. Kaip šalta ir tamsu be Tavo šventų ugnių, Viešpatie. Ar dega jos dar mūsų tėvynėje? Mano vaikystės Velykos — apie jus galvoju šiandien šitų nešildančių laužų šviesoje. Mes neklausdavome — ar ateis jos. Mums rūpėjo — kada ateis? Ir atsakymas būdavo visada tas pats: "Septynios mylios geležinio tilto, už to tilto radasta..." Pirmą kartą tą išgirdavome tą rytą, kai pusryčiams būdavo mutinys su džiovintomis kriaušėlėmis ir duonos plutomis, — naktį Kanapinis išvijo Lašininį su visomis dešromis ir blynais... ir pieno kibire vis mažiau, kol vieną dieną visai nebelieka. Ir linų kuodelyje, atneštamame iš klėties, jau nebėra aporcinio obuolio. Žinoma, Kanapinis čia niekuo dėtas, — obuolius sugraužė pelytė... Nelinksma, bet ateina sekmadienis

ir mama sako: šešios mylios geležinio tilto... Dar ateina pusiaugavėnis — sveriamė silkė... Taip, mylių daug, ir jos netrumpos. Laimei, dabar prasideda gerų stebuklų metas. Tvarte iš mėšlo avis išsikasa ėriukus, — juos kartais tenka atsinešti į gryčią, kad nesušaltų. Atitirpsta langai — pro juos irgi pamatai tai, ką tikrai pamatyti verta: šokinėjantį kumeliuką, išleistas girdyti karves... atokaitoje ima verkti ledokšniai. Iš pradžių retomis ašaromis, paskui jau jų nesuskaitysi. Kieme iš po sniego pasirodo juodi lopiniai. Jie auga, didėja, pagaliau visas sniegas sulenda į žemę. Tada po langais pasirodo raudoną bijūnų ir gelsvi tulpių ir spragaručio pirštukai. Į saldinę obelį atlekia varnėnas, virš dobilių sučirena vyčiai. Tai jau tikras ženklas, kad Velykos eina paskutinę mylią. reikia tik per upelį pertiesti lieptą — kaip kitaip jos pereis nesušlapusios kojų? Tuo lieptu didieji eina į Keturvalakius sutikti ir atsivesti Velykų, eina vakare, bet pasiklysti nebijo: kelią parodys pempės. Galiuką palydės viena pora, paskui kita. Jų sargybos išstatytos visais papieviais. Kai tik pasirodys Velykos, duos žinią varpai. Reikia tik nepramiegoti jų ir išeiti prie upelio.

Varpus, žinoma, pramiegame. Kai sukylame, Velykos jau nuėjusios toliau, į Gižus... Liks tik maručiai.

Šitaip ateidavo mano vaikystės Velykos. Panašiai jos ateidavo ir mano vaikams. O kaip jos ateis čia? Juk nėra nei vyčių, nei bijūnų palangėse. O varpų šita žemė kaip gyva nėra girdėjusi... O gal ir geriau kad neateitų. Kad nereikėtų meluoti — "Linksma diena mums nušvito"... Čia gi nėra linksmų dienų. Žinoma, yra geresnių, yra blogesnių. Pasitaiko dargi tokių, kurias galima pavadinti beveik laimingomis. Tai tos dienos, kada nukirstas medis neįstringa tankmėje. Kai meistras neiškeikia už peraukštą kelmą. O būna taip, kad parduotuvėje gauni ko nors netikėtai gero — kruopų, sūdytos žuvies, aliejaus. Kartais dargi cukraus. O jei dar nesunkiai pritelpi prie ugnies su savo prikaistuviu, jei ne tavo eilė rūpintis vandeniu ir malkomis, — taip, tai laiminga diena. Bet kad ji būtų linksma, tai ne. Visada slegia svetimas dangus, visada graudžia savųjų ilgesys. Ne, geriau, geriau, kad niekas nekalbėtų apie Velykas, kad jos neateitų...

Bet jos ateina. Kaip neateis, jeigu jas šaukia varpas! Varpas? Ak, tai tik "laikrodis" — gabalas metalinio bėgio, pakabinto ant karties prie barakų. Šiokiadieniai jį dūžo Niūra, skaičiuodama mūsų valandas. Sekmadieniai "Laikrodis" tyli, leidžia pa-

silsėti "laikrodininkui" ir mums, darbo jėgai. Tylėtų ir šiandien, betgi šiandien Velykos! "Laikrodis" pavirsta varpu. Tikriausia tai Jokimaitis išmokė jį skambėti visai kitu ritmu, — jis puikiai pamėgdžioja mūsų tėviškės varpus... Jis skamba ir mes keliamės, rengiamės. Net nesutarę ieškome savo maišuose ką turime gražiausio. Šilkinės ilgakutės skaros, karakuliuoti apsiaustai, blizgantys batai. Mes žiūrime viena į kitą ir sunkiai atpažįstame. Taip mes dar esame m e s. Dar ne viską išpardavėm ir iškeitėme į kibirą bulvių, puodelį pieno. Mes — žmonės, pavergti, bet nenugalėti. Žinoma, čia daug neprotingo pasididžiavimo. Juk išsipardavėme viską, ką galėjome. Liko tik tai, kas nereikalinga šio krašto žmonėms. Ką veiktų sibirutė su šilkinė skara? Juk šita žemė nežino švenčių, net sekmadienių čia nebūna. Žiemą jie skirti Planui, Kubametrui, vasarą — šieniui ir bulvėms. Darbas ir duona, — tik šita žino šita žemė. O mums šito mažai. Mes švenčiame Velykas. Atrodo, net neįtarėme, kaip mums jų reikia. Pačiame didžiausiame barake sukaltas altorius. Netruksta puikiai raštuotlų užtiesalų, žvakidžių su vaškinėmis žvakėmis, kažkas nepagailėjo atsargų, laikyti — paskutinei gyvenimo valandai. Paveikslai — kažkas suskubo nukabinti nuo sienos ir kryželį kažkas iš namų vežamas pastvėrė nuo palangės. Dieve, tremtyje mes ne vieni, ir Tu su mumis... Dieve, geras, tu matai — mes likome žmonėmis, suvargę, nelaimingi, bet mes nepamiršome Tave, taip vakar mes barėmės parduotuvėje, gal būt ginčijomės dėl išlietos sriubos. Rytoj gal įtarinėsime vienas kitą, kai sumaišė druskos maišelius. Gal būt. Bet šiandien yra Velykos, mes su ašaromis, bet pakilia dvasia giedame — "Linksma diena"... Ir labai nauja prasmė mums skamba iš šventų puslapių: "Kas atris akmenį nuo kapo angos?"... Šventosios moterys, šiandien mus džiugina jūsų nelogiškumas. Jūs žinote, kad akmuo, antspaudai, sargybos, žinote, kad norite negalimo, o vistiek einate. Mus džiugina žinojimas, kad tą rūpesčio valandą akmens jau nebuvo. Ir gal net nereikėjo angelo, kad jį nuristų, gal Jūsų tikėjimas ir meilė buvo tokie, kad kalnus kilnojo.

— Kas atris akmenį nuo kapo angos?

— Kas atvers mums kelią į tėvynę?

Ne, nemeluodami giedame "Linksma diena"... Mus džiugina jūsų tikėjimas, mus džiugina mūsų viltys, tikėjimas Tavo rankų galia. Tu parvesi mus namo, net reikėtų daugiau stebuklų, negu jų reikėjo tada, kai tautą vedei iš nelaisvės namo... Tavo rankos

VLADAS PUTVINSKIS - PUTVIS

E. VENGIANSKO PASKAITA

(Tąsa iš "Kario" Nr. 5)

Sajungoje papūtė nauji vėjai: vietoje demokratiniais principais rinktų vadovybės pareigūnų, Sąjungos vadas buvo skiriamas įsakymo tvarka, rinktinių vadais tapo apskričių kariniai komendantai, kuopom ir būriams vadovauti skiriami atsargos ir net aktyvios tarnybos karininkai. Visa šaulių veikla buvo pagrįsta griežta karine tvarka ir įsakymo principu tvarkoma. Šaulių Sąjungos nariams taikomi karinės drausmės ir kiti, atatinkamai pritaikinti, karinių statutų reikalavimai.

Kiek visa tai buvo naudinga ar žalinga Lietuvos Šaulių Sąjungai, kaip tuo laiku, taip ir šiandieną, galima visai interpretuoti, nes organizacijos sukarinimas tada turėjo ir gerų, ypatingai kas liečia jos išorinę išvaizdą, savybių. Pilkoji šaulio uniforma buvo pakeista į karinę, žalsvos spalvos uniformą, šaulių dalinių gretos drausmingai rikiavosi greta mūsų kariuomenės, sudarydamos malonų vaizdą. Viena, tačiau, buvo aišku, kad sukarinta Lietuvos šaulių sąjunga prarado savo organizacinį savarankiškumą ir pačiu sukarinimu buvo nukrypta nuo Vlodo Pūtvio idėjos principinio kelio — demokratinės tvarkymosi formos, kuri sąjungai buvo numatyta ją kuriant. Kad sukarinimas ir įsakymo apraiškų įvedimas sąjungos dvasiai buvo žalingas, ryškiai pailiustruoja nemalonus epizodas, Lietuvos nepriklausomybės praradimo išvakarėse. Kada Lietuvos kariuomenė buvo laikoma kareivinėse ir pasienio policija laikėsi gana pasyviai, sąjungos vadui atvykus į pasienį tiesioginiu jo įsakymu vietoje, šautuvais su ant jų pamautais durtuvais ginkluoti šauliai buvo panaudoti, Lietuvos-Vokietijos pasienyje, į Vokietiją besitraukiančių Lietuvos Respublikos prezidento šeimos narių ir Lietuvos vyriausybės pareigūnų sulaukymui.

Toks svetimas šauliškai dvasiai reiškinys yra aprašytas 1986 mt. J. Gliaudos parašytoje LŠST išleistoje, anglų kalboje knygoje *The Agony*. Galima drąsiai tvirtinti, kad Vladiui Pūtviui vadovaujant ir sąjungai tvarkantis Lietuvos didžiosios tragedijos metu tikrai to nebūtų įvykę.

Sukarinta Šaulių Sąjunga veikė iki Lietuvos nepriklausomybės praradimo, II pasaulinio karo išvakarių, kada Lietuva Sovietų Sąjungos buvo okupuota. Prie Vlodo Pūtvio šauliškos organizacinės struktūros ir veiklos principų vėl grįžome išseivijoje, kuomet Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje buvo atkurta. Tačiau ir čia jau aiškiai pastebima kraštutinių, diktatūrinių, sąjungai žalingų reiškinų su kuriais tenka kovoti.

Gali kilti klausimas, kodėl Vladas Pūtvis, sukūręs pusiau karišką šaulių organizaciją, kurios nariai aktyviai talkininkavo Lietuvos kariuomenei nepriklausomybės kovose su lenkais, bolševikais, bermontininkais ir Klaipėdos krašto atvadavimo žygyje, buvo griežtai priešingas Šaulių Sąjungos sukarinimui? Atsakymą tam randame LŠST išleistoje knygoje "Vladas PUTVINSKIS-PŪTVIS", kur yra surašytos 1923 mt. Šilo "Pavėžupyje" jo pažiūros ir pastabos apie šauliškumą ir kariuomenę. Vlodo Pūtvio galvota, kad:

"Šauliškumas ir kariuomenė iš esmės yra mirtini priešingumai.

Kariuomenės kilmė — despotija, imperializmas. Priemonė — baimės drausmė. Jos pačios šaknys — samdininkas ar priverčiamoji tarnyba.

Šauliškumo šaknys — tautinė sąmonė, demokratinė laisvė, dvasinis drausmės supratimas ir laisva valia jos vykdymas.

Kariui šaulys — maištininkas, "buntaučikas".

išves mus iš šitos žemės, — ir Tu žinai to išvedimo datą...

Ir mes nemeluodami giedame: "Linksma die-na"...

Šiandien minėdami išvežtuosius tūkstančius nekaltųjų Lietuvos vaikų į tolimąją šiaurę į Sibiro plotus, ši lietuvės tremtinės pasakojimą, susijau-

dinę išgyvensime kiekvienas. Gal, įsigilinę, geriau suprasime, ką jie jautė, kiek iškentėjo ir koku giliu tikėjimu degė... Ji rašo apie Velykas, jos jau praėjo, bet šis jos laiškas tebūnie paminklas ant išvežtųjų kapų Antarktikoje, Šaltajame Sibire ar upėj radusiems amžiną ramybę. Tebūnie — kryželis, žymintis jų amžinojo poilsio vietą...

Birutietės prie Gen. T. Daukanto jūrų šaulių vaišių stalo. Sėdi: p. Kulikauskaitė, LDK Birutės dr-jos pirm. p. M. Babickienė, p. Genienė ir p. Ivašauskienė. Stovi kuopos pirm. E. Vengianskas. Nuotr. A. Aleksandra-
vičiaus

1987 metų kovo 15 d. DLK Algirdo kuopos Hamiltone, Kanadoj, metinio susirinkimo prezidiumas: susirinkimo sekretorė A. Petraitienė, Tėv. J. Liauba,, OFM, A. Patamsis, susirinkimo pirm., P. Kanopa, Dlk Algirdo kuopos pirm. Nuotr. Marijos Borusienės

Šauliui karys — jo ginamos laisvės principo engėjas — budelis.

Šauliškumas gali būti tik tautinis. Juo tautiškesnė ir demokratiškesnė valstybė, juo geresnis tarp šaulių ir karių bus kontaktas, tikslesnis darbo pasidalinimas.

Kariuomenė — visada bus valstybės einamosios dabarties organas, šauliškumas — tautos ateities jėgos lopšys.

Taip galvojo ir tokia filosofija rėmėsi Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjas Vladas Pūtvis, kas liečia šaulius ir karius, bei pačią Šaulių Sąjungos sukarinimo idėją. Tad šiandieną yra pilnai suprantama Vlado Pūtvio priešinga laikysena, kuomet šaulių sukarinimo buvo siekiama. Taip pat įdomi ir suprantama Pūtvio filosofija: kelias į Dievą eina per darbą tautai, rišant religinį pradą su tautiniu.

Atgauta Lietuvos nepriklausomybe Vladas Pūtvis ne tiek džiaugėsi, kiek žiūrėjo į ateitį rūpindamasis jos išlaikymu. Jis dažnai sakydavo:

“Galima sumušti kariuomenę, bet susipratusios tautos sumušti negalima. Uždekime šventąją tėvynės meilę ir kuomet ji sužibės visai tautai, mes būsime tikra prasme nepriklausomi, nepaisant net tai, ar mūsų valstybė bus politiškai nepriklausoma ar ne. Tokią tautą išnaikinti yra tik vienas būdas, tai visus iki vieno išpjauti. Jei nors vienas liks — tai tas vienas neš tautos idealų žibintą, liudijantį apie tautos kilnią dvasią.”

Vladas Pūtvis, 1923 mt. pasitraukęs iš Lietuvos Šaulių Sąjungos vadovaujamų pareigų, nesėdėjo rankas nuleidęs savo ūkyje. Kaip gilus patriotas ir šauliškosios ideologijos skleidėjas, jis aktyviai reikėsi lietuviškos spaudos puslapiuose. Rašė daug “Trimitė”, “Lietuvos Aide”, “Lietuvos Žiniose”, “Karyje” ir kituose laikraščiuose bei žurnaluose, savo rašiniiais žadindamas bei palaikydams šaulių ir lietuvių tautinę sąmonę, skleisdamas blaivybės mintį, ugdydamas Tėvynės meilę bei nepalaužiamą valią aukotis Lietuvos labui, kovoti su vidaus ir kitais Lietuvos priešais. Daug rašė ir aktualiais Lietuvos Šaulių Sąjungos reikalais, keldamas pastebėtas negeroves ar pasisakydamas prieš pašalines įtakas bei pastangas, siekiančias Sąjunga supolitinti, sukarinti ar jai pakenkti. Žinoma, tokie straipsniai negalėjo patikti kai kuriems suinteresuotiems politikams ar karinės vadovybės pareigūnams, tad netenka stebėtis, kad kai kuriuos straipsnius karo cenzūros žirkklės gerokai apkarpydavo ar net ir visai nepraleisdavo.

Kaip matome, Vladas Pūtvis nebuvo militari-

stas, karys ar karininkas. Jis buvo gilus kultūrininkas ir visuomenininkas. Pūtvio mintys, skleistos beveik prieš 60 metų, išlaikyti ir išauginti tautiniai susipratę lietuvj, ne tik kad nepaseno, bet ir nepasikeitė. Lietuvos istorija kartoja. Mūsų tauta vėl pavergta. Skirtumas tik toks, kad Vlado Pūtvio laikais pavergėju buvo Rusijos caras, šiandieną ją pavergęs laiko Rusijos komunistas. visvien tas pats Rusijos imperializmas, siekiantis to paties tikslo — sunaikinti lietuvių tautą.

Keičiantis laikams, keičiasi ir modernėja naikinimo metodai. Dabar pavergtoje Lietuvoje priešpauža yra ne tik ekonominė bet ir dvasinė. Dvasinė priešpauža kur kas didesnė už ekonominę. Ji pirmiausiai suvaržo kūrybą, o tauta be kūrybos pradeda skursti. Dvasinis gi skurdas yra žiauresnis už bet kokius medžiaginius nedateklus.

Dabartinėje okupuotoje Lietuvoje, oficialiom priemonėm, tautinis pasireiškimas sistematingai yra kreipiamas tautinio charakterio ir tautos savitumo praradimo kryptimi. Veikiama kaip psichiatrinėje ligoniėnėje su uždarytu intelektualu, kuriam švirškštas po švirškšto leidžiami vaistai protui sunaikinti. Taip į lietuvių muziką, dainas, tautinius šokių, tautinius rūbus įvedama vis daugiau ir daugiau rusiškų motyvų.

Persekiojamas tikėjimas. Mokyklose lietuvių kalbos pamokos mažinamos. rusų kalba propoguojama. Lietuvos istorija klastojama. Dabartinės kartos, užaugusios okupuotoje Lietuvoje, tikros Lietuvos istorijos nepažįsta. Plečiasi alkoholizmas, skyrybų skaičius nepaprastai didėja. Viso to pasekmė — priauglio stoka. Okupantas stengiasi užauginti žmogų be tikėjimo, be moralės, vykdydamas visapusišką žmogaus, individo nužeminimą.

Nežiūrint visų paminėtų okupanto pastangų lietuvių tautą sunaikinti, pavergtoje Lietuvoje tautinis sąjūdis yra gyvas. Leidžiama pogrindžio spauda, nukreipta prieš okupantą, spausdinama Lietuvos Kat. Bažnyčios Kronika. Tai tikinčiosios ir kovojančios Lietuvos balsas. Štai kaip vienas okupuotos Lietuvos lietuvis pasisako apie lietuvių leidžiamą pogrindžio spaudą:

“Tik paskaitęs Lietuvių Katalikų Bažnyčios Kroniką, suvokių, kokia didelė kova vyksta mūsų tėvynėje — kova už tikėjimo laisvę, už tiesą, už teisę būti žmogumi!

Be pogrindžio spaudos nepajėgtume suvokti šios kovos masto, net mes, gyvenantieji Lietuvoje. O ką jau be kalbėti apie tuos, kurie toli nuo mūsų...”

Iš tikrųjų ta kova yra dar didesnė. Ne visa kas įvyksta, galima įrašyti knygos lapuose ar ką tenka išgyventi tikinčiam ir kovojančiam pavergtam lietuviui galima viešai skelbti. Pogrindžio spauda, per dešimtį metų stiprinusi pavergtuosius, nežinomais keliais patekusi į laisvąjį pasaulį, praskleidė sovietinės Rusijos užtvėrtą geležinę uždangą. Tik pogrindžio spaudos dėka, laisvasis pasaulis pamatė koks iš tikrujų yra sovietų pavergtų tautų gyvenimas.

Neabejotina, kad lietuvių tauta išliks ir savo laisvės susilauks. Todėl mes ir turime ypatingai įvertinti kiekvieną pavergtųjų tautiečių kovos pasireiškimą, kuris tik didelėmis pastangomis, surištomis su didžiausiais pavojais, yra pasiekiamas.

Okupuotoje Lietuvoje ir mūsų čia svetur gyvenančių lietuvių tautiniuose siekimuose vyrauja tie patys elementai — tautinės gyvasties išlaikymas ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymas. Tie patys tikslai, tačiau jų siekimo būdus ir priemones skiria kitos gyvenimo sąlygos ir aplinkybės. Todėl mums dažnai yra sunku suprasti vienokį ar kitokį

pavergtų tautiečių pasireiškimą, taip kaip ir jiems yra nelengva suprasti mus.

Šiandieną didžiausias mūsų visų rūpestis turėtų būti ir yra mūsų priauganti karta, mūsų jaunimas. Jaunimas yra mūsų ateitis! Tad stenkimės jį išlaikyti lietuviškai gyvą. Neleiskime jam paklusti svetimų kultūrų kryžkelėje. Nes praradus jaunimą, praras prasmę ir mūsų kova, mūsų darbai, mūsų siekiai ir dings lietuvių tautos ateitis. Tai didžiausias mūsų visų lietuvių, o ypatingai šaulių, uždavinys. Tai yra mūsų šventa pareiga.

Mielos sesė ir broliai šauliai, eikime Vlodo Pūtvio, Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo, mums nurodytu keliu, rūpinkimės savo bei priaugančios kartos tautiniu išlikimu ir gerai įsisąmoninkime, kad tik vieningai žengdami darniose šauliškose gretose, atliksime mums skirtas pareigas ir priartinsime tėvynei Lietuvai šviesų laisvės rytojų.

Vlodo Pūtvio nurodytos gairės tebūna tuo didžiuoju švyturiu, kaip dirbti aukotis ir viską aukoti — Nepriklausomai Lietuvai!

Tai buvo prieš 50 metų. . . XX-tos Klaipėdos Krašto šaulių moterų rinktinės tarybos suruošti sanitariniai kursai Klaipėdoje 1937 m. Sėdi iš kairės: Kazėnienė, dr. Plechavičius, dr. Grincevičius, dr. Ciplijauskas, dr. Čėponis, dr. Čėponienė, rinkt. p-kas J. Vanagaitis, 7-to pulko gyd. dr. Kenstavičius, Vanagaitienė, Rimdžiuvienė, Žemaitienė ir rinkt. vadė Ona Mikulskienė. Ant grindų sėdi 3-čia E. Rastonienė, 5-ta O. Bakūnienė ir 6-ta Ievutė Vanagaitytė

Detroito meninės pajėgos, atlikusios programą Vasario 16-tosios dienos minėjime 1987 m. vasario 15 d. Kultūros centre. Moterų vokalinis kvartetas: iš k. Natalija Sližienė, Aldona Tamulionienė, Birutė Januškienė ir Česlava Plūrienė. Audinio jauni šokėjai ir šokėjos, dešinėje su gėlėmis Audinio vadovė Rusnė Kasputienė. Nematyti prie pianino muz. Stasys Slizys. Nuotr. Kazimiero Sragausko

Iš ALTO Vasario 16 minėjimo Ciceroje. Iš kairės: Pranskevičienė, šaulių moterų vadovė Kirvaitytė, Juškevičienė, Giedraitytė, solistė Buntinaitė, Repšienė ir Jasiūnienė. Prieky sėdi garbės šaulys plk. Jonas Švedas, kuriam 1987.III.10 sukako 93 metai. Nuotr. C. Genučio

PAS CICERO ŠAULIUS

Metiniame Cicero jūrų šaulių kuopos "Klaipėda" narių susirinkime, dalyviams prašant, valdyba su pirmininku Juozu Mikuliu sutiko pasilikti ir sekančių dviejų metų kadencijai.

Kilus diskusijoms, ką laidoti su vėliava, susirinkimas nutarė, kad visų mirusių sesių ir brolių šaulių karstus reikia apdengti Lietuvos tautine vėliava, o paskui ją perduoti likuosiems artimiesiems.

Ilgametė valdybos narė Sofija Žibutienė pakelta kuopos garbės šaule.

Paskutiniame valdybos posėdyje vicepirm. A. Ašoklis pranešė, kad susitarta su Balzako Kultūros muziejumi ir turimas kuopos "Švyturys" bus ten patalpintas.

Pasisakyta, kad visuotinis dalinių atstovų suvažiavimas būtų kviečiamas Čikagoje.

Klaipėdos krašto ir aplamai Mažosios Lietuvos minėjimą ruošti drauge su gen. Daukanto jūrų šaulių kuopa Čikagos šaulių namuose.

Kuopos metinis "Švyturio" balius įvyks spalį 3 d. Čikagos šaulių namuose.

1989 metais kuopai sukanka 25 metai. Nutarta, kad ši sukaktis būtų iškilmingai paminėta, paruošiant ir turiningą leidinėlj.

S. Paulauskas

ST. BUTKAUS ŠAULIŲ KUOPOS METINIS SUSIRINKIMAS

St. Butkaus šaulių kuopos visuotinis metinis susirinkimas įvyko 1987 m. balandžio 26 d. Šv. Antano parapijos patalpose. Pradėjo ir įžanginį žodį tarė kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas. Susirinkimui pravedti pakvietė Eugeniją Bulotienę — pirmininke ir Joną Bartkų — sekretorium.

Atsistojimu ir tylos minute buvo pagerbti mirę kuopos šauliai: P. Bliūdžius, M. Sims, A. Atkočaitis, B. Tatarūnas, J. Janulevičius, A. Mi-

Prieš 50 metų. "Kario" redaktorius kpt. S. Urbonas su Moterų šaulių vadovybe Kaune 1937 m.

Iš praeities archyvo: Šeštokų būrio šauliai 1920 metais grįžę iš kovų su lenkais

kalkėnas, P. Januška ir J. Švoba. Prisiiminti sergantieji namuose bei ligoninėse: E. Šniokaitienė, J. Murinas, J. Miliukevičius, J. Leščinskas, P. Juška, V. Sirtautas ir esantis slaugy-mo namuose kuopos garbės šaulys F. Motuzas. Praėjusių metų susirinkimo protokolas nebuvo skaitytas. Valdybos nariai padarė pranešimus: pirmininkas Vincas Tamošiūnas, išdininkas Matas Baukys, kultūros vadovė Stefani-ja Kaunelienė, Vasario 16 gimnazi-jai remti būrelio vadovas Kazys Sra-gauskas, revizijos komisijos Jonas Bartkus ir garbės teismo Antanas Gri-nius. Visi pranešimai priimti be jokių diskusijų.

Į kuopos valdybą dviem metams išrinkti ir pareigomis pasiskirstė taip: pirmininkas — Edvardas Milkus, vi-cepirmininkas ir nario mokesčių rinkėjas — Vincas Tamošiūnas, dva-sios vadas kun. Alfonsas Babonas, kultūros vadovė — Stefani-ja Kaune-lienė, sekretorė — Ona Pusdešrienė, išdininkas Matas Baukys, parengimų vadovė Ona Šadeikienė, spaudos rei-kalams — Antanas Grinius ir foto ko-respondentas Kazys Sragauskas, Alg-is Vaitiekaitis, Lidija Mingėlienė ir Eugenija Bulotienė — valdybos na-riai. Direktoriai: Antanas Norus, Juo-zas Mačiulaitis ir Česys Šadeika. Re-vizijos komisija: Jonas Bartkus, Kazys Ražauskas ir Jonas Markus. Atstovai į Detroito Lietuvių Organizacijų Centrą: Kazys Sragauskas ir Albinas Andriušaitis.

Atstovai Lietuvos Krikščionybės Jubiliejaus k-tete: Rožė Ražauskienė ir Kazys Ražauskas.

Nutarta kuopos laikomus pinigus iš banko perkelti į LFCU Kasą.

Vincas Tamošiūnas paaiškino, kad "Kryželiai Arktikoje" knygos išleidimas, vertėjos vyrui R. Gražuliui mirus ir jai koją susilaužus, užsitęsė, bet tikimės, kad ji jau bus užbaigta birželio pradžioje. Knyga senatoriams ir kongresmanams bus išsiun-tinėta veltui, o šauliai galės ją nusi-pirkti.

Susirinkime dalyvavo 35 asmenys,

Iš praeities archyvo: Šakių šaulių moterų skyrius su skyriaus vade G. Alks-niniene 1933 m.

tarp kurių buvo LŠST jūrų vadovas Mykolas Abarius, birutiečių pirmininkė šaulė Kristina Daugvydienė, LŽS-gos Detroito skyriaus, ramovėnų valdybos bei LB Mičigano apygardos pirmininkas Vytautas Kutkus ir savanoris, Klaipėdos krašto va-duotojas Stasys Šimoliūnas. Lietuvos himną sugiedojus ir kuopos vėliavą perdavus naujam pirmininkui, buvo baigtas susirinkimas.

Pko susirinkimo buvo iškviesti vyriausieji susirinkimo dalyviai, su-laukę 85 ir daugiau metų: Vincas Ta-mošiūnas, Stasys Šimoliūnas ir Kos-tas Čiuželis. V. Tamošiūnui buvo įteiktas vokas su sveikinusiųjų sąrašu ir tortas. Susėdus prie vaišių stalo, buvo pakeltos taurės ir jiems sugiedo-ta ilgiausių metų!

A. Gr.

RACINE, WISCONSIN

DLK Kęstučio šaulių kuopos vi-suotinis metinis susirinkimas įvyko 1987 m. kovo mėn. 22 d. Atidarė kuopos pirmininkas š. P. Petrušaitis ir pasveikino susirinkusius bei

padėkojo už atvykimą. Susirinkimo pirmininku pakviestas š. V. Kažemėkaitis, o sekretorium š. Z. Lukauskas. Susikaupimo minute pa-gerbti mirusieji kuopos nariai.

Iš pranešimų paaiškėjo, kad kuopa turi 52 narius. Per 1986 m. lankyti ir puošti mirusiųjų šaulių kapai, lankyti ligoniai, suruoštos Joninės, bendrauta su kitomis lietuviškomis organiza-cijomis. Lietuviškiems reikalams remti iš kuopos išdo paaukota 1070 dol. Apie 200 dol. išleista saviems rei-kalams — gelėms, užuojautoms ir kt.

Susirinkimas vėl paskyrė aukų: "Kariui", Vas. 16 gimnazijai, Ameri-cans for Due Process ir CCJS po 100 dol. ir Lituanui 30 dol.

Kuopos valdyba sutiko eiti pareigas sekančiais dviejų metų kadencijai. Kontrolės komisija pasekė valdybos pavyzdžiu.

Nutarta ruošti Joninės birželio 27 d. š. V. Bagdono sodyboje. Jei gali-mybės leis, rengti Lietuvos Ginkluo-tų Pajėgų metinių minėjimą. Talkinti lietuvių tautinių šokių grupei Klumpė, kuri šį rudenį dalyvauja Milwaukės tarptautiniame pasirody-me kaip šeiminkė. Toje programoje

St. Pūtvio - Putvinskio minėjimas 1954 m. 8-tas iš kairės buv. Lietuvos šaulių s-gos vadas plk. Pr. Saladžius

dalyvauja apie 50 atskirų tautinių grupių.

Susirinkimas buvo tvarkingas ir darbingas. Pasikalbėta apie eilę reikalų, kurie liečia išėivijos lietuvių gyvenimą JAV. Jis užbaigtas Lietuvos himnu. Po susirinkimo dalyviai buvo pavaišinti užkandžiais, kurių metu porą valandų pabendrauta, tebetęsiant susirinkime pradėtas diskusijas.

Jurgis Milas

TRAKŲ ŠAULIŲ RINKTINĖ KRIKŠČIONYBĖS JUBILIEJAUS PAMINĖJIME

Balandžio 15 d. Lietuvos Krikšto sukakties minėjimo rytinio pakraščio komitetas, bendradarbiaudamas su lietuvių parapijomis, organizacijomis, suruošė Bostone State House pastate Lietuvos Krikšto 600 metų sukakties paminėjimą ir priėmimą Massachusetts valstijos senatoriams, tarybos nariams ir gubernatoriaus personalui.

Organizacijos dalyvavo su vėliavomis, tarpe jų Trakų šaulių rinktinė. Kapelionas kun. R. Šakalys, OFM,

Rinktinės pirm. g. š. A. Zenkus, Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopos pirm. g. š. K. Česna, Jono Vanagaičio kuopos pirm. S. Augonis ir gausus skaičius uniformuotų šaulių. Ypatin-gai puošniai atrodė moterys, pasi-puošusios tautiniais drabužiais.

Minėjimą pradėjo komiteto pirm. V. Kubilius. Įneštos vėliavos. Sugie-dota JAV ir Lietuvos himnai. Vėliavų paradiui vadovavo rinktinės pirm. g. š. A. Zenkus. Programai — J. Stundžia, jr.

Dalyvavo ir sveikinimo žodį tarė gubernatoriaus pavaduotoja Murphey, miesto burmistras Flynn, valstijos sen. Patrick McGovern, valstijos seimo atstovas W. Glodis, jr.

Minėjimo proga sveikinimą atsiuntė gubernatorius M. Dukakis. Dalyvavo nemažas skaičius kitų amerikiečių pareigūnų, o taip pat lietuvių iš artimesnių ir tolimesnių kolonijų, nežiūrint, kad buvo darbo diena. Daug kunigų, seselių vienuolių. Visų bendras dalyvavimas ir darbas teikė pasigėrėtiną vaizdą.

Kleb. kun. V. Valkavičius iš Norwood, MA, gerai paruoštoje, kondensuotoje kalboje apžvelgė visą lietuvių gyvenimą ir Lietuvos krikštą.

Puiki buvo meninė muzikinė dalis: A. Lingertaitienė — kanklėmis. G. Kupčinskienės vadovaujamas etnografinis ansamblis "Sodauto", O. Ivaškienės tautinių šokių grupė. Skaidrių montažas — J. Stundžia. Po minėjimo — vaišės.

Balandžio 13 - 16 dienomis tose pačiose patalpose buvo suruošta lietuvių parapijų ir vienuolynų veiklos parodą. Organizatorius G. Čapas, o tautodailės parodos — S. Šatienė. Tenka pasidžiaugti, kad vėl turėjome progą supažindinti amerikiečius ne tik su mūsų tautos kultūra, krikštu, bet tuo pačiu buvo praplėstas jų menkas žinojimas apie mūsų tautos praeitį.

Janina, M.

Klaipėdos krašto 64-rių metų sukakties minėjime, kurį surengė Niujorko šauliai 1987.I.25, šeštadieninės mokyklos mokinys Aleksas Maldutis deklamuoja

Klaipėdos krašto 64-rių metų sukakties minėjime, 1987.I.25 d. žodį taria Lietuvos gen. konsulas Anicetas Simutis

Klaipėdos krašto 64-rių metų atvadavimo sukakties minėjimo (1987.I.25) Niujorko šauliai ir programos dalyviai. Iš kairės: K. Miklas, k. pirm., moksl. Aleks. Maldutis, dr. Bronius Nemickas, paskaitininkas, gen. kons. S. Simutis, š. Vida Jankauskienė, progr. ved., P. Jurkus; antr. eil.: Jonas Vilgalys, MLB atstovas, K. Bačauskas, vn. Algis Jankauskas, vn. Malvina Klivečkienė, DLKB ats., Alb. Sakalas, vn. Vacl. Butkys, vn. Jurg. Slizys, vn. Vl. Vasikauskas, vn. Z. Dičpinigaitis, vn. Martynas Brakas, MLBS atst. Nuotr. K. Miklo

NIUJORKO ŠAULIŲ IR KUOPOS LITERATŪROS KONKURSAS PRATĖSIAMAS

Susidomėjimas New Yorko Simo Kudirkos šaulių kuopos paskelbtu romano ar novelių rinkinio konkursu yra nuostabiai didelis. Yra gauta visa eilė pageidavimų, net su priekaištais, kad šiam konkursui duotas terminas yra per trumpas tinkamam kūriniai paruošti.

Kuopa, atsižvelgdama į gautus pageidavimus, nutarė šio konkurso terminą prailginti iki šių metų lapkričio 1 dienos.

Šio konkurso premijos dydis — 1000 dolerių.

Dar kartą primenama, kad kūrinių tema — laisva, patriotinė su krikščioniškos minties atspalviu. Knygos dydis — nemažiau 200 puslapių rankraštis, parašytas rašomąja mašinėle, dvigubu tarpu tarp eilučių ir tik vienoj puslapijo pusėje. Rankraštis pasirašomas slapyvardžiu. Tikroji autoriaus pavardė ir adresas turi būti atskiram užklijuotam voke, ant kurio užrašomas autoriaus slapyvardis.

Premijuotas kūrinys lieka kuopos nuosavybe su teise išleisti jį atskira knyga kuopos vardu.

Rankraščiai siunčiami šiuo adresu: Kęstutis K. Miklas, 71 Farmers Ave., Plainview, N.Y. 11803.

IŠLEISKIME BIOGRAFIJĄ

Jau prabėgo 22 metai kaip mirė visuomenininkas, Vytauto Didžiojo ir UNRRA bei Pabaltijo universitetų profesorius, Lietuvos vyriausybės ministeris, daugelio organizacijų garbės narys prof. dr. inž. Jonas Šimoliūnas (1878.V.21 - 1965.II.11).

Lietuvių visuomenė, vadovaujama inžinierių ir architektų profesijos asmenų, pastatė jam gražų akmeninį paminklą Šv. Kazimiero lietuvių katalikų kapinėse Čikagoje.

Velionis parašė eilę mokslinio turinio knygų bei straipsnių, bet nei anksčiau, nei savo gyvenimo saulėlydyje

Prof. dr. inž.
Jonas Šimoliūnas

neprisirošė parašyti platesnių atsiminimų. Tačiau yra likę spausdintų periodinėje spaudoje prisiminimų fragmentų, mokslinių veikalų, laiškų, nuotraukų ir įvairios kitokios medžiagos, nušviečiančios profesoriaus gyvenimą taip, kad viską sutvarkius, galima parašyti jo biografiją.

To sunkaus darbo ėmėsi buvęs profesoriaus asistentas VDU Kaune dr. inž. Jurgis Gimbutas, Lietuvių Enciklopedijos redaktorius, prof. Stepno Kolupailos biografijos autorius. Taigi tam reikalui labai kvalifikuotas asmuo.

Šimoliūnas buvo Lietuvos Šaulių s-gos Tremtyje garbės narys ir Šaulių Žvaigždės ordino kavaliereus, todėl Šaulių s-ga mielai sutiko biografiją išleisti.

Autorius dr. J. Gimbutas numato jau birželio mėnesyje baigti rašymo darbą. Biografijos egzempliorių kiekis bus gana ribotas, todėl patariama ją užsisakyti iš anksto. Ji bus gausiai iliustruota ir kietais viršeliais.

Biografijos administratorius yra LŠST centro valdybos išdininkas. J. Skeivys, 6601 So. Artesian Ave., Chicago, IL 60629.

Prenumerata — 12 dol. užsisakant iš anksto, vėliau 15 dol.. Garbės prenumerata 25 dol. ir mecenatai — nemažiau 100 dol. Mecenatų ir

garbės prenumeratorių pavardės bus skelbiamos biografijoje..

Jau atsiliepė pirmieji mecenatai: šauliai Stasė ir Petras Petrušaičiai 3000 dol. ir Vladas Šimoliūnas — 500 dol.

Jurgis Milas

Šaulio vadovas K. MILKOVAITIS (Tąsa)

veda kasos knygą, kurioje įrašomos visos pajamos ir išlaidos; išrašo kvitus pajamoms, veda išlaidų pateisinamųjų dokumentų bylą; apmoka kuopos pirmininko patvirtintas sąskaitas;

surenka iš kuopos narių metinį nario ir kitus mokesčius;

kuopos pinigus laiko banke, už kuriuos stengiasi išrūpinti kuo aukščiausias palūkanas;

mokėdamas sąskaitas stengiasi gauti nuolaidą ir, kur tik galima, stengiasi pasinaudoti kuopos "Non-profit" statusu.

Be to, išdininkas renka ir atskiroje byloje laiko visus išdą bei atskaitomybę liečiančius dokumentus, nutarimus, aplinkraščius, kad reikale galėtų be sunkumų pasinaudoti bei painformuoti.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Sekretorius

Sekretorius atlieka bėgamąjį kuopos pirmininko bei kuopos valdybos pavestą susirašinėjimą. Be to,

parašo kuopo valdybos posėdžių bei eilinių kuopos narių susirinkimų protokolus;

veda tikslų kuopos narių sąrašą; rūpinasi atspausdinimu ir išsiuntinėjimu kuopos valdybos aplinkraščių;

veda kuopos narių veiklos lapus, pav. Nr. 5.

veda kuopos garbės narių knygą, pav. Nr. 6.

(Nukelta į p. 238)

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

A. A. LTN. VYTAUTAS JUODAITIS

Vytautas Juodaitis gimė 1911 m. lapkričio 23 d. Žardelių k., Šakių aps. 1932 m. Baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją ir, atlikęs karinę tarnybą kariūnu aspirantu, vėliau nusprendė tapti kadro karininku ir 1935 metais įstojo į tuo laiku suorganizuotus specialius kursus, kuriuos baigęs, 1936 m. gegužės 10 d. buvo pakeltas į ltn. ir karinei tarnybai paskirtas į 5 pėst. pulką A. Panemunėje.

Deja, neilgai teko džiaugtis Lietuvos kariuomenėje karininko tarnyba. Užplūdus raudonajai okupacijai, Varėnos poligone jis sulaukė kitos — vokiečių okupacijos, tačiau pasiliko ir toliau tarnauti Lietuvos apsaugos batalione, karo pabaigoje eidamas kuopos vado pareigas Vievėje ir Lentvarėje.

1944 metais vokiečių frontui parius, pasitraukė su šeima į Vokietiją ir gyveno išvietintųjų stovyklose — Hanau, Wiesbadene, Kaselyje ir Ofenbache - Frankfurte, iš kur emigravo į Australiją. Apsistojo Sydney mieste, bet vėliau įsikūrė ramiam, gražios gamtos apsuptame St. Ives priemiestyje. Dalyvaudamas savųjų tėvynainių organizaciniame gyvenime, sekdamas pasaulio politinius įvykius, vis tikėjosi sugrįžti į gimtąjį kraštą, deja, 1986 metais susirgo plaučių vėžiu, o 1987 metais sausio 23 atsiskyrė su šiuo pasauliu, palikdamas gedule savo mylimą žmoną, dukrelę Lidiją su žentu Jeff Davidson ir dvi dukraitės — Kristiną ir Adriana.

Laidotuvės įvyko sausio 29 d., dalyvaujant gausiam būriui Vytauto ir šeimos draugų lietuvių bei australų. Šv. Joachimo bažnyčioje gedulingas

A. a. V. Juodaitis

mišias atnašavo ir jautrų, poetiškais žodžiais papuoštą pamoką pasakė prel. P. Butkus. Iš bažnyčios mirusiojo palaikai buvo nulydėti į Rockwood krematoriumą, kur velionio draugų ir šeimos vardu atsisveikinimo žodį tarė J. P. Kedys.

Velionio žmona visus pakvietė į Bankstowne klubą šermenų pietums. Čia tautiečiai dalinosi mintimis apie velionį, kartu apgailestaudami vis labiau retėjančią Australijos lietuvių tautinę bendruomenę.

J. P. K.

A. A. ANTANAS DUMČIUS

Kiekvienas iš mūsų tarpo pasitraukęs lietuvis sukelia mums liūdesį ir nesusimąstymą, kad štai šiandieną jis, o, rytoj, ar poaryt ir tu nueisi jo pėdomis.

Velionis Antanas, Suvalkijos sūnus-zanavykas, buvo gimęs 1918 m. liepos 12 d. Mockupių km., Sintautų valsč., Šakių apskr. Karo tarnybą atliko inžinerijos batalione. Tarnybą baigė 1940 metais, dar prieš bolševikų okupaciją. Į atsargą išėjo į puskarininkio laipsniu.

Kaip žinome, frontui artėjant vokiečiai dar bandė sudaryti įvairias užtvaras, kad tik ilgiau sulaukius rytų barbarus nuo įsiveržimo į Rytprūsius. Ir šio nekrologo autoriui teko tuo metu būti Šakių apskr. Mačiau kaip ilgiausios voros pripildytų vežimų iš Suvalkijos ir net kitų vietovių traukėsi į vakarus, nes rusų ordos pradėjo didesnį puolimą į Rytprūsius. Jų tarpe traukėsi ir nežinia, ar Dumčių šeima su tūkstančiais kitų lietuvių. Laimingai jiems pasisekė pasiekti vakarus ir tuo būdu išsigelbėti iš bolševikų teroro.

A. a. Antanas savo veiklumu daugelį pralenkė. Jis priklausė daugeliui organizacijų, buvo valdybos nariu ne vienoje iš jų. Jo namo vienas galas buvo neapgyvendintas, ir ten buvo dvi saliuokės, kuriomis naudojosi organizacijos savo posėdžiams, susirinkimams. Čia rinkdavosi Altas, šauliai, krikščionys demokratai, tautininkai, liaudininkai, vyčiai, bendruomenė ir kitų organizacijų valdybos savo posėdžiams ar susirinkimams.

Mielas Antanai, Suvalkijos sūnau! Tu buvai vienas iš stipriausių tos žemės išaugintų vaikų. Tu visur bu-

A. a. Ant. Dumčius

vai, visais rūpinais. Kur tik reikėjo organizacijoms pagalbos, tu buvai. reikėjo kam nors rankos prie kai kurių pataisymų. Antanas su mielu noru pagalbėdavo. Daug daug jis mums padėjo ir vis su šypsena, gera nuotaka.

Gruodžio 5 d. velionis buvo pašarvotas Butkienės šermeninėje. Nors tokiu trumpu laiku nebuvo progos įdėti pranešimą į laikraščius, bet atsisveikinimo vakare prisirinko stebėtinai daug žmonių. Net iš Indianos ir Michigano valstijų atvyko paskutiniam atsisveikinimui. Cicero "Klaipėdos" j. š. stovėjo sargyboje. Šaulys kun. A. Rutkauskas sukalbėjo paskutines maldas. Atsisveikinimą su velioniu pravedė "Klaipėdos" j. š. kuopos pirm. Juozas Mikulis. Balso vardu atsisveikino A. Repšienė, ramovėnų ir Cicero Liet. namų savininkų d-jos vardu Apolinaras Sklopas, Krikščionių demokratų — J. Jakubka, L. Dubauskienė ir "Tautos gyvybės" žurnalo vardu Birutė Kemėžaitė.

Gruodžio 6 d. rytą velionio karstas buvo nulytėas į Šv. Antano parapijos

šventovę. Karstą nešė jauni a. a. Antano giminaičiai: Gudaičiai, Rudaičiai ir Tauginai. Po gedulingų pamaldų, kurių metu giedojo solistė Birutė Kemėžaitė, a. a. Antano karstas buvo nulydėtas į lietuvių Šv. Kazimiero kapines.

Mielas Antanai, Tavo troškimas buvo išpildytas, kad šauliai atiduotų paskutinį patarnavimą Tavo atsisveikinimo valandoje.

Mielas Antanai, tegul Praamžius suteikia Tavo sielai amžiną ramybę. Ilsėkis, mielas drauge, kol mes susitiksime dausose.

Ap. Skopas

A. A. J. LTN. ZIGMAS BUDELSKIS

Šių metų sausio 2 dieną po ilgos ir sunkios ligos atsiskyrė iš mūsų tarpo ir iškeliavo amžinatvėn j. ltn. Zigmas Budelskis.

A. a. Z. Budelskis

Zigmas gimė 1913 m. rugpjūčio 29 d. Tauragės apskr., Šilalės valsčiuje, Juškaičių dvare. Baigęs Pasvalio gimnaziją, 1936 m. įstojo į P. L. P. Karo mokyklą. 1939 m. baigęs XX kadro karininkų laidą, pakeltas į leitenantu, buvo paskirtas į divizijos štabo ryšių dalinį Šiauliuose. Kartu su visais tėvynainiais išgyveno tėvynės ir kariuomenės tragediją. Jau okupacijos metu sukūrė šeimą. Lemties dienoje pasitraukė į Vakarus. Karo pabaigą sulaukė Baden-Badene, iš čia persikėlė į Heidelbergą. 1946 m. apsigyveno Falbache prie Stuttgarto ir iki emigracijos dirbo stovyklos administracijoje.

Dar plaukiant laivu į JAV, Zigmą ištiko dalinis paralyžius, teko gydytis Ellis Island. Sustiprėjęs išvyko į Dayton pas labai mielus ir gerus sponsoarius, kurie globojo Zigmą ir jo šeimą, kol jis tiek sustipėjo, kad pradėjo mėginti savo jėgas darbe. Pusbrolio pakviestas, persikelia į Melrose Park, IL. Kėlimosi metu įvyksta gaisras ir sunaikina viską — jauna šeima turi vėl pradėti kurtis iš naujo. Išmokė "set-up-man" darbą, Zigmas dirba industrijoje, kol sveikata vėl pradeda šlubuoti. Daug operacijų, daug skausmų, daug laiko ligoninėse. Pagaliau po pasikartojusio paralyžiaus 1973 metais Zigmas pasitraukia į pensiją.

Zigmas su vyriška kantrybe nešė savo naštą. Buvo labai pareigingas, darbštus ir kruopštus. Padedamas žmonos Eugenijos, gražiai išaugio dvi dukreles. Iki paskutinių dienų mielai minėjo savo ginklo draugus, domėjosi jų likimu.

Šių metų sausio 5 dieną gedulingas pamaldas atlaikė ir Šv. Kazimiero lietuvių kapinse velionį palaidojo kun. A. Saulaitis, S. J. Karstą nešė XX-tos laidos ginklo draugai. Sauja Lietuvos žemės ir krislai gintaro užbiro ant Zigmą karsto keliaujant į amžinybę.

Amžino poilsio mielam Zigmui, stiprybės ir palaimos jo šeimai.

V. P.

LOS ANGELES RAMOVĖNŲ BŪRYS RETĖJA...

Sausio 30 d. po ilgos ligos miręs buvo palaidotas Stasys Deveikis. Vėlionis buvo gimęs Latvijoje 1912 m. Vedė Onutę 1942 m. vasario 16 d. Pasitraukė iš Lietuvos 1944 m. 10 m. gyveno Argentinoje. Į JAV atvyko 1958 m. Visi jį pažinojo, kaip aštraus proto aktyvistą. Turėjo daug draugų. Priklausė ramovėnams, radijo klubui. Laidotuvės buvo neįprastos mūsų apylinkėi — nebuvo kalbų nei prie duobės kapinėse, nei vėliau pietų metu. Rožinį sukalbėjo ir trumpą pamokslą pasakė kun. Bartuška, kuris ir šv. Mišias aukojo bei į kapus palaidėjo. Laidotuvėse dalyvavo labai daug žmonių. Iš Čikagos specialiai atvykusi sol. Dalia Kučėnienė. Jį giedojo solo per rožinį ir per Mišias. D. Kučėnienė ir laidovėms vadovavo.

Skaudžiame liūdesyje liko žmona Onutė, brolis Vytautas su šeima ir kiti artimieji. Laidotuvių apeigos buvo iškilmingos-orios. Sol. D. Kučėnienės giedojimas buvo tikra puošmena, kun. Bartuškos religinės apeigos labiausiai pakeliantios liūdesio šešėlius ir stiprinančios kenčiančią širdį. Stasys Deveikis, varginamas skausmų, lėtai geso, jo mylima žmona ir brolis su šeima budėjo šalia jo iki paskutinio atodūso; palaidotas gilaus susitelkimo ženkle.

Pataisoma klaida

Š. m. "Kario" Nr. 5, viršelio 2 p. turinyje 5-toji eilutė turi būti:
Dr. K. Ėringis — Lietuvos karių mirtis 196.

6-toji eilutė:
vietoje Dr. K. Ėringis — A. Klimavičius.

Mielam mūsų kolegai-ramovėnui
a.a. STASIUI DEVEIKIUI
mirus, liūdinčiai žmonai Onai Deveikienei, broliui Vytautui ir jų artimiesiems reiškiame giliausią užuojautą.

LKVS "Ramovės" Los Angeles sk. valdyba

Savanoriui-kūrėjui pulkininkui

A. A. TOMUI SEREIKAI
mirus, jo našlei-žmonai Teklei Sereikienei ir globėjams Eugenijui ir Irenai Vilkams reiškiame giliausią užuojautą.

*L.K.V.S. RAMOVĖ
LOS ANGELES SKYRIAUS
VALDYBA IR NARIAI*

A. A. J. Daumanto kuopos šauliams:

**teis. plk. TOMUI SEREIKAI,
mokyt. ONAI RAZUTIENEI,
ANTANUI RAZUČIUI,
VLADUI RAČIUI,
staigiai amžinybėn iškeliavus, šeimas, gimines ir artimuosius giliai užjaučia ir kartu liūdi**

*LOS ANGELES JUOZO DAUMANTO
ŠAULIŲ KUOPOS VALDYBA IR ŠAULIAI-ĖS*

**A. A.
ALDONAI ZORUBIENEI**
mirus okupuotoje Lietuvoje, jos seses Konstanciją Nenortienę ir Gražinę Valavičienę, jų šeimos artimuosius nuoširdžiai užjaučiame

<i>Gabrielė Antanas Bakšiai</i>	<i>Antanas Kuprys</i>
<i>Juozas Beniūnas</i>	<i>Marija Adofas Maslauskai</i>
<i>Zita Benediktas Dapka</i>	<i>Albina Mockuvienė</i>
<i>Jonas Dapkus</i>	<i>Pranas Stankus</i>
<i>Stasė Mykolas Gečiauskai</i>	<i>Izabelė Petras Simanauskai</i>
<i>Rasa Lionginas Kapeckai</i>	<i>Genovaitė Antanas Šliogėsriai</i>

Danutė Augustinas Virkučiai

— A. a. Stasys Kviecinskas, 86 metų amžiaus, širdies priepuoliu mirė sausio 27 d. Calgarije. Palaidotas Šv. Jono lietuvių kapinėse Missis-sauga, Ont. Velionis buvo Lietuvos kariuomenės kūrėjas-savanoris. Gimęs 1900 m. rugpjūčio 1 d. Mosėdyje, Kretingos apskr. Kanadoje gyveno nuo 1949 m.

LOS ANGELES J. DAUMANTO ŠAULIŲ KUOPA

J. Daumanto šaulių kuopai šis pavasaris liko skaudžiam prisiminime, Pradedant vasario paskutiniąja diena ir baigiant balandžio 10 d., mirties Angelas iš gyvųjų tarpo pasikvietė 5 kuopos narius.

Mokyt. Ona Razutienė, g. 1908 m., Jakaičių km., Tauragės apskr. 1926 m. baigė Tauragės mokytojų seminariją. 1949 m. atvyko į Los Angeles ir visą laiką dirbo lituanistinėje mokykloje. Vadovavo jos suorganizuotai "Spindulio" tautinių šokių grupei bei jaunimo chorui. Su jaunimo grupe aplankė įvairiose pasaulio šalyse lietuvių kolonijas, buvo energingas ir nepamainoma vadovė. Š. m. vasario 28 d. jaunimo ruoštame koncerte, Los Angeles mieste, diriguodama užgeso choro rate.

Antanas Razutis, g. 1906 m., Šilėnų km., Kretingos apskr. Baigė

(Atkelta iš p. 256)

raudonųjų bandų) vado vieta, taip pat "neliečiamybė" mano šeimai, jiems "išlaisvinus Lietuvą" o tas išlaisvinimas būk tai buvęs netoli, ko aš nenumačiau. Raudonieji man priminė, kad prieš kurį laiką jų paimtas nelaisvėn savisaugos dalinių ltn. Šlapelis jau gavęs pasitikėjimą kaip ir kitas anksčiau gautas, žinoma atmečiau ir to nesigailėjau ir dabar nesigailiu.

(Bus daugiau)

Jurgis Gediminėnas

Palangos mokytojų kursas, Nepriklausomoje Lietuvoje buvo Tauragės Ligoninių kasos tarnautojas. 1949 m. iš Vokietijos atvyko į JAV, į Los Angeles miestą, kur iki mirties išgyveno. Paskutiniaisiais metais kankino liga, kuri š. m. kovo mėn. 19 d. jį pakirto.

Ona Macėnienė — veikli kelių organizacijų narė. Išėjusi po operacijos iš ligininės po poros dienų gavo širdies smūgį ir kovo 31 d. atsiskyrė iš šio pasaulio.

Teis. plk. Tomas Sareika, g. 1899 m. liepos 9 d., Lažų km., Kėdainių apskr. 1919 m. Baigęs Vilniaus berniukų gimnaziją įstojo į karo aviacijos mokyklą. 1928 baigė Vytauto Didžiojo universiteto teisių fakultetą ir dirbo kariuomenės teisme. Antrajai sovietų okupacijai artėjant, pasitraukė į Vakarus ir 1949 m. emigravo į JAV.

Ligos varginamas š. m. balandžio 5 d. mirties angelo buvo pakviestas į amžinybę.

Vladas Račius, g. 1910 m. kovo 19 d. Aktyvus J. Daumanto šaulių kuopos revizijos komisijos narys. Nelaukta ir netikėtai š. m. balandžio 10 d. užmigo prie televizijos amžinu miegu.

Ilsėkitės ramybėje J. Daumanto š. kp. iškeliavusieji amžinybėn Sesės ir Broliai!

(Atkelta iš p. 284)

veda Mirusiųjų knygą, pav. Nr. 7. kuopos pirmininko įgaliotas, šaukia kuopos valdybos narius posėdžio;

atlieka visokį kitokį darbą, susijusį su sekretoriatu.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

Kuopos moterų šaulių vadovė

Moterų šaulių vadovė atstovauja moterim šaukiam kuopos valdybos

Ltn. Jurgis Demikis
mirė prieš trejus metus, t. y. 1984 m. liepos 24 d. Gimė 1913 m. balandžio 16 d. 1938 m. baigė PLP Karo mokyklą ir tarnavo 9 pėstininkų DLK Vyteniko pulke

posėdžiuose, ji koordinuoja visą moterų šaulių veiklą, informuoja kuopos pirmininką bei kuopos valdybą visais moteris šaukiam reikalais, prižiūri išorinę moterų šaulių išvaizdą ir t.t.

Moterų šaulių vadovė yra pavaldi ir atsakinga kuopos pirmininkui ir negali veikti atskirai.

Papildomai žiūrėk ir vadovaukis LŠST statutu.

(Bus daugiau)

ANTANAS
GAILIUŠIS

VISAIP NISITINKA

novelės

Šią knygą gaus dovanai naujieji
"KARIO" prenumeratoriai.

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

KARIO AUKOJO:

- \$100.00**
Genė STAPULIONIS, FL.
A. A. plk. Antano Stapulionio atminimui jo 9-tose mirties metinėse
- \$90.00**
A. A. Juozo Andrikonio draugai, palydėdami Juozą į amžinybę, per V. Andriukonį, MA
- \$50.00**
Leokadija Tveras, IL A.A. plk. ltn. Antano Tvero atminimui

\$35.00
Leonas Kaulinis, PA

\$20.00
Romas Grybauskas, MD

\$18.00
O. Deveikienė, CA., A. A. Stasio Deveikio atminimui per A. Audronį

\$16.00
U. Skinderis, IL

9.00
Z. Liutkenis, IN

\$8.00
M. Buda, IL
A. Mažeika, CA
Edv. Silling, WI

\$6.00
Alg. Budreckas, IL

\$5.00
J. Liutkenis, IL
H. Misliauskas, PA
A. Paskonis, IL

\$.3.00
L. Dubauskas, IL
J. Janušauskas, IL
St. Yurkus, IL
A. Kairaitis, MI
O. Šostakas, IL
H. Marksaitis, Švedija
Alf. Noreika, IL.

Visiems KARIJ remiantiems nuoširdus A Č I Ū !

P. S. Smagu, kad gražus "Kario" rėmėjų skaičius tuoj atsiliepė į pirmąjį kvietimą užsisakyti Z. Raulinaičio knygą "KELIAS Į SOSTĄ". Stambiau knygos leidimą parėmė: G. Balanda, MI ir M. Šimkus, IL.

A Č I Ū !

"Kario" administracija

NAUJAS "KARIO" LEIDINYS

Šiomet minime Lietuvos krikšto 600 metų sukaktį. Mindaugas krikštijosi 1251 m. ir buvo vainikuotas Lietuvos karaliumi 1253 m. Lietuvos kelias į krikščionybę ir Mindaugo — į karaliaus sostą — buvo palydėtas karų ir dažnų Lietuvos raitelių žygių. Apie tas kovas, tų žygių taktiką yra išsamiai aprašyta naujoje knygoje

**LIETUVOS RAITELIŲ
antrojoje knygoje**

KELIAS Į SOSTĄ

Greta lietuvių raitelių žygių, knygoje aprašoma ir nagrinėjama dar ir kuršių, žiemgalių, prūsų ir jotvingių kovos dėl laisvės.

Knyga (apie 300 psl.) yra iliustruota. Schemas braižė B. Balčiūnas. Aplankas kietam viršeliui dail. Arūno Bukausko.

Prašome paremti knygos išleidimą ją užsisakant ir pridėdant auką. Aukotojai bus išvardinti knygoje. Kaina 10 dol. persiuntimui pridėdama 2 dol. Dabar užsisakant tik 10 dol.

Dar galima iš KARIO gauti sekančias knygas:

Z. Raulinaitis, *Grobio ir Naikinimo Žygis*. Kaina 5 dol.

Z. Raulinaitis, *Keturi frontai*. Kaina 5 dol.

Z. Raulinaitis, *Kunigaikščių Sąjunga*. Kaina 7 dol.

Persiuntimui dar po 2 dol.

Administratorius

Alp(LKA) 1756
1987
Nr.6

90.735.277